

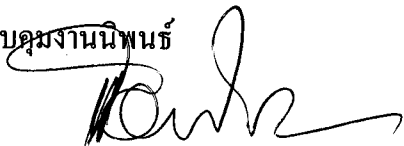
โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย

พิมพ์พิญดา นางาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
มกราคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ พิมพ์ัญดา นางาม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

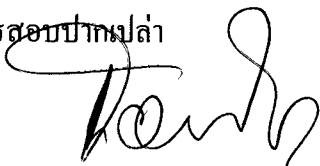
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

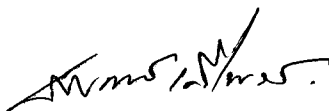
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

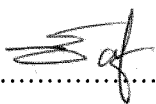
..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว)

..... กรรมการ

(ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐศิลป์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่ 19 เดือน มกราคม พ.ศ. 2561

ประกาศคุณูปการ

โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่:กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการศึกษาปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ การเมืองและการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็เพราะได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างดียิ่งจากหลายฝ่ายด้วยกัน ทั้งในด้านการค้นคว้าจากเอกสาร ข้อมูล ตลอดจนการให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณในอุปการคุณของท่านด้วยความซาบซึ้งน้ำใจ เป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ในการได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย รวมถึงการกรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แนะนำตั้งแต่การวางแผนในการวิจัย การวางแผนในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิงการเขียนที่มากด้วยคุณภาพ การเขียนรายงานผล การศึกษาและการสรุปอภิปรายผล ตลอดจนการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และต่อตัวผู้ศึกษาเองด้วยความเมตตาและด้วยความปรารถนาดีเสมอมา

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในการให้สัมภาษณ์และการตอบคำถาม ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและเพิ่มคุณค่าทางวิชาการให้กับงานวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างดี ทั้งหลายทั้งปวงที่ได้กล่าวมาแล้วล้วนเป็นมรรคผลให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสมบูรณ์และบรรลุผลสำเร็จเกินเป้าหมายที่วางไว้ ขอทุกท่านได้โปรดภูมิใจรับการขอบพระคุณของผู้ศึกษาไว้ด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

พิมพ์ิญาดา นางาม

57920772: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง
และการบริหารจัดการ)

คำสำคัญ: โครงสร้าง/ อำนาจบ้านใหญ่

พิมพ์ญาดา นางาม: โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งใน
ประเทศไทย (BIG HOUSE STRUCTURE: A CASE STUDY OF ONE OF THE BIG HOUSES IN
THAILAND) คณะกรรมการการควบคุมวิทยานิพนธ์: สกฤติ อิศรียานนท์, ร.ด., 86 หน้า. ปี
พ.ศ. 2560

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทาง
สังคม การก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงรูปแบบและกระบวนการ
ของการได้มาและการคงไว้ซึ่งฐานอำนาจที่มีมาอย่างยาวนานของบ้านใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่งของ
ประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การ
สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษามีข้อค้นพบว่าบ้านใหญ่ในจังหวัดแห่ง
หนึ่งของประเทศไทยมีการสะสมทุนทางเศรษฐกิจจากการทำธุรกิจสัมปทานป่าไม้ในผืนป่าภาค
หนึ่งของไทย หลังจากนั้นได้ขยายกิจการไปยังผืนป่าชายแดนไทย-พม่า กระทั่งมีฐานะร่ำรวยมั่งคั่ง
ต่อมาจึงเริ่มสะสมทุนทางสังคมโดยอาศัยพื้นฐานการเป็นคนที่มั่งใจดี โอบอ้อมอารีให้การ
ช่วยเหลือผู้คนอย่างต่อเนื่อง ผนวกกับการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ
นักการเมืองในลักษณะ “เพื่อนต่อเพื่อน” จากนั้นแล้วมีการก่อรูปโครงสร้างอำนาจด้วยการ
สนับสนุนพรรคพวกลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก่อนที่จะได้มีการสนับสนุนทายาทใน
ครอบครัวและบุคคลภายในเครือข่ายได้มีตำแหน่งทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
โดยอาศัยกลไกระบบอุปถัมภ์ในลักษณะที่เรียกว่าเป็น “กระเป๋าสตางค์” ทั้งนี้เพื่อเป็นการหล่อเลี้ยงให้
ระบบของเจ้าอำนาจและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของบ้านใหญ่แห่งนี้ สถาปนาขึ้นมาจนสามารถ
ดำรงอยู่ได้ อย่างไรก็ตามในการสร้างรูปแบบและกระบวนการของการได้มาและการดำรงรักษาไว้
ซึ่งอำนาจทางการเมืองนั้น ผลการศึกษาค้นคว้ามีข้อค้นพบที่เกิดจากการรวบรวมเครือข่ายทางการเมือง
เมืองในระดับต่าง ๆ ไว้อย่างมั่นคง โดยเริ่มตั้งแต่การเมืองระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ
นอกจากนี้จึงมีการเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับกลุ่มชนชั้นนำต่าง ๆ ไว้อย่างแนบแน่น
ด้วยการอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับ เชื่อมประสาน เป็นการสร้างกลยุทธ์ระบบ
การควบคุมแบบสามเหลี่ยมปิรามิด กล่าวคือ การให้กลุ่มเครือข่ายที่ได้รับการอุปถัมภ์คอยดูแลในแต่ละ
พื้นที่ฐานเสียง และรายงานความเคลื่อนไหวให้บ้านใหญ่ ได้รับทราบ จึงทำให้ฐานเสียงทาง
การเมืองของบ้านใหญ่แห่งนี้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และมีความมั่นคงด้วยพระเดชและ
พระคุณของบ้านใหญ่แห่งนี้ที่ได้ศึกษานี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัยหลัก.....	3
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
นิยามศัพท์.....	4
2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น.....	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	26
3 ระเบียบการวิจัย.....	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การสัมภาษณ์.....	28
การสังเกตการณ์.....	29
การตรวจสอบข้อมูล.....	29
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
4 ผลการวิเคราะห์.....	31
บริบททางประวัติศาสตร์การเมืองของจังหวัดที่ศึกษา.....	31
กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของ โครงสร้างอำนาจ บ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง.....	41
การก่อรูปของ โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การดำรงอยู่ของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุป	74
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	83
ประวัติย่อของผู้วิจัย	86

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	11
2	ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2544.....	58
3	ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2548.....	60
4	ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2551.....	63
5	รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 ถึง พ.ศ. 2554 จังหวัดที่ศึกษา.....	69

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	26

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมา

ในการทำความเข้าใจการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะในระดับจังหวัดนั้น มีปัจจัยหนึ่งที่ถูกวิเคราะห์จะละเอียดได้ก็คือปัจจัยด้าน โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นนั้นดำรงอยู่ มีความต่อเนื่องและมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับของช่วงเวลา ตัวอย่างเช่น การศึกษา โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว (2549) หรืองานของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์และชัยณรงค์ เครือนวน (2552) ในการศึกษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี เป็นต้น ดังนั้นเราจะพบว่าการขับเคลื่อนการเมืองท้องถิ่นในช่วงสมัยใหม่จึงมักผ่านกลุ่มอำนาจที่เรียกว่า "บ้านใหญ่" หรือตระกูลใหญ่ในจังหวัดที่มีตำแหน่งทางการเมืองควบคู่ไปกับอำนาจเชิงอิทธิพลทับซ้อนแอบแฝงอยู่ด้วยกันอีกชั้นหนึ่ง กล่าวโดยสรุปแล้ว การดำรงอยู่ของ โครงสร้างอำนาจ "บ้านใหญ่" ในอดีตก่อนมีรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 นั้นเป็นการสืบทอดอำนาจการเมืองที่อิงแอบกับระบอบราชการ โดยเฉพาะทหารจากการที่บรรดานักธุรกิจธุรกิจต่างก็พาตัวเองเข้าสู่ระบบอุปถัมภ์ผู้นำข้าราชการทหารและพลเรือนเพื่อความอยู่รอดและความมั่งคั่งของธุรกิจ แต่หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 และมีกลไกการเลือกตั้งขึ้นอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง นักธุรกิจธุรกิจจึงเริ่มใช้ฐานทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมือง เช่น ทุนทางเศรษฐกิจ อันหมายถึง ฐานะความเป็นอยู่ที่ยั่งคั่ง มั่งมี ความร่ำรวย หรือทุนทางสังคม ซึ่งหมายถึง ปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่มีความลึกซึ้งในกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ กลุ่มนักการเมือง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ไปจนถึงการเมืองระดับชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ นักธุรกิจดังกล่าวยังใช้อิทธิพลที่มีในท้องถิ่นผลักดันตนเองเข้าสู่รัฐสภา เกิดเป็นการสืบทอดอำนาจจากรุ่นสู่รุ่นอีกแบบหนึ่ง แบบที่ไม่ต้องพึ่งระบบราชการ แต่พอก้าวด้วยเสียงของประชาชนเป็นต้น (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ ชัยณรงค์ เครือนวน, 2552)

นักการเมืองและผู้มีอิทธิพลจะแปรเป็นสิ่งที่เรียกว่า "บ้านใหญ่" ในจังหวัดให้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดอำนาจกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งบางจังหวัดอาจผูกขาดเพียงชั่วเดียวแต่บางจังหวัดอาจมีหลายชั่ว เช่น จังหวัด ราช. มีกลุ่มน้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย เป็นต้น นักธุรกิจการเมืองจะส่งทอดอำนาจให้แก่ลูกและญาติพี่น้องของตน ก่อนที่จะถึงคิวลูกน้องคนสนิทที่มักจะมีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น นาย กองค้การบริหารส่วนจังหวัด นาย กองค้การบริหารส่วนตำบล นาย กเทศมนตรีเทศบาล เป็นต้น (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2554) กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำให้

สัมภาษณ์ของนักวิชาการที่ได้ศึกษาเรื่องโครงสร้างอำนาจท่านหนึ่งที่ว่า (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2560)

“การสืบทอดจะเป็นการสืบทอดในกลุ่มครอบครัวและญาติเป็นหลักก่อน ไม่ลงไปสู่ลูกน้อง คนที่เป็นลูกน้องแล้วขึ้นมาเป็น ส.ส. ได้ หมายถึงว่าญาติมาสืบทอดอำนาจแทบจะหมดแล้วที่เราเรียกว่า ‘สภาผิวเมีย’ มันก็เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนโครงสร้างของชนชั้นนำทางการเมืองในต่างจังหวัดชนชั้นนำเหล่านี้มีอำนาจ 2 รูปแบบพร้อมกัน คือ หนึ่ง อำนาจที่เป็นทางการ เช่น เป็น ส.ส. สอง คืออำนาจที่ไม่เป็นทางการ อาจหมายถึงอิทธิพล บารมี เช่น มีขุมมือปืน คนที่เป็นบ้านใหญ่จะมีอำนาจทั้งสองนี้ และเลือกใช้ตามแต่ละกรณี ถ้าต้องการกดดันหน่วยราชการก็ใช้อำนาจที่เป็นทางการ ถ้าสมมติเป็นเรื่องการรับเหมาก่อสร้าง ใครไม่ยอม ก็อาจจะมีการข่มขู่ ใช้ความรุนแรง ใช้อิทธิพล หรืออำนาจไม่เป็นทางการ” ซึ่งจริง ๆ แล้ว ความเป็นนักการเมืองกับผู้มีอิทธิพลก็ดูจะไม่ค่อยจะแตกต่างกันสักเท่าใดนัก”

ภายใต้ปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ในการดำเนินวิถีชีวิตบนเส้นทางการเมืองนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมเป็นตัวช่วยสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญยิ่งยวดไปกว่านั้นก็คือการได้มาและคงไว้ซึ่งฐานอำนาจที่มีมาอย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจากการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยใช้เวลานานไปกับการสังเกตการณ์นั้น พอที่จะสามารถสรุปไว้เป็นเบื้องต้นว่านักการเมืองมีการสร้างบารมีเพื่อให้เกิดเป็นขั้วอำนาจขนาดใหญ่ ยังผลให้สามารถนำไปสู่การต่อรองผลประโยชน์ได้ในหลายรูปแบบ โดยที่ภาษาที่รู้จักมักคุ้นกันโดยทั่วไป เช่น มุ่งกลุ่ม ก๊วน หรือแม้กระทั่งคำว่าบ้านใหญ่ ที่ผู้วิจัยใช้สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางการก้าวขึ้นสู่อำนาจ การดำรงอยู่และการรักษาฐานอำนาจในทางการเมืองของกลุ่มอำนาจบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย ว่าสามารถดำรงอยู่และรักษาฐานอำนาจทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานได้อย่างไร และการดำรงอยู่ของบ้านใหญ่มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับแนวคิดการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มากน้อยเพียงไรด้วยเหตุและผลดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาแล้วนั้น เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเรื่องโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทยนี้ขึ้นมา โดยกรณีศึกษาโครงสร้างอำนาจในงานวิจัยนี้เป็นโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดที่ยังไม่ได้มีงานวิจัยศึกษากันอย่างเจาะลึก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งหวังว่างานวิจัยนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างอำนาจอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยมองผ่านมิติของเศรษฐศาสตร์การเมือง

คำถามวิจัยหลัก

1. กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยมีความเป็นมาอย่างไร
2. การก่อรูปโครงสร้างอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยมีลักษณะเป็นเช่นไร
3. รูปแบบและกระบวนการของการได้มาและคงไว้ซึ่งฐานอำนาจที่มีมาอย่างยาวนานของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย มีรูปแบบและกระบวนการอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมที่เป็นฐานในการได้มาซึ่งอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการก่อรูปโครงสร้างอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย
3. เพื่อให้ศึกษาให้ทราบถึงการธำรงไว้ซึ่งอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยในที่นี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาสำหรับช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2560 ที่งานวิจัยเรื่องนี้สิ้นสุดลง ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีข้อมูลชัดเจนถึงจุดเริ่มต้นจากการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของครอบครัวบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ที่เริ่มต้นจากธุรกิจทำไม้ จนกระทั่งกลับกลายเป็นผู้มีฐานะและมีหน้ามีตาทางสังคม จนสามารถก่อรูปโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น และการดำรงรักษาฐานอำนาจที่เคยสร้างไว้ได้อย่างมั่นคงและยาวนาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การทราบถึงกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยจะสามารถนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาถึงการสะสมทุนทางอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ในการใช้เป็นหนทางของการก้าวขึ้นไปสู่สนามการเมืองระดับชาติได้อย่างเชื่อมโยง
2. ผลการศึกษาที่ได้จากการค้นพบการก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยจะสามารถมองเห็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงเครือข่ายของ

ตัวกระทำกร ภายใต้งค์แบบเครือญาติ และระบบอุปถัมภ์อันเกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่ในท้องถิ่น ไทย ที่การศึกษาต่างประเทศมักละเลยเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ไปโดยสิ้นเชิง

3. การทราบถึงรูปแบบและกระบวนการของการได้มาและการคงไว้ซึ่งฐานอำนาจ ที่มีมาอย่างยาวนานของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย สามารถนำไปใช้สำหรับเป็นกรณีศึกษาแนว เศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศไทย เกี่ยวกับมิติของการช่วงชิง การได้มา และการดำรงรักษาซึ่ง อำนาจทางการเมืองอีกรูปแบบหนึ่ง

นิยามศัพท์

บ้านใหญ่ หมายถึง ตระกูลใหญ่ตระกูลหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในระบบการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล

ทุนทางสังคม หมายถึง ทุนที่เกิดจากการรวมตัว การร่วมคิด การร่วมทำ บนฐานรากความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกันและมีวัฒนธรรมอันดีงามร่วมกัน

ทุนทางเศรษฐกิจ หมายถึง ทุนทางกายภาพหรือทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา โดยอาจเป็นทรัพย์สินที่สามารถมองเห็นได้ หรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่สามารถจำต้องได้ แต่ได้ถูกกำหนดให้มีมูลค่าหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ เช่น ที่ดิน เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ทุนซึ่งเป็นความรู้ที่คู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างกิจกรรมอันเกิดจากการคั่นคว้า หรือเกิดจากข้อค้นพบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ทั้งนี้ยังรวมไปถึงค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันทางสังคม จนทำให้เกิดการจัดระเบียบสังคม

กระบวนการสะสมทุน หมายถึง กระบวนการในการสะสมความมั่งคั่งในทรัพย์สินโดยอาศัยวิธีการทางเศรษฐกิจ รวมถึงมิใช่ทางเศรษฐกิจด้วย

โครงสร้างอำนาจ หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างกลุ่มและชนชั้นต่าง ๆ ในจังหวัดที่ศึกษา

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในการวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และการสร้างกรอบความคิดเพื่อเป็นแนวทางที่นำไปสู่การศึกษาและการอธิบายพัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดแห่งหนึ่งของประเทศไทยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งอยู่บนฐานการวิเคราะห์แบบวิภาษวิธีซึ่งในที่นี้จะใช้วิภาษวิธีแนวประวัติศาสตร์-โครงสร้าง โดยที่ฐานคิดของวิภาษวิธีแนวประวัติศาสตร์-โครงสร้างนี้ เริ่มต้นจากการยอมรับว่าสังคมจะมีโครงสร้างต่าง ๆ เป็นแบบแผน ภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีเสถียรภาพในระดับหนึ่งดำรงอยู่ แต่โครงสร้างของสังคมก็จะเป็นผลผลิตจากพฤติกรรมร่วมกันของมนุษย์ ดังนั้นลักษณะโครงสร้างสังคมการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนต่าง ๆ เป็นสำคัญ กลุ่มชนเหล่านี้ได้สร้างพลังทางสังคม ในการกำหนดความเป็นไปของโครงสร้างสังคม กล่าวโดยสรุปแล้วในการศึกษาสังคมจำเป็นต้องคำนึงถึงโครงสร้างสังคมที่ดำรงอยู่และพลวัตของโครงสร้างที่ก่อให้เกิดประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น ๆ ขึ้นมาขึ้นมา

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ตั้งอยู่บนฐานรากทางความคิดเรื่องการแบ่งชนชั้นทางสังคม (Social stratification) อันเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยา โดยการให้คำอธิบายลักษณะทางสังคมมนุษย์ไว้ว่า เป็นสังคมภายใต้ลักษณะของความไม่เท่าเทียมเสมอภาคในรูปแบบและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (Social inequality) อีกทั้งลักษณะโครงสร้างของแต่ละสังคมที่มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ (พิชายรัตน์ดิลก ณ ภูเก็ต, 2533, หน้า4)

การแบ่งชนชั้นทางสังคมมีรากฐานทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมาเป็นตัวกำหนดภายใต้เงื่อนไขที่สังคมมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมท้องถิ่นไทยที่มีความเป็นสังคมเกษตรกรรม มีวิถีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเองมาตั้งแต่อดีต

กาลอีกทั้งมีรูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจตามเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ มีการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง ปรับเปลี่ยนอยู่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่ามียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ 5 แนวคิดด้วยกัน (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2546) ได้แก่

1. แนวคิดโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบระบบเครือญาติ (Kindship system)

แนวคิดโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบระบบเครือญาติ เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ ถูกอ้างอิงและใช้เป็นกรอบในการศึกษาอยู่เสมอ ระบบเครือญาติเป็นความสัมพันธ์ตามแนวนอนที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นในชีวิตของคนชนบท เนื่องจากสังคมชนบทในอดีตมีข้อจำกัดทางสภาพแวดล้อมที่ทำให้บุคคลต้องมาร่วมมือกัน และระบบเครือญาติ จะมีส่วนช่วยเหลือและให้หลักประกันในชีวิต อีกทั้งยังทำหน้าที่ช่วยเหลือและให้หลักประกันในชีวิต อีกทั้งยังทำหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากข้อเท็จจริงอันนี้ทำให้ จิตสำนึกที่ให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติมีรากเหง้าที่เหนียวแน่นและลึกซึ้ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2527)

ภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับระบบเครือญาตินี้ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2515) ได้อธิบายสังคมท้องถิ่นไทยว่า ชุมชนท้องถิ่นไทยเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างกันเอง มีความสนิทสนมกันมาเสมอ มีความสัมพันธ์แบบตรงไปตรงมา เป็นชุมชนที่มีกลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มรวมกันอยู่ในเขตท้องที่ต่าง ๆ ผู้คนในท้องถิ่นมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ คนในท้องถิ่นชนบทจะรู้จักกันทุกคนมีความสนิทสนม ติดต่อกันและกันโดยตรง มีความสัมพันธ์และฐานะบุคคลเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีการควบคุมทางสังคมแบบเป็นกันเอง สังคมท้องถิ่น มีการเคลื่อนไหวน้อย การโยกย้ายการเปลี่ยนแปลงฐานะ คนในท้องถิ่นมีโลกทัศน์เป็นคนหัวโบราณ ยึดมั่นอยู่ในประเพณีเก่า ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงและมักจะต่อต้านของใหม่ คนในท้องถิ่นจะมีลักษณะความสัมพันธ์กันในชุมชนอย่างแนบแน่นเป็นแบบพวกกัน มีความสัมพันธ์กันตามประเพณี ไม่มีเหตุผล ชาวบ้านจะรู้จักกัน ตั้งแต่หัวบ้าน ไปถึงท้ายบ้านรักใคร่กันดีในหมู่บ้าน ในลักษณะที่ว่าถ้าหากเกลียดใครก็ชูปินทา ประณามคนคนนั้นทั้งหมู่บ้าน

จะเห็นได้ว่าการอธิบายของไพฑูรย์ เครือแก้วนั้น จะมีแต่ภาพของความสวยงาม โดยชี้ให้เห็นว่าท้องถิ่นเป็นสังคมที่สวยงามมีแต่ความสงบสุข ซึ่งหากมีการพิจารณาจากบริบทของความเป็นจริงแล้วข้อเสนอดังกล่าวนั้นอาจเป็นเพียงด้านเดียวของท้องถิ่นเท่านั้น เป็นการละเลยความจริงของสังคมที่มีการดำรงอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์อื่น ๆ ที่ถูกมองข้ามไปในหลายมิติ

อย่างไรก็ตามแนวคิดในระบบเครือญาติ ก็ได้รับการยอมรับและมีการอธิบายเพิ่มเติมจากนักวิชาการท่านอื่น ๆ อีก อย่างเช่น สุเทพ สุนทรภัสช์ (2540) ได้มีการนำเสนอแนวคิดเพิ่มเติมไว้ว่า ความสัมพันธ์ทางครอบครัวและเครือญาติพี่น้อง เป็นพื้นฐานสำคัญอันก่อให้เกิดความร่วมมือกันในระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับที่ต้องการความร่วมมือของผู้คนในท้องถิ่น ด้วยการอาศัยความสัมพันธ์ทางครอบครัวและระบบเครือญาติเป็นรากฐาน ซึ่งแต่

ละกลุ่มก็จะมีหัวหน้ากลุ่มที่มาจากผู้อาวุโสที่มีคุณธรรม-จริยธรรม นอกจากนี้หัวหน้ากลุ่มของระบบเครือข่ายจะรวมตัวกันเป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน มีการเลือกผู้เป็นหัวหน้าขึ้นมา ขณะที่หัวหน้าหมู่บ้านเมื่อต้องการสั่งงานหรือลูกบ้านก็จะสั่งผ่านหัวหน้ากลุ่มเครือข่าย การปกครองโดยการอาศัยระบบเครือข่ายเป็นพื้นฐานนี้เองทำให้สมาชิกในบ้านที่ถูกระดมเข้ามารวมกลุ่มทางการปกครอง ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้าหรือรู้สึกว่าการตนเองนั้นเป็นคนอื่น เมื่อพิจารณามิติของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของคนในท้องถิ่น จะมีลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลและมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นหลักที่สำคัญ ส่วนการตอบแทนแลกเปลี่ยนจะเป็นเรื่องของการบริการหรือการให้ของกำนัลที่สัญลักษณ์มากกว่าการตอบแทนที่เป็นเงินตรา นอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังถือคุณธรรมที่สามารถสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชุมชนหรือภายในกลุ่ม

จะเห็นได้ว่าข้อเสนอของสุเทพ สุนทรเกสัช (2540) ซึ่งให้เห็น โครงสร้างอำนาจของระบบเครือข่ายได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีลักษณะของอำนาจที่กระจายออกไปตามกลุ่มเครือข่ายและกระจายออกไปตามแนวนอน โดยที่แหล่งที่มาอันเป็นต้นตอของอำนาจที่สำคัญ ได้แก่ ความอาวุโสและความมีคุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง

อัมโยท (Amyot, 1964, อ้างถึงใน โอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2546, หน้า 63) ได้อธิบายแนวคิดระบบเครือข่ายในสังคมท้องถิ่นว่า ในสังคมท้องถิ่นคนในท้องถิ่นจะมีแนวโน้มไปในทางที่จะรวมเข้ากับกลุ่มที่มีพลังอำนาจในท้องถิ่นและ ในหมู่บ้านก็มีการแข่งขันกันในแต่ละกลุ่มแต่ไม่มีการต่อสู้ กลุ่มทุกกลุ่มต่างสามารถและมี หน้าที่ทางสังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกัน ผู้นำอำนาจกลุ่มหนึ่งอาจให้ความเคารพ ต่อพ่อแม่ของกลุ่มแข่งขันได้ อัมโยท ได้กล่าวถึงผู้นำของท้องถิ่นไว้ 2 แบบคือ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการ และผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการ และการที่ผู้นำจะได้รับการเคารพยำเกรง มักต้องมีรากเป็นบริบท เช่น การมีตำแหน่ง ความมีอาวุโส ความมั่นคง การมีอำนาจควบคุมโดยผ่านครอบครัว การศึกษาดี อุปนิสัยดี และมีคุณธรรม

2. แนวคิดโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบระบบอุปถัมภ์ (Patron-client system)

ระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมศักดินามีการจัดลำดับชั้นของสังคมแบบเจ้าขุนมูลนาย และไพร่ หม่อมราชวงศ์ อคิน ระพีพัฒน์ (2527) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ว่า เป็นความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดในการจัดระเบียบสังคมไทยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นลูกพี่-ลูกน้อง (Junior-senior) ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานความไม่เสมอภาค ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความสัมพันธ์แบบนี้ เป็นรากฐาน ของการจัดกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มอุปถัมภ์

กลุ่มอุปถัมภ์เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกของกลุ่มเป็นลำดับชั้น ตามปกติจะมีผู้นำหนึ่งคนและมีลูกน้องจำนวนหนึ่ง ผู้นำสามารถผูกพันความจงรักภักดีของลูกน้องไว้โดยการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ลูกน้องอย่างเป็นที่พอใจ สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้นำกลุ่มอุปถัมภ์จะต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจและ

ทรัพย์สิน สคอตต์ ได้อธิบายถึงโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่ม ที่เอื้อประโยชน์ให้กัน โดยมีบรรทัดฐานของความเอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เป็นความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นมาระหว่างคนสองกลุ่มที่มีความไม่เท่าเทียมกันในด้านสถานะ ความมั่งคั่ง และอิทธิพล ประการที่สอง การก่อรูป (Formation) และคงอยู่ (Maintenance) ของความสัมพันธ์ขึ้นกับการพึ่งพาซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ประการที่สาม พัฒนาการและการคงอยู่ของความสัมพันธภาพแบบอุปถัมภ์จะใช้ความสัมพันธ์แบบซึ่งหน้า (Face-to-face)

ปิออสกิล มีความเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจแบบระบบอุปถัมภ์ว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ กับผู้ใต้อุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์เรื่องอำนาจ โดยที่ผู้อุปถัมภ์จะพยายามไม่ให้ฝ่ายหนึ่งรวมตัวกัน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับตนและพยายามปิดกั้นทางเลือกต่างของผู้ที่อยู่ใต้อุปถัมภ์ กาญจนา แก้วเทพ (2527) ได้สรุปเกี่ยวกับ ระบบอุปถัมภ์ ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่แลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างสองกลุ่ม และเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อกัน (Unreciprocal) กล่าวคือสิ่งที่เจ้านาย มอบให้เป็นการคุ้มครองมีลักษณะ ประทานด้วยความกรุณา แต่สิ่งที่ลูกน้องเสนอให้ มีลักษณะเป็นการตอบแทนบุญคุณ ในการดำรงอยู่ของระบบนี้มีการสร้างอุดมการณ์ที่เป็นตามธรรมชาติ และบางส่วนได้กลายเป็นค่านิยมประจำใจของผู้น้อยไป

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะด้านที่ขัดแย้งกันเอง ด้านหนึ่งดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนสองกลุ่ม คือ ผู้อุปถัมภ์ จะให้การคุ้มครอง หรือช่วยเหลือเมื่อยามผู้ใต้อุปถัมภ์ของตนเดือดร้อน และคอยแจกจ่ายผลประโยชน์ให้อย่างเป็นธรรม ในขณะที่ผู้ที่อยู่ใต้อุปถัมภ์ต้องให้ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีและการรับใช้แก่เจ้านาย ของตน แต่อีกด้านหนึ่งของระบบอุปถัมภ์นั้นแสดงให้เห็นถึงการเอาใจเอาเปรียบของเจ้านาย ต่อลูกน้อง ลักษณะสองด้านที่ขัดแย้งกันของระบบอุปถัมภ์ที่มีโครงสร้างอำนาจแบบแนวตั้ง มีลำดับชั้นที่แน่นอนในเรื่องตำแหน่งและอำนาจ และมีลักษณะเป็นปิรามิดของอำนาจสำหรับผู้เป็นเจ้านาย หรือลูกพี่ในกลุ่มอุปถัมภ์นั้น มักจะมีตำแหน่ง ทรัพย์สิน และอิทธิพล ยังมีทรัพย์สินเหล่านี้มากเท่าไรก็ทำให้กลุ่มอุปถัมภ์มีความเข้มแข็งมาก

ดงงานเขียนของ อคิน รพีพัฒน์ (2536) เรื่อง ชีวิตและจุดจบของสลัมในกรุงเทพฯ แห่งหนึ่ง ที่กล่าวเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ ดังความตอนหนึ่งว่าหน่วยสังคมพื้นฐานในการจัดระบบสังคมมีรูปแบบเป็นกลุ่มคนที่ประกอบด้วยเจ้านาย คนหนึ่งกับไพร่ได้บังคับบัญชาจำนวนหนึ่ง เป็นการจัดรูปแบบหมู่บ้านหรือชุมชนในสมัยนั้น โดยเจ้านาย จะสร้างบ้านอยู่ตรงกลางแล้วมีบ้านของผู้ได้บังคับบัญชาอยู่รายรอบหรือการรวมกลุ่มกันของหมู่บ้านชาวญวนในตรอกใต้ที่บ้านอยู่ใกล้ชิดกัน ไม่ว่ารั้วรอบบ้าน จึงเกิดการพึ่งพาอาศัยกันจึงเกิดการอุปถัมภ์กัน เช่น การใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา เป็นต้น

โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบอุปถัมภ์นี้ เป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่ผู้นำ โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ตั้งอยู่บนเครือข่ายความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ที่มี

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองบุคคลที่มีการแลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เท่าเทียมกัน เครือข่ายอุปถัมภ์จึงประกอบด้วยบุคคลสองประเภท ได้แก่ ผู้นำที่อาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไป เช่น ผู้อุปถัมภ์ ลูกพี่เจ้านาย หรือผู้ใหญ่แล้วแต่บริบท การเป็นผู้นำอุปถัมภ์จะมีฐานทรัพยากรที่สำคัญ คือ อำนาจรัฐ ตำแหน่งหน้าที่ สถานภาพทางสังคมหรือทักษะความรู้ต่าง ๆ ผู้นำจะต้องแสดงบทบาทที่สำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองหรือช่วย “เคลียร์” รวมถึงให้ความก้าวหน้าแก่ผู้ตาม ดังนั้นผู้นำอุปถัมภ์อาจใช้วิธีการทั้งพระคุณในลักษณะของนักบุญหรือพระเดชในแบบเจ้าพ่อก็ได้ ส่วน บุคคลอีกประเภท คือ ผู้ตามซึ่งอาจจะมีชื่อเรียกต่างตามบริบทว่า ผู้ใต้อุปถัมภ์ ลูกน้อง บริวารหรือผู้น้อย ผู้ใต้อุปถัมภ์จะขาดฐานทางทรัพยากรยกเว้นการมีแรงงานของตัวเอง เพื่อการรับใช้ลูกพี่ผู้อุปถัมภ์ ดังนั้นผู้ใต้อุปถัมภ์จะต้องมีค่านิยมที่สำคัญ คือ แนวคิดเรื่องบุญคุณ การรู้จักศัตรูหรือชื่อศัตรูยังรักภักดี (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2545)

ระบบอุปถัมภ์ถือได้ว่ามีลักษณะพลวัต ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ สามารถสรุปได้เป็น 7 ประเด็น ได้แก่

1. ประเด็นระยะเวลาของพันธะระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ใต้อุปถัมภ์ในแบบดั้งเดิมนั้นมีความต่อเนื่องมากกว่าแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ หากบุคคลในสังกัดกลุ่มอุปถัมภ์ใดแล้ว โอกาสที่เขาจะเปลี่ยนไปสังกัดกลุ่มอุปถัมภ์กลุ่มใหม่มีน้อยมาก ขณะที่ในปัจจุบันนั้นการสังกัดกลุ่มอุปถัมภ์ใดกลุ่มหนึ่งของบุคคลอาจมีระยะเวลาไม่มากนักและอาจมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งได้ง่าย

2. ประเด็นขอบเขตการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ภายในกลุ่มอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้นการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นอย่างหลากหลายในแทบทุกมิติของชีวิตระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ใต้อุปถัมภ์ แต่ในแบบสมัยใหม่ มิติของการแลกเปลี่ยนจะมีลักษณะเฉพาะเรื่องมากขึ้น เช่น กลุ่มอุปถัมภ์ในเชิงเศรษฐกิจจะเน้นการแลกเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่วนอุปถัมภ์ทางการเมืองจะเน้นการแลกเปลี่ยนทางการเมืองและในชุมชนหนึ่งอาจมีกลุ่มอุปถัมภ์หลายกลุ่มตามลักษณะอาชีพของบุคคลเหล่านั้น

3. ประเด็นเกี่ยวกับฐานทรัพยากร ดั้งเดิมนั้นฐานทรัพยากรจะอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก และอยู่ที่ตัวผู้อุปถัมภ์เป็นสำคัญ แต่ระบบอุปถัมภ์แบบสมัยใหม่ฐานทรัพยากรจะมีการเชื่อมโยงกับภายนอกชุมชน ซึ่งอยู่ที่หน่วยงานเป็นสำคัญ เช่น ระบบราชการ ระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ชาวบ้านในชุมชนอาจมีความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์โดยตรงกับข้าราชการ นักการเมืองและนายทุนที่อยู่ภายนอกชุมชนหรืออาจสัมพันธ์โดยอ้อมผ่านผู้นำชุมชนก็ได้ เป็นต้น

4. ประเด็นสิ่งที่นำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ใต้อุปถัมภ์ ที่พบว่าเป็นระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้น คือ ความรู้สึกเชิงบุญคุณเป็นด้านหลัก ส่วนวัตถุหรือผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรมนั้นมีความสำคัญรองลงมา แต่ในปัจจุบันความสำคัญมีลักษณะกลับด้านกัน

5. ประเด็นการควบคุมทรัพยากร ระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้นกลุ่มอุปถัมภ์มีศักยภาพของการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นสูง แต่ในปัจจุบันอำนาจภายนอกทั้งอำนาจรัฐและอำนาจทุนเข้ามามีอิทธิพลในการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น

6. ประเด็นความแตกต่างระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้น มีความแตกต่างของสมาชิกภายในกลุ่มอุปถัมภ์นั้นน้อย แต่ในปัจจุบันสมาชิกมีความหลากหลายมากขึ้น

7. ประเด็นหลักประกันร่วมของสมาชิก กลุ่มแบบดั้งเดิมนั้นสมาชิกจะมีหลักประกันในการสังกัดกลุ่มสูงมาก โดยเฉพาะหากมีเรื่องเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือปกป้องจากผู้อุปถัมภ์ก็จะได้รับความคุ้มครองมาก แต่ในปัจจุบันหลักประกันในเรื่องความคุ้มครองดังกล่าวลดลง อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คุณลักษณะ	แบบดั้งเดิม	แบบสมัยใหม่
1. ระยะเวลา	ยาวนานกว่า	ช่วงสั้นกว่า
2. ขอบเขตการแลกเปลี่ยนทรัพยากร	ความหลากหลายรอบด้าน	จำเพาะเจาะจงบางเรื่อง เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง
3. ฐานทรัพยากร	มาจากภายในท้องถิ่น	มาจากภายนอก
4. สิ่งที่นำมาใช้ในเปลี่ยนแปลง	คุณค่าทางจิตใจมากกว่า ผลประโยชน์ทางวัตถุ	ผลประโยชน์ทางวัตถุมากกว่า คุณค่าทางจิตใจ
5. การควบคุมทรัพยากร	เกือบผูกขาด	ไม่ค่อยผูกขาด
6. ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	ไม่ค่อยแตกต่าง	แตกต่างกันมาก
7. หลักประกันร่วมของสมาชิก	เข้มข้นมาก	เข้มข้นน้อย

3. แนวคิด โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชนชั้นนำ (Elite Approach)

แนวคิด โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้น เป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นตัวที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ชัดเจนดังนั้นการมองภาพของความเหมือน ๆ กันของคนในท้องถิ่นอย่างในอดีต จึงเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับภาวะวิสัยที่เปลี่ยนแปลงไป (พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ต, 2533, หน้า14)

แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางชนชั้นนี้ ในทางวัตถุนิยมประวัติศาสตร์มิได้วัดจากขนาดของทรัพย์สินและรายได้เป็นหลัก หากแต่การวัดจากคนในกลุ่มหนึ่งที่เป็นเจ้าของหรือผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต โดยประกอบไปด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุน และเทคโนโลยี ปัจจัยกระจายและแลกเปลี่ยน เพราะการเป็นเจ้าของและผู้ควบคุมปัจจัยดังกล่าวเท่ากับว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดว่าในกระบวนการผลิตนั้น ใครควรจะได้รับส่วนแบ่งอย่างไรและเท่าใด (วิทยากร เชียงกูล, 2525)

ลักษณะของความแตกต่างระหว่างชนชั้น ในทางสังคมท้องถิ่นมีส่วนการอธิบายถึงโครงสร้างอำนาจในท้องถิ่นนั้น คูฟแมน ได้อธิบายว่า ในชุมชนท้องถิ่น ความมั่งคั่งมีบทบาทสำคัญ ชาวชนบทที่มีเงินจะอยู่ในฐานะที่บีบบังคับคนอื่น ๆ ได้มากมายหลายคน ในปลายสุดของด้านหนึ่งจะมีชาวไร่ที่ดิน คนเหล่านี้จะรู้สึกถึงการกีดกันทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ ที่ไม่มีที่ดิน และต้องขึ้นกับความเมตตาของผู้เป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ ในการแบ่งชนชั้นที่ความแตกต่างกันในการถือครองที่ดินเป็นพื้นฐาน ยังคงมีปรากฏการณ์อยู่ทั่วไป เป็นลักษณะ โครงสร้างของหมู่บ้านในท้องถิ่นทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้น ชนชั้นที่มีที่ดินก็จะใช้อำนาจแห่งชนชั้นเข้าควบคุมอำนาจทางการเมือง แม้กระทั่งผู้นำหมู่บ้านก็มักจะเลือกจากชนชั้นที่เป็นเจ้าของที่ดิน เป็นผลให้สภาพการดำรงอยู่ของชนชั้นเจ้าของที่ดินเหนือกว่าบุคคลอื่นในชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่มีที่ดินเพียงพอสำหรับตนเอง และดำเนินชีวิตด้วยการเป็นลูกจ้างแรงงานเพาะปลูกหรือเช่าที่จากคนที่มีที่ดิน เขาก็จะเป็นผู้พึ่งพาอาศัยของเจ้าของที่ดินในฐานะที่เป็นแหล่งดำเนินชีวิตและมีความ โน้มเอียงที่จะให้ความช่วยเหลือเจ้าของที่ดินที่มีข้อพิพาทในหมู่บ้าน และเป็นส่วนหนึ่งในสมักรพรรคพวกของเจ้าของที่ดิน อีกทั้งเจ้าของที่ดินรายใหญ่มักจะเป็นผู้ให้เงินกู้ด้วย

แต่การศึกษาลักษณะความเป็นชนชั้นในสังคมท้องถิ่นไทยของ เจนฮัน (Jenhan, 1967) กลับมีความเห็นแตกต่างออกไป เจนฮัน ได้อธิบายว่า โดยทั่ว ๆ ไปจะไม่มี การแบ่งชั้นมากนักในหมู่บ้านชนบทในท้องถิ่น บุคคลที่จะได้รับความเคารพและมีสถานภาพสูง โดยอาศัยความมั่งมี อายุ การศึกษา ความศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า และอาชีพ ระบบจัดลำดับแบบดั้งเดิม ไม่มีปรากฏการณ์สร้าง ความแตกต่างกันในสถานภาพภายในหมู่บ้าน และแม้ว่าในปัจจุบันจะมีปรากฏการณ์ที่ชนชั้นสูงอาศัยความมั่งมีเป็นพื้นฐาน เข้าควบคุมอำนาจรัฐในระดับต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามสภาพของชุมชนท้องถิ่นยังต้องจัดว่าอยู่ในลักษณะที่มีความเท่าเทียมกัน

โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชนชั้นนำ เป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มน้อยของสังคม ไม่ว่าจะมองในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นชนชั้นนำเป็นกลุ่มสังคมที่มีตำแหน่งบนจุดยอดสุดของปิรามิดของการแบ่งชั้นทางสังคม โดยที่การมีอำนาจแบบชนชั้นนำตั้งอยู่บนการจัดองค์กร เพื่อการครอบงำหรือปกครองคน เนื่องจากผู้นำองค์กรสามารถควบคุม

การใช้ทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินความมั่งคั่ง ตำแหน่งบังคับบัญชา ทักษะ ความรู้หรือสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้ผู้นำดังกล่าวยังมีข้อมูลสารสนเทศมากกว่าคนที่อยู่ในระดับล่าง รวมถึงความสามารถในการให้คุณให้โทษด้วย โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำเกิดจากการสร้างเครือข่ายอำนาจขององค์กรต่าง ๆ และโยงกันเป็นโครงสร้างอำนาจ สำหรับการก่อรูปโครงสร้างขึ้นมา ภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำนั้น จะพบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการกระทำตัวของอำนาจกับความมั่งคั่ง กล่าวคือ กลุ่มที่มีอำนาจก็จะมี ความมั่งคั่ง ในทางกลับกันกลุ่มที่มีความมั่งคั่งก็จะเข้ามามีอำนาจด้วย (ระดม วงษ์น้อย, 2527)

ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชนชั้นนำในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากผลงานของ รุ่งนภา ขรรยงเกษมสุข (2550) ที่ได้ศึกษาเรื่องชนชั้นนำในการเมืองไทยปัจจุบัน: การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุนวัฒนธรรมตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ ครอบครัวยุคใหม่ และสถานศึกษามีบทบาทหลักในการสร้างและผลิตซ้ำทุนของชนชั้นนำให้กับบุตรหลาน ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและทุนทางสัญลักษณ์

ทุนเศรษฐกิจ คือ ทุนที่บ่งชี้ความมั่งคั่งของชนชั้นนำ แสดงออกด้วยการประกอบธุรกิจ การมีบ้านพักใจกลางเมือง การมีบ้านพักตากอากาศ สิ่งของสะสม

ทุนวัฒนธรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ

ประการแรก เป็นทุนที่มีอยู่ในตัวบุคคล แสดงให้เห็นได้โดยกิริยา ท่าทาง มารยาทการพูด ความสามารถทางภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ความคิด อุดมการณ์ การให้ความสำคัญกับการกีฬา และให้ความสำคัญกับครอบครัวและความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ

ประการที่สอง เป็นทุนวัฒนธรรมในรูปสถาบันการศึกษา คือ จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง ชนชั้นนำที่มีทุนทางเศรษฐกิจมากจะเข้ารับการศึกษาจากสถานศึกษาที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงจากต่างประเทศตั้งแต่ระดับมัธยมจนถึงปริญญาตรี สำหรับชนชั้นนำที่มีทุนทางเศรษฐกิจไม่มากจะเข้ารับการศึกษาจากสถานศึกษาที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงในประเทศ

ประการที่สาม เป็นทุนที่อยู่ในรูปของวัตถุ แสดงออกได้โดยการเป็นเจ้าของ เช่น วัง สิ่งของสะสม รางวัด เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ธุรกิจ สินค้า ฯลฯ

ทุนทางสังคม คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ เครือญาติของตนเองและของกลุ่มสมรส การแต่งงาน การศึกษาและการทำงานในอาชีพ

ทุนสัญลักษณ์ แสดงออกด้วยชื่อนามสกุลหรือคำนำหน้าชื่อที่แสดงถึงการมีตำแหน่งทางสังคม หากเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์จะเป็นทุนสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับอย่าง

มาก ตำแหน่งทางธุรกิจ การเมือง สังคมทั้งของบิดาและคู่สมรสของตนเอง การเป็นศิษย์เก่าจากสถาบันที่มีชื่อเสียง การแต่งงานกับลูกหลานราชสกุล ฯลฯ

ในบรรดาทั้งสี่ทุนนี้รัฐสภา สรุปว่า ว่าทุนเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการเป็นชนชั้นนำ น้อยกว่าทุนประเภทอื่น ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและทุนทางสัญลักษณ์เป็นทุนที่มีความสำคัญมากที่สุด

นอกจากนี้แล้วผลงานของ นลินี ดันธุนิตย์ (2525) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในชนบทไทย ศึกษาการเปรียบเทียบหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนาของรัฐและหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการของรัฐ ซึ่งใช้วิธีการศึกษาที่เรียกว่า Snowball technique ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง นอกจากนั้นยังใช้วิธีการสังเกตและเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนประกอบด้วย เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาว่าจะทำให้โครงสร้างอำนาจเปลี่ยนหรือไม่และศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจ โดยผู้นำท้องถิ่นเก่าจะถูกแทนที่ด้วยผู้นำใหม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าจึงเกิดการแข่งขันในทางอำนาจขึ้น คือ ทั้งผู้นำเก่าและผู้นำใหม่ต่างพยายามรักษาอำนาจของตนเองเอาไว้ โดยจะแบ่งหน้าที่กันดูแลรับผิดชอบ โดยลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นทั้งหมู่บ้านที่มีและไม่มีโครงการพัฒนา ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการพัฒนาจะได้รับผลกระทบของการพัฒนาจากหมู่บ้านข้างเคียง

4. แนวคิดโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชนชั้น (Class structure)

โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชนชั้น เป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่ชนชั้น ที่เป็นเจ้าของและ/หรือควบคุมปัจจัยการผลิตที่สำคัญของสังคม เนื่องจากชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สามารถแปรความร่ำรวยและสถานภาพที่อยู่ในระดับสูงทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นอำนาจทางการเมืองได้ ดังนั้นชนชั้นที่ผูกขาดอำนาจดังกล่าวจึงเรียกว่าชนชั้นผู้ปกครองภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้น จึงพบว่า การกระจุกตัวของรายได้ทรัพย์สินและความมั่งคั่ง ก็จะนำไปสู่การกระจุกตัวของอำนาจ เนื่องจากชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้อำนาจทางการเมือง เพื่อปกป้องและผลิตซ้ำกระบวนการสะสมทุนที่ดำรงอยู่ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2552)

5. แนวคิดโครงสร้างอำนาจอำนาจแบบพหุภาคี (Corporatism)

Dahl (1986) ได้วิจารณ์แนวคิดแบบชนชั้นนำว่าเป็นตัวแบบไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเนื่องจากใช้วิธีการระบุโครงสร้างอำนาจโดยพิจารณาจากชื่อเสียง วิธีนี้มีฐานการวิเคราะห์คนที่ชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นย่อมจะได้รับความไว้วางใจในการตัดสินใจปัญหาของชุมชน วิธีนี้มีจุดอ่อนในบริบทของการวิจัยนี้ คือ คนที่มีอำนาจอาจจะไม่ใช่คนที่ชื่อเสียง

ดีแต่เพียงด้านเดียว เนื่องจากการใช้อำนาจในเชิงอิทธิพลอาจทำให้ผู้มีอำนาจมีทั้งจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทั้งยอมรับและไม่ยอมรับ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น เป็นทั้งผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือคนและเป็นทั้งเจ้าพ่อที่ใช้ความรุนแรงนอกจากนี้ฐานคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจตามวิธีนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างจากโครงสร้างที่ใช้งานวิจัยนี้ คือ มองโครงสร้างอำนาจเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง

ในการนี้เอง Dahl (1986) ได้นำเสนอวิธีการระบุโครงสร้างอำนาจโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ฐานการวิเคราะห์ของวิธีนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าในการศึกษาผู้มีอำนาจท้องถิ่นนั้นจะต้องศึกษา ถึงพฤติกรรมจริง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการทางการเมือง คือ การวิเคราะห์จากกระบวนการตัดสินใจปัญหาสาธารณะสำคัญ ๆ ว่า ใครเข้าร่วมตัดสินใจและใครมีบทบาทครอบงำผลการตัดสินใจดังกล่าว โดยมีคำถามว่าใครชนะ จุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งเมื่อนำมาใช้กับวิจัยนี้ คือ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมที่เป็นทางการ อาจจะไม่มียุทธศาสตร์ในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ เนื่องจากเป็นตัวแทนที่ถูกเชิญให้มาข้างหน้าก็ได้ ดังนั้นในการวิเคราะห์ขั้นสูงจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในงานวิจัยนี้จะพิจารณาถึงเวทีการตัดสินใจที่มีใช้การประชุมทางการแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเสริมการประชุมที่ไม่เป็นทางการในประเด็นสาธารณะที่สำคัญ

ในภาคินพนนี้จะใช้แนวคิดโครงสร้างแบบผสมผสานระหว่างโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นกับโครงสร้างแบบอุปถัมภ์เนื่องจากในการศึกษาโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของภาคินพนนี้มีลักษณะของการกระจุกตัวของอำนาจอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นแต่ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำท้องถิ่นกับคนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าก็ยังมีลักษณะของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อยในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หม่อมราชวงศ์อคิน ระพีพัฒน์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องระบบอุปถัมภ์และโครงสร้างชนชั้นสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การใช้แนวคิดอุปถัมภ์ในการวิเคราะห์ชุมชนจนเป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย หลังจากนั้นจึงได้มีผู้นำแนวคิดอุปถัมภ์นำไปใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของประเทศไทยมากขึ้น ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย ได้ศึกษาโครงสร้างอำนาจของสังคมไทย พบว่า สังคมไทยมีความเชื่อพื้นฐานที่ฝังรากลึกในสังคมไทย คือ ความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่และความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทั้งแง่ความหมายทั้งด้านวัตถุและศีลธรรม เป็นเหตุให้สังคมไทยเชื่อและยอมรับความไม่เท่าเทียมกันในด้านอำนาจทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองเป็นผลมาจากบุญนำกรรมแต่งตั้งแต่ชาติปางก่อน

ในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะอุปถัมภ์ซึ่งเป็นการสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันเป็นความสัมพันธ์แบบลูกพี่กับลูกน้อง ในด้านพฤติกรรม จะพบว่า ความสัมพันธ์แบบลูกน้องลูกพี่ (Junior senior) หรือแบบผู้ใหญ่น้อย (Superior interior) เป็นแบบความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดในการจัดระเบียบสังคมไทย เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม) ตามปกติเราเรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ ผู้ได้รับอุปถัมภ์ (Patron client relation) ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นรากฐานของการจัดกลุ่มซึ่งเรียกกันว่า กลุ่มอุปถัมภ์ เป็นกลุ่มที่มีการจัดสมาชิกของกลุ่มลัดหลั่นกันเป็นชั้นผู้นำสามารถผูกพันความจงรักภักดีของลูกน้องโดยการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ลูกน้องอย่างเป็นที่พอใจโดยทั่วหน้ากันเมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ไทย จะเห็นว่า สัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ หรือกลุ่มอุปถัมภ์รวมอยู่ในโครงสร้างของระบบราชการมาโดยตลอด

สังคมไทยแบ่งชนชั้นออกเป็น 2 ชั้น หรือที่เรียกกันว่า แบ่งออกเป็นสองฐานันดร คือ ชนชั้นปกครอง ซึ่งประกอบด้วย เจ้า และ นาย (ได้แก่ ขุนนาง) และชนชั้นที่ถูกปกครองซึ่งประกอบด้วยไพร่ (ซึ่งได้แก่ คนธรรมดาสามัญและชาวนา) และทาส ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 แม้ว่าจะมีความพยายามอย่างมากในการที่จะเปลี่ยนกรมกองต่าง ๆ ให้เป็นหน่วยงานแบบตะวันตกแต่ก็ปรากฏว่า กลุ่มอุปถัมภ์ยังคงมีอยู่อย่างไม่เป็นทางการในระบบราชการอยู่อย่างเดิม และพบว่า ผู้นำของกลุ่มอุปถัมภ์มักจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรือมีทรัพย์สิน เงินทอง ผู้นำดังกล่าวอาจเป็น ข้าราชการ หรือชาวนาที่ร่ำรวย คนมีเงินทอง โดยเฉพาะพ่อค้าที่ประชาชนคนใดคนหนึ่งจะตัดสินใจเข้า กลุ่มอุปถัมภ์ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับอำนาจและทรัพย์สินของผู้นำกลุ่มนั้น ๆ เป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ดี เกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นว่า มีปัจจัยของการเอารัดเอาเปรียบซ่อนเร้นอยู่ด้วยและดูเหมือนว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น นับตั้งแต่การเกษตรในประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนไปเป็นกิจการเพื่อการค้าในศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา การทำการเกษตรเพื่อการค้าและการเร่งรัดพัฒนาในระยะ 20-30 ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนในชนบทมากยิ่งขึ้นและทำให้หมู่บ้านในชนบทเกี่ยวข้องกับจังหวัดและอำเภอมากขึ้น ชาวนาร่ำรวยเป็นจำนวนมากได้ทำการติดต่อกับราชการและพ่อค้าในจังหวัดและอำเภอ และได้กลายเป็นผู้นำของกลุ่มอุปถัมภ์ในหมู่บ้านต่าง ๆ พ่อค้าในจังหวัดและอำเภอจำนวนไม่น้อยมีกลุ่มอุปถัมภ์ของตนทั้งในหมู่บ้านและตำบล ในท้องที่หลายแห่งนักการเมืองเข้าไปและมีกลุ่มอุปถัมภ์ในท้องที่ที่เข้าไป ดังนั้น จึงพบว่า ตำบลหรือแม้กระทั่งบ้านจะมีกลุ่มอุปถัมภ์อยู่หลายกลุ่ม กลุ่มอุปถัมภ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านและตำบล จึงกลายเป็นหมู่บ้านเหล่า (Faction) ซึ่งมีได้เป็นกลุ่มถาวร และมีได้เป็นกลุ่มที่มีการจัดระเบียบเป็นทางการกลุ่มจะทำหน้าที่อย่างกระฉับกระเฉงเมื่อมีกรณีพิพาทกันขึ้น

และการรับคนเข้ากลุ่มใช้หลักการแตกต่างกันไปหลายประการ นอกจากนี้การศึกษาของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538) บทความเรื่อง “พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในประเทศไทย: แ่งคิดเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจรวมทั้งอธิบายถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไทยที่สามารถ แบ่งได้เป็น 2 สมัย คือ

1. รัฐกับอำนาจการเมืองในสังคมไทยโบราณ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นจนถึงก่อน ปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2435 มีลักษณะเด่นอยู่ 4 ประการ

1.1 ไม่มีความแตกต่างระหว่างรัฐกับสังคม รัฐเข้าไปจัดตั้งสังคมทั้งหมดเข้าใน เครือข่ายของอำนาจ โดยผ่านระบบไพร่/ขุนนาง

1.2 รัฐไทยในสมัยก่อนยังไม่มีความคิดเรื่องชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง มีชนชาติที่อยู่ใต้การ ปกครองมากมาย ถือเป็นเรื่องดีส่งเสริมบุญบารมีของผู้ปกครองชนชาติเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้ ดำรงชีวิตตามจารีตวัฒนธรรมของตัวเอง สิ่งที่สำคัญอยู่ที่การเข้าสังกัดความสัมพันธ์ทางอำนาจ และ ความจงรักภักดีต่อศูนย์อำนาจที่ตัวเองสังกัด

1.3 อำนาจการเมืองผูกติดกับกระบวนการทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์แบบนาย บ่าว หรือเจ้านาย -ลูกน้องในสมัยนั้นไม่ใช่เรื่องของการใช้อำนาจแต่อย่างเดียวหากผ่านกาลเวลามาระยะ หนึ่งได้วิวัฒน์เป็นรูปการทางวัฒนธรรม เป็นความสัมพันธ์ที่จรจรโลงความคงอยู่ของตัวมันเอง โดย ผ่านค่านิยม วิถีปฏิบัติ พันธะกรณี หรือแม้แต่พิธีกรรมซึ่งสร้างความพอใจให้กับทุกฝ่าย อำนาจ การเมืองจึงมีลักษณะค่อนข้างกระจายในหมู่ขุนนางและระหว่างขุนนางกับพระเจ้าแผ่นดิน

1.4 รัฐมีบทบาทและหน้าที่จำกัดมาก ทั้ง ๆ ที่อิทธิพลของรัฐต่อวิถีชีวิตคนมีมาก ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น รัฐไทยในสมัยก่อนจะถือว่าตัวเองมีพันธะหน้าที่ในการป้องกันภัยภายนอก และดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเท่านั้น พ้นจากนั้นแล้วในเรื่องการกินการอยู่ การรักษาโรคภัย ไข้เจ็บ ตลอดจนการเรียนรู้ทักษะวิชาต่าง ๆ ทุกคนต้องดูแลตัวเอง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่ง หากไม่นับที่ดินทำกินที่รัฐเข้ามาควบคุมเพื่อจุดหมายในการเก็บภาษีหรือการเสียค่าธรรมเนียมใน การใช้ทรัพยากรอื่น ๆ แล้วแทบจะกล่าวได้ว่า สังคมเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน เนื่องจากในสมัย นั้นทรัพยากรเหล่านี้ยังไม่มีฐานะเป็นทรัพย์สินเอกชน บทบาทของชุมชนจึงมีความเท่าเทียมเสมอ กันในการใช้ทรัพยากรในส่วนของรัฐเอง การอนุญาตให้ประชาชนอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ก่อนข้างเสรี เพราะเพื่อเป็นฐานสำคัญของระบบเกณฑ์แรงงาน ซึ่งรัฐมิได้จ้างแรงงาน รวมทั้งไม่ได้ เลี้ยงดูราษฎรระหว่างถูกเกณฑ์ด้วย

2. รัฐสมัยใหม่กับสังคมไทย ซึ่งแบ่งเป็นช่วงเวลา ดังนี้

2.1 ช่วงประมาณ พ.ศ. 2310-2367

ในช่วงนี้รัฐดั้งเดิมของไทยซึ่งมีศูนย์อำนาจอยู่อยุธยา ได้ถูกทำลายจนหมดสิ้นโดย กองทัพพม่า สิ่งที่ถูกทำลายไปด้วย คือ ระบบไพร่ซึ่งเป็นแกนกลางของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ สังคมสมัยโบราณการขาดแคลนกำลังคน ความจำเป็นในสงคราม ตลอดจนความใหม่ของการรวม ศูนย์อำนาจทำให้รัฐธนบุรี/รัตน โกสินทร์ที่ตั้งขึ้นมาแทนที่อยุธยา ไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับสังคมให้เหมือนเดิมทุกประการจึงต้องปล่อยให้การควบคุมกำลังหลวมลงกว่าเก่า เช่น การลดเวลาเกณฑ์แรงงานลงตามลำดับ การอนุญาตให้ทาสเชลยไถ่ตัว และการอนุญาตให้ไพร่เลือก นาย ได้

2.2 ช่วงประมาณ พ.ศ. 2367-2400

การเติบโตทางเศรษฐกิจช่วงต้นรัตน โกสินทร์ ส่วนของรัฐจะใช้วิธีบริการภายี แยกต่างออกไป และส่วนของราษฎรได้ถูกควบคุมแรงงานน้อยลงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการ ค้ำมากขึ้น เช่น การปันสินค้าบางอย่างให้พ่อค้า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวออกไป ได้อีกระดับหนึ่ง

2.3 ช่วงประมาณ พ.ศ. 2400-2448

ในช่วงรอยต่อระหว่างรัชกาลที่ 4 กับรัชกาลที่ 5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของรัฐ คือ

2.3.1 การเติบโตของระบบภาษีเงินตรา (Money taxes)

2.3.2 การค้าเสรีทำให้พ่อค้าพึ่งพิงขุนนางน้อยลง

2.3.3 รัฐหันมาใช้แรงงานรับจ้างมากขึ้น ทำให้บทบาทในการควบคุมไพร่ของขุน นางลดลงจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้รัฐกับสังคมหลุดจากกรอบเดิมคือ การรวมศูนย์ อำนาจการคลังและการปกครอง การสร้างระบบราชการสมัยใหม่มีกองทัพประจำการแทนระบบ ขุนนางเก่า และการเลิกทาส

2.4 ช่วงประมาณ พ.ศ. 2448-2490

จากช่วงเลิกไพร่มาถึงรัฐประหาร พฤษจิกายน พ.ศ. 2490 มีลักษณะของรัฐใหม่อย่าง สมบูรณ์ โดยคู่ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม คือ

2.4.1 รัฐกับสังคมแยกออกจากกัน โดยรัฐอยู่เหนือสังคม และกลายเป็นองค์กร จัดตั้งของเจ้าหน้าที่ประจำการ

2.4.2 เกิดการก่อรูปของรัฐประชาชาติ คือ การยึดครองที่ดินของมหาอำนาจนิคม ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ทำให้เกิดการปักเขตแดนจนกลายรูปมาเป็นประเทศไทย ในปัจจุบัน

2.4.3 อำนาจทางการเมืองถอยห่างจากกระบวนการทางวัฒนธรรมมีการตรากฎหมายใช้ทั่วประเทศเป็นมาตรฐานเดียวกันกฎหมายจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่เหนือจารีต

2.4.4 การเปลี่ยนไปของบทบาทรัฐ เช่น การป้องกันศัตรูจากภายนอกและรักษาความสงบภายใน (Defense and security) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของสังคมช่วงนี้มีคำจำกัดความที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ชนบทถูกลดความสำคัญลง และประการสุดท้าย คือ แม่ธุรกิจเมืองไทยโตขึ้นเรื่อย ๆ แต่การใช้อำนาจทางการเมืองมีผลสำคัญกับกลุ่มเครือข่ายธุรกิจซึ่งหมายถึง ระบบเศรษฐกิจเสรีมิได้เกิดขึ้นจริง ๆ

2.5 ช่วงประมาณ พ.ศ. 2516 - ปัจจุบันเหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ. 2516

นับได้ว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่สุดในประวัติความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไทยจนกระทั่งเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปสักเท่าไร กล่าวคือ ประการแรก สังคมไทยในปัจจุบันต่างจากสมัยพ.ศ. 2435 หรือ พ.ศ. 2448 อย่างมากวิธีในแง่การแยกตัวทางชนชั้น และความหลากหลายของผลประโยชน์ ความคิดวิถีชีวิตและประเภทของปัญหา สังคมแบบนี้ไม่มีเอกภาพเพียงพอที่อาศัยคนกลุ่มเดียว (ส.ส. 360 คน) เป็นตัวแทนไปกุมกลไกของรัฐแล้วทำให้เกิดความพอใจกับทุกฝ่าย ดังนั้น ภาพลักษณ์ที่ดูเหมือนสังคมกำหนดรัฐได้โดยการเลือกตั้งแท้จริงแล้วควรพูดว่า ชนชั้นนำนอกระบบราชการเข้าไปกุมรัฐได้มากกว่า

ประการต่อมา เริ่มมีนักธุรกิจเข้าไปกุมอำนาจรัฐโดยตรงและเป็นตัวแทนของคนทั้งปวง กล่าวอีกแบบหนึ่ง คือ การขึ้นมาใช้อำนาจโดยตรงของกลุ่มนักธุรกิจและชนชั้นกลางแม้เป็นก้าวที่สำคัญของพัฒนาทางการเมืองในประเทศไทย แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะสร้างพลวัตให้เปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมต่อไปได้อีก จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นถึงพัฒนาการของโครงสร้างอำนาจในประเทศไทย กล่าวคือสังคมไทยมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้ได้รับอุปถัมภ์ที่รวมอยู่ในโครงสร้างของระบบราชการมาโดยตลอด ในอดีตสังคมไทย แบ่งชนชั้นออกเป็น 2 ชนชั้น คือ ชนชั้นปกครอง ที่เรียกว่า ขุนนางและชนชั้นที่ถูกปกครองซึ่งประกอบด้วยไพร่และทาสซึ่งแต่ก่อนนั้นชนชั้นปกครองมีบทบาทและหน้าที่ที่จำกัดคือ มีพันธะหน้าที่แค่การป้องกันภัยภายนอกและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเท่านั้นหากในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการดูแลตนเอง เช่น การจัดการศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำมาหากิน ฯลฯ ชนชั้นที่ถูกปกครองสามารถจัดการได้อย่างเสรีและเท่าเทียมกันแต่ทั้งสองชนชั้นดังกล่าวยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กันอยู่

ปัจจุบันถึงแม้มีการปฏิรูประบบการปกครองใหม่แต่รูปแบบความสัมพันธ์ในสังคมก็ยังมีระบบอุปถัมภ์อยู่เช่นเดิมซึ่งอยู่ในรูปแบบของระบบราชการสมัยใหม่กล่าวคือ มีการจัดตั้งข้าราชการ โดยองค์กรกลางต่าง ๆ เข้าไปประจำการอยู่ในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย กอปรกับมีกระแสของการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทย ทำให้หมู่บ้านในชนบทจำเป็นต้องติดต่อกับเกี่ยวข้องกับข้าราชการและพ่อค้าในจังหวัดและอำเภอมากขึ้น ซึ่งยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะกลุ่มอุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอุปถัมภ์ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคมดังกล่าวที่เป็นผลจากการพัฒนา ก็มีผลทำให้โครงสร้างอำนาจเปลี่ยนไปด้วยนี้จึงมีงานวิจัยหลายชิ้นที่มีผู้ทำการศึกษาไว้และสามารถนำมา อธิบายสนับสนุนปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ ดังนี้

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และจุฬามาศ ไชยรบ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตของผู้ประกอบการรายย่อยบนชายหาดบางแสน: วิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยชุมชนผลการวิจัย พบว่า ในแง่ทางเศรษฐกิจกลุ่มหาบเร่ชายหาดส่วนใหญ่มีลักษณะไม่จนแต่ไม่รวย ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มหาบเร่มีหนี้สินเป็นหลักหมื่นการกู้เงินกู้ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมจากระบบและเสียดอกเบี้ยถึงร้อยละ 10-20 บาทต่อเดือน และผ่อนเป็นรายวัน สาเหตุของการคิดหนี้ส่วนใหญ่มาจากการส่งลูกเรียน การพั่นการเล่นหอยหรือเจ็บป่วยหนักในแง่ความยากจนทางการศึกษากลุ่มหาบเร่ถึงร้อยละ 83 จบการศึกษาเพียงระดับประถมหรือระดับมัธยม ในแง่ความยากจนในโอกาสทางสังคมพบว่า ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้ เช่น สินเชื่อประมาณ 15,000 บาทของโครงการธนาคารประชาชนและเงินสงเคราะห์จังหวัด กลุ่มหาบเร่ไม่สามารถเข้าถึงได้เนื่องจากขาดข้อมูลและไม่สามารถหาหลักค้ำประกันตามเกณฑ์ที่ทางราชการตั้งไว้ในแง่ของความยากจนทางอำนาจ พบว่า กลุ่มผู้หาบเร่ไม่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบชมรมหรือสมาคม เนื่องจากมีกลไกที่สำคัญ คือ การจัดตั้งของเทศบาลภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของกำนันเป๊าะ กล่าวคือ กลุ่มหาบเร่ชายหาดถูกจัดตั้ง โดยเทศบาลตามอำนาจหน้าที่ทางการ คือ การกำหนดระเบียบในการขายของ การควบคุมราคาให้เป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยว การควบคุมความสะอาดรวมถึงการอบรมกลุ่มหาบเร่ ส่วนกลไกในการบังคับใช้ระเบียบที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจในการจับ-ปรับ พ่อค้าแม่ค้าที่ฝ่าฝืน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่เป็นทางการระหว่างเทศบาลกับพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่นั้น ไม่ใช่ความสัมพันธ์ด้านหลักบนชายหาดบางแสน แต่มีความสัมพันธ์ที่อยู่เบื้องหลัง คือ ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการแบบระบบอุปถัมภ์กำนันเป๊าะ แม้จะมีบทบาททางการเป็นนาย กเทศมนตรีเมืองแสนสุขแต่บทบาทในฐานะผู้อุปถัมภ์กับมีความสำคัญมากกว่า

ดังนั้น กำนันเป๊าะจึงเป็น “ผู้มีบุญคุณ” ในสายตาของกลุ่มหาบเร่ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มหาบเร่ก็เป็นฐานเสียงที่เข้มแข็งให้แก่กำนันเป๊าะ ความสัมพันธ์ระหว่างกำนันเป๊าะ และกลุ่มพ่อค้า

แม้คำหาบเร่ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนสองต่อสอง (Dyad) ในลักษณะที่เป็นแนวตั้ง (Vertical relationship) มากกว่าจะเป็นปัจเจกชนกับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า อย่างไรก็ตามแล้วแต่ลักษณะของระบบอุปถัมภ์ในการศึกษาของ ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และจุพามาศ ไชยรบ (2545) พบว่า เป็นรูปแบบของลักษณะอุปถัมภ์ในรูปแบบเก่า (Traditional form) มากกว่ารูปแบบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างความทันสมัย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ได้อุปถัมภ์นั้นไม่มีจิตความสัมพันธ์ที่หลากหลายในชีวิตประจำวันและมีความผูกพันทางจิตใจมากกว่าวัตถุ

นาตาชา วศินดิลก (2540) ได้ศึกษาเรื่อง โครงสร้างอำนาจในชุมชนกับการเมืองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเมืองพัทยา เป้าหมายของงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อที่จะตอบคำถามว่ามีการกระจุกตัวของอำนาจในเมืองพัทยาหรือไม่ วิธีการวิจัยที่นาตาชา วศินดิลก ใช้คือการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ระดับลึก ผลการวิจัย พบว่า มีการกระจุกตัวของอำนาจในระดับสูง โดยกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่งในเมืองพัทยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกในเมืองพัทยา ทำให้กลุ่มเหล่านี้ครอบครองอำนาจการตัดสินใจในการบริหารกิจการของเมืองพัทยาสาเหตุที่กลุ่มเหล่านี้สามารถเข้ามครอบครองอำนาจในเมืองพัทยาได้ เพราะได้รับการอุปถัมภ์จากกำนันเป๊าะเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะกำนันเป๊าะมีทรัพยากรทางการเมืองมากกว่านักการเมืองท้องถิ่นในพัทยา ไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้มีทรัพย์สิน การเป็นผู้มีฐานอำนาจทางการเมืองที่ยาวนานและมั่นคงในระดับประเทศ การเป็นผู้มีประสบการณ์ทางธุรกิจและการเมือง การมีพรรคพวกลูกน้องเพื่อนฝูงมาก การเป็นผู้อุปถัมภ์คนมากมายการเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของคนในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้กำนันเป๊าะสั่งสมมาจนกระทั่งเป็นที่ประจักษ์ครอบคลุมไปทั่วจังหวัดชลบุรี ดังนั้น กำนันเป๊าะจึงสามารถสนับสนุนกลุ่มการเมืองในเมืองพัทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องจะเห็นได้ว่านักการเมืองเหล่านี้ก็จะใช้ตำแหน่งของตนให้การตอบแทนกับผู้ออกเสียงลงคะแนนที่จงรักภักดี โดยใช้จักรกลการเมืองเป็นตัวส่งผ่านการตอบแทนนี้ซึ่งการตอบแทนที่ว่านี้อาจจะเป็นการให้งานทำ การให้บริการสาธารณะหรือได้ทำสัญญาธุรกิจกับรัฐบาลท้องถิ่นหรือรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแล้วแต่การเมืองแบบจักรกลในอเมริกาที่ต้องเสื่อมลง ทั้งนี้เพราะการต่อต้านโดยมติมหาชนที่ต้องการเห็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบกับรัฐบาลท้องถิ่นเน้นให้สวัสดิการกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนมากขึ้นและระบบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ใช้สื่อมวลชนก็ทำให้บทบาทของจักรกลการเมืองหมดความหมายไปในที่สุด ขณะเดียวกันคนส่วนใหญ่ในสังคมอเมริกันก็ไม่เห็นด้วยกับระบบดังกล่าวอีกต่อไป

สมหญิง สุนทรวงษ์ (2532) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การก่อกำเนิดของระบบอุปถัมภ์นั้นเป็นผลมาจากแบบแผนการผลิตแบบเกษตรกรรมเพื่อการพาณิชย์ และระบบราชการเป็นสำคัญ และมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ถูกอุปถัมภ์นั้นอยู่เป็นฐาน

ของการแลกเปลี่ยนตอบแทน เมื่อแบบแผนของการพัฒนาเข้าสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมลักษณะ ความสัมพันธ์ของผู้อุปถัมภ์กับผู้ถูกอุปถัมภ์มีลักษณะที่แคบลง โดยตั้งอยู่บนการแลกเปลี่ยนเชิง เศรษฐกิจเป็นหลักและความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายไม่ได้ถาวรยาวนานนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย และความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้านนั้นไม่สามารถเป็นอิสระจากระบบ อุปถัมภ์ภายนอกได้ความสัมพันธ์ระหว่างระบบอุปถัมภ์นั้นมีเครือข่ายและโยงใยถึงระดับพรรค การเมืองและผลประโยชน์ในส่วนนี้ เป็นอุปสรรคต่อการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนา นอกจากนี้แล้วระบบอุปถัมภ์ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมชับเอาทรัพยากรทั้งภายในและ ภายนอก รวมถึงผลประโยชน์จากงานพัฒนา ทั้งในด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและ การเมือง ไปสู่กลุ่มของตนเอง และมีการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มตามระดับผู้ใกล้ชิดผู้ อุปถัมภ์ นอกจากนี้ยังได้มีเงื่อนไขสำคัญที่สนับสนุนให้ระบบอุปถัมภ์แย่งเอาผลประโยชน์จาก การพัฒนาชนบทไปจากประชาชน อันเป็นผลให้การกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบทไม่ สามารถถึงประชาชนผู้ยากจนได้ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ นโยบายรัฐ แนวคิดของรัฐ เจ้าหน้าที่และ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

สุมาลี พันยुरา (2543) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบาง ปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2440-2516 ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มอำนาจท้องถิ่นในบริเวณ ลุ่มน้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก มีการดำรงอยู่ด้วยการปรับตัวให้สัมพันธ์กับความ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลาต่อมากลุ่มอำนาจท้องถิ่นเหล่านี้ได้พัฒนา ศักยภาพทางอำนาจและเศรษฐกิจสู่ความเป็นเจ้าพ่อตะวันออกในงานวิจัยฉบับนี้ สุมาลี พันยुरา ได้นิยามความหมายของเจ้าพ่อตะวันออกไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สามารถ เข้าไปผูกขาดธุรกิจบางประเภทในท้องถิ่นหรือสามารถขยายผูกขาดธุรกิจไปสู่ระดับภูมิภาคและ อาศัยความรุนแรงด้วยการพึ่งพาอาวุธและมือปืนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเติบโตทาง เศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

สินธุชัย สุกรเสพย์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของเจ้าพ่อในการเมืองไทย พ.ศ. 2517- 2535 ซึ่งวิธีการศึกษาของ สินธุชัย สุกรเสพย์ คือ ใช้กรณีศึกษาของเจ้าพ่อในจังหวัดชลบุรี เป็นหลัก ในการอธิบายและนำกรณีศึกษาเจ้าพ่อในจังหวัดอ่างทองและขอนแก่นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าพ่อแบบใหม่ก่อกำเนิดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 2510 โดยเจ้าพ่อเหล่านี้ พยายามพัฒนาตนเอง ไปสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ขณะเดียวกัน ก็อาศัยอำนาจนักเลงในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาหนึ่งธุรกิจของเจ้าพ่อเหล่านี้ เป็นธุรกิจผิดกฎหมายและค่อย ๆ เปลี่ยนไปทำธุรกิจที่ถูกกฎหมายมากขึ้น ขณะเดียวกันการใช้ อิทธิพลเถื่อนที่อยู่นอกเหนือกฎหมายในท้องถิ่นก็ดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่สังคม เศรษฐกิจ

การเมือง ยังมีได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยมเสรี ประชาธิปไตยของไทยพัฒนาไปสัมพันธ์กับโครงสร้างของอำนาจท้องถิ่นในทุกกระดับ ทำให้ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลเดือนและไม่สามารถใช้อิทธิพลในลักษณะเดิมได้อีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งรุ่น ลูกหลานของเจ้าพ่อก็มีได้สืบทอดกันเป็นเจ้าพ่ออีก ดังจะเห็นได้จากการจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาของ สิบรัชชัย สุกรเสพย์ ที่พบว่า ลูกของเจ้าพ่อจะไม่ดำเนินรอยตามอิทธิพลแบบเจ้าพ่อในลักษณะที่ใช้ ความรุนแรง ในทางตรงกันข้ามจะพยายามรักษาสถานภาพทางสังคมให้เกิดการยอมรับมากขึ้น สิบรัชชัย สุกรเสพย์ จึงสรุปว่า หากหมดยุคของเจ้าพ่อเหล่านี้แล้วเจ้าพ่อก็จะค่อย ๆ เลือนหายไปจาก สังคมไทย

อัญญาพร กุมุทพิสมย์ (2533) ได้เขียนบทความเรื่อง “เจ้าพ่อบนเส้นทางประชาธิปไตย” ซึ่งบทความชิ้นนี้เป็นการศึกษากลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในวงการไร่อ้อย โดยอัญญาพร กุมุทพิสมย์ ได้ พยายามอธิบายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในหมู่เจ้าของโคกตาและลูกไร่และการใช้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นฐานในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในรูปแบบของหัวคะแนน อัญญาพร กุมุทพิสมย์ ได้นิยามกลุ่มคนในไร่อ้อยกลุ่มหนึ่งว่า “เจ้าพ่อไร่อ้อย” ซึ่งหมายถึง เจ้าของ โคกตา เป็นผู้ที่ย่างโรงงานน้ำตาลเชื่อถือมอบหมายให้เป็นผู้ระดมผลผลิตอ้อยป้อนโรงงานตาม ปริมาณที่กำหนดอัญญาพร กุมุทพิสมย์ ได้แบ่งเจ้าของโคกตาเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหัวหน้าโคกตา และกลุ่มลูกไร่ โดยที่มีความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์สองระดับ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้า โคกตาขนาดเล็กกับหัวหน้าโคกตาขนาดใหญ่ เป็นการอุปถัมภ์ในแนวนอน คือ เป็นระยะเวลาสั้น ๆ เฉพาะเรื่องหนีบุญคุณสามารถลบล้างได้จากการตอบแทนเป็นครั้งคราว อีกระดับหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าโคกตากับลูกไร่ จะเป็นการอุปถัมภ์ในแนวตั้ง กล่าวคือ พวกลูกไร่ จะต้องพึ่งหัวหน้าโคกตาในทุกขั้นตอนและวิถีชีวิตของลูกไร่ก็ต้องขึ้นกับความช่วยเหลือของ หัวหน้าโคกตาดังนั้น ลูกไร่จึงยอมรับและภักดีต่อหัวหน้า การอุปถัมภ์ในแนวตั้งจะเป็นฐานเสียงที่ มั่นคงในการเลือกตั้ง ส.ส.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว (2554) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการการก่อรูปขึ้นของชนชั้นที่มีอำนาจ ทางการเมืองในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การตกผลึกของ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมือง การ สถาปนาอำนาจและการจัดองค์กรของชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นภายใต้โครงสร้าง อำนาจท้องถิ่น และกระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดต่าง ๆ ของกลุ่มชนชั้น ที่มีอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนว ประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองการวิจัย พบว่า การก่อรูปขึ้นของ ชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันนี้มี

ลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัดตามบริบทแวดล้อมของจังหวัด เช่น เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ฐานทางเศรษฐกิจและบริบทการเมืองของแต่ละจังหวัด การวิจัย พบว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในภาคตะวันออก มีลักษณะการกระจุกตัวของอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในรูปตระกูลใหญ่ภายในจังหวัดเพียงไม่กี่ตระกูลแตกต่างกันไปที่เป็นผู้ที่สามารถควบคุมและครอบงำอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดจนตกผลึกเป็น โครงสร้างอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดและมีผลสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมทางการเมืองตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในจังหวัดกลุ่มตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ผ่านกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจมาอย่างยาวนานจนมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นนาย ทุนท้องถิ่นและได้แปรความร่ำรวยและสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นอำนาจทางการเมืองจังหวัดกระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของภาคตะวันออก พบว่า มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสะสมทุน ทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองกล่าวคือกระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองในภาคตะวันออกส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองระดับชาติ พรรคการเมือง ที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ที่อิทธิพลการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำระดับจังหวัด มักขอความช่วยเหลือสนับสนุนจากจากกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองในฐานะหัวคะแนนหลัก อาศัยกลไกเครือข่ายของกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองนอกจากการช่วยเหลือและสนับสนุนนักการเมืองระดับชาติแล้ว การวิจัยพบว่ากลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในแต่ละจังหวัดจะผลักดันคนในตระกูลเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการสถาปนาอำนาจของตระกูลชนชั้นนำเพื่อก้าวขึ้นเป็นตระกูลชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดโดยการสนับสนุนคนในตระกูล เครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง เข้าสู่อำนาจทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) รวมถึงตำแหน่งทางสังคมอื่น ๆ ในจังหวัดการสถาปนาอำนาจของชนชั้นนำระดับจังหวัดนอกจากอาศัยระบบอุปถัมภ์เครือญาติ การวิจัยของผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มชนชั้นนำได้มีการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด โดยกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองแก่เครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง และการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ในจังหวัดนำไปสู่การก่อรูปขึ้นขององค์กรชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดภายใต้อิทธิพลของตระกูลใหญ่ในจังหวัด เข้ายึดครองพื้นที่อำนาจทางการเมืองไว้ในกลุ่มของตนเองให้มากที่สุดเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของตระกูลชนชั้นนำและเครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอปาร์ ถิ่นบางเตียว (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์: ศึกษากรณีจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเลือกจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกรณีศึกษา ซึ่งจังหวัดนี้มีนาย ทุนท้องถิ่นที่แสดงพฤติกรรมแบบเจ้าพ่อไปมีบทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อเกิดขึ้นใน โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่มีลักษณะสามชั่วอำนาจ โครงสร้างอำนาจแบบสามชั่วเกิดขึ้นมาจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มของชนชั้นนำท้องถิ่น ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจเด็ดขาดในจังหวัด การต่อสู้ดังกล่าวได้พัฒนาเป็นลำดับจนตกผลึกเป็น โครงสร้างอำนาจระหว่างกลุ่มอุปถัมภ์สามกลุ่ม โดยการนำของนาย ทุนท้องถิ่นซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มน้ำจืด กลุ่มน้ำเค็มและกลุ่มน้ำกร่อย ซึ่ง โครงสร้างอำนาจสามชั่วอำนาจของจังหวัดนี้เกิดขึ้นในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลมาจากการเข้ามาลงทุนของต่างชาติในการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 โดยกระแสโลกาภิวัตน์นั้นได้ส่งผลเชื่อมโยง (Linkage effect) ต่อการสะสมทุนของเจ้าพ่อเจ้าแม่ท้องถิ่นในธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมก่อสร้าง การค้า อสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจบริการ ซึ่งหลายธุรกิจจะอิงกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะบางอย่างที่น่าสนใจของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นไทยมีความผสมผสานของหลายแนวคิดมากกว่าที่จะเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามสำนักคิดหลักเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจที่ผู้วิจัยได้อธิบายแล้วข้างต้น

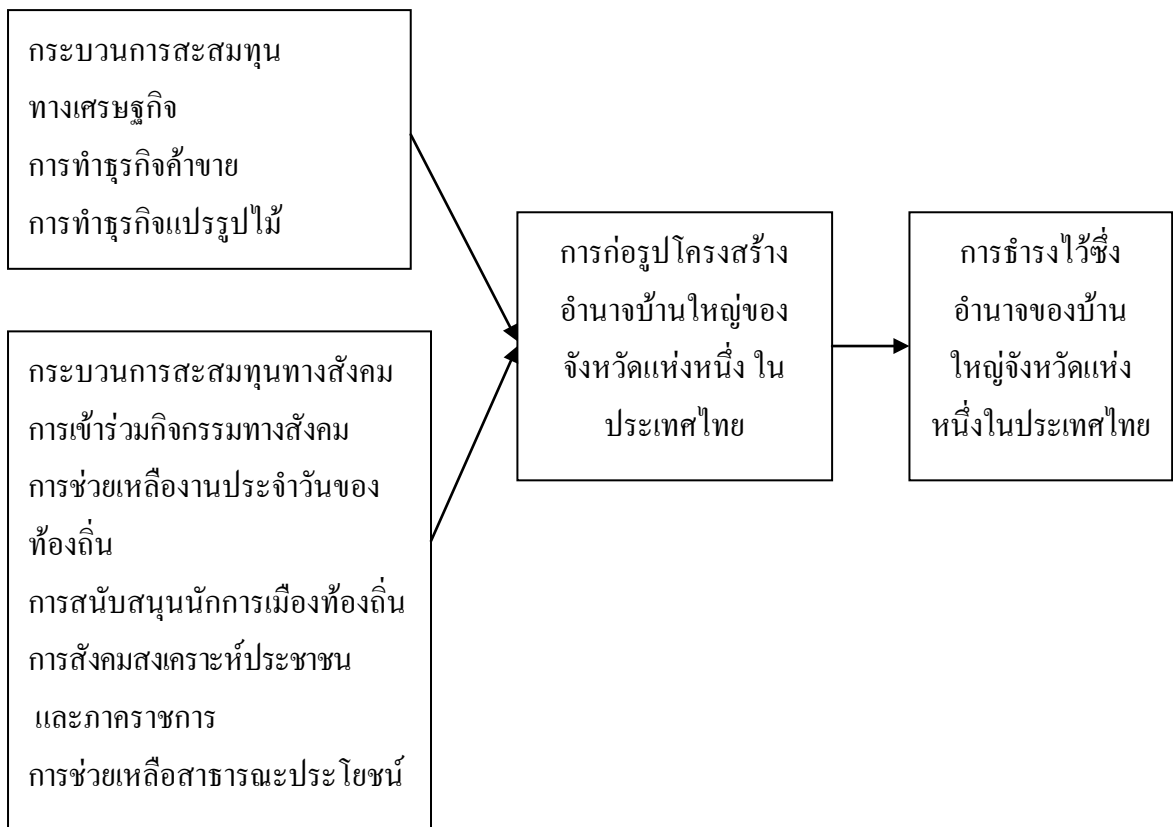
ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ ชัยณรงค์ เครือนวน (2552) “โครงสร้างอำนาจและการสะสมทุนในจังหวัดแห่งหนึ่ง” งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างอำนาจในจังหวัดหนึ่งมีการพัฒนาจากโครงสร้างอำนาจแบบหลายชั่วของชนชั้นนำที่เป็นนาย ทุนท้องถิ่น” เช่น โครงสร้างสามชั่วอำนาจเชิงอิทธิพลของกลุ่มหลงจู้ ก. กลุ่มเสี้ย จ. และกลุ่มเสี้ย ฮ. มาสู่โครงสร้างอำนาจแบบชั่วเด่นชั่วเดียวของตระกูลนักการเมืองใหญ่ ในการก่อรูปโครงสร้างอำนาจชั่วเดียวของตระกูลนักการเมืองใหญ่มีรากฐานมาจากการสะสมทุนเบื้องต้น ที่เริ่มต้นจากธุรกิจการค้าพ่อค้าธุรกิจสีขาว เช่น การแอบค้าขายของตามชายทะเล การทำธุรกิจหอย การหักค่าหัวคิวในธุรกิจประมง ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ธุรกิจบริการ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ในกระบวนการสะสมทุนดังกล่าวนี้ ได้มีการสร้างเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นบนสายสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายนักการเมืองระดับชาติ เครือข่ายข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เครือข่ายผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ตลอดจนถึงการลงไปสร้างเครือข่ายกับประชาชนในพื้นที่ หลังจากการเปลี่ยนเครือข่ายอำนาจในระดับชาติซึ่งพรรคไทยรักไทยเข้ามามีบทบาททางการเมือง และการหลบหนีคดีของบิดาได้ก่อให้เกิดวิกฤติทางการเมืองของกลุ่มตระกูลนักการเมืองใหญ่ภายใต้การนำของผู้นำรุ่นที่สอง เป็นผลให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ทางการเมืองทั้งใน

ระดับชาติและท้องถิ่นให้คู่แข่งทางการเมือง อย่างไรก็ตามแล้วแต่ระกุนักการเมืองใหญ่ก็พยายามปรับตัวเพื่อสืบทอดโครงสร้างอำนาจขั้วเดียว โดยการหันมาทำงานการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น การริเริ่มงานการเมืองเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างฐานเสียงในการเลือกตั้ง นอกจากนี้แล้วยังมีการปรับกลไกทางการเมืองโดยการจัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานในการทำงานการเมืองระดับชาติ ผลจากการปรับและประสานกลไกต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันทำให้กลุ่มระกุนักการเมืองใหญ่สามารถสืบทอดโครงสร้างอำนาจขั้วเดียวมาจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

จากทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้สำรวจมาข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ : กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดทางในการทำวิจัยจะพบว่าการก่อรูปโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่นั้น เป็นผลมาจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยคือ กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและกระบวนการสะสมทุนทางสังคมที่เป็นฐานอำนาจทางการเมือง หลังจากที่มีการขยายตัวของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่แล้วย่อมจะมีการถดถอยในเชิงอำนาจดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการธำรงไว้ซึ่งอำนาจของบ้านใหญ่ โดยการใช้กลไกต่าง ๆ เช่น กลไกการเลือกตั้ง เป็นต้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทยนี้มุ่งเน้นศึกษาเรื่อง โครงสร้างอำนาจของบ้านใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และมีรายละเอียดการศึกษาไว้เพื่อตอบคำถามวิจัยหลัก 3 ประเด็น อันได้แก่ ประเด็นแรก ศึกษากระบวนการสะสมทุนอำนาจในบ้านใหญ่แห่งหนึ่ง ว่ามาจากไหน และทำอย่างไรเพื่อให้ได้มาซึ่งทุนทั้งทรัพย์สิน และทุนทางสังคมประเด็นที่สอง ศึกษา วิเคราะห์ บทความ สัมภาษณ์คนในท้องถิ่น เพื่อหาความหมายของคำว่า "บ้านใหญ่" และก่อร่าง โครงสร้างอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างไร และประเด็นที่สาม ค้นหาวิธีการได้มา และคงไว้ซึ่งฐานอำนาจที่มีมาอย่างยาวนานภายในท้องถิ่นของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทยดังนั้นผู้วิจัยกำหนดหัวข้อการดำเนินวิธีการวิจัยไว้ 3 กระบวนการ ดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555, หน้า 89 - 120)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร

ในการศึกษาเอกสารผู้วิจัยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบผลการศึกษาค้นคว้าเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลเหล่านี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น วารสารท้องถิ่น เอกสารการประชุมกลุ่ม เอกสารทางราชการ เป็นต้น หรือ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยบันทึกเหตุการณ์นั้น บันทึกด้วยตัวเอง หรือเป็นประสบการณ์เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตัวเอง เป็นต้น

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้การวิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต กฎหมาย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การสัมภาษณ์

สำหรับเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยเหลือในการหาคำตอบในการวิจัยครั้งนี้ก็คือ การสัมภาษณ์เป็นหลัก ในการสัมภาษณ์เพื่อใช้ศึกษาคลี่คลายเรื่องราวที่มีมาในครั้งอดีตของการเริ่มสะสมทุนทางเศรษฐกิจและการสะสมทุนทางสังคม ตลอดจนการก่อรูปโครงสร้างทางการเมืองท้องถิ่น ผู้วิจัยอาศัยการสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แนวประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้ที่มีความสามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุและมีถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมในพื้นที่วิจัย และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง สำหรับแนวทางการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยอาศัยแนวทางการสัมภาษณ์ใน 2 แนวทางประกอบเข้าด้วยกัน ได้แก่

1. การสัมภาษณ์แนวประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) เป็นการมุ่งรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงและอธิบายประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งอดีตและส่งผลมาถึงปัจจุบันของงานวิจัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ (Field research) และการสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตอบคำถามวิจัยหลัก เช่น ผู้อาวุโสชุมชน พระสงฆ์ รวมถึงผู้นำทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการที่รู้เรื่องเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยอย่างดีได้แก่

- 1.1 พระครู เอ.นามสมมุติอายุ 80 ปี เป็นเจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งในพื้นที่วิจัย
- 1.2 นาย บี. นามสมมุติอายุ 65 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ชุมชน
- 1.3 นาง ซี. นามสมมุติอายุ 83 ปี เป็นผู้อาวุโสชุมชน
- 1.4 นาง โอ. นามสมมุติ อายุ 57 ปีเป็นทายาทตระกูลดั้งเดิมรุ่นเหลน

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยยึดหลักจากคำบอกเล่าของเรื่องราวแห่งความทรงจำเป็นหลักในการสัมภาษณ์ ด้วยการอาศัยความรู้จากมักคุ้นเป็นการส่วนตัว อีกทั้งมีความสนิทสนมเพียงพอสำหรับการยอมรับว่าผู้วิจัยนั้นมีสถานะเป็นคนในซึ่งมีเครื่องมือช่วยนำทาง ได้แก่ แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อหาระดับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาและเป็นไปด้านต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย สำหรับตัวบุคคลที่ผู้วิจัยใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ ได้แก่

- 2.1 นาย แดง นามสมมุติ

ผู้ทำงานใกล้ชิดกับบ้านใหญ่(มือขวาของบ้านใหญ่)

2.2 นาย ขาว นามสมมุติ	ผู้ทำงานใกล้ชิดบ้านใหญ่(มือซ้าย/เลขของบ้านใหญ่)
2.3 นาย ดำ นามสมมุติ	เป็นผู้อาวุโสชุมชน/ผู้สื่อข่าวท้องถิ่น
2.4 นาย ดี นามสมมุติ	นักการเมืองทายาทของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

การสังเกตการณ์

การสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งใช้ชีวิตฝังตัวอยู่ในพื้นที่มานานกว่า 6 ปี (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554-2560) อาศัยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากประสบการณ์การทำงาน ตลอดจนสถานะแวดล้อมต่าง ๆ ของพื้นที่ศึกษาและผู้กระทำกรต่าง ๆ เพื่อทำให้งานวิจัยนี้มีความลุ่มลึกในเชิงวิชาการมากยิ่งขึ้น

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการตรวจสอบการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบด้วยหลักการสามเส้า (Triangulation) ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้หน้าเชื่อถือและมีความเที่ยงตรง การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการ ดังนี้

1. การตรวจสอบความถูกต้องโดยนำข้อมูลที่รวบรวมจากการบันทึกเหตุการณ์ผนวกเข้ากับผลการสัมภาษณ์แล้วนำมาเปรียบเทียบและตรวจสอบโดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งข้อมูล (Data triangulation) ด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) และด้านวิธีการ (Methodological triangulation) เพื่อเป็นการเสริมจุดแข็งของข้อมูลแต่ละชุด หรือการสัมภาษณ์ซ้ำโดยเปลี่ยนเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันข้อมูลในเวลาและสถานที่ที่ต่างกัน และเพื่อเกิดความเชื่อมั่นในข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์นั้นว่ามีความคงเส้นคงวามากน้อยแค่ไหน เพียงใด

2. การตรวจสอบโดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน เพื่อดูความหลากหลายของแหล่งข้อมูล จนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับมานั้น ตกผลึกและคงเส้นคงวาไม่เปลี่ยนแปลง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยใช้การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยเริ่มจากการพรรณนาให้เห็นลำดับเหตุการณ์และวิเคราะห์เชิงสาเหตุ

ในประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นการตีความโดยวิธีการหลักที่ใช้มี 3 วิธี ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เชิงแบบแผน ทั้งนี้เพื่อหากระบวนการ วิธีการและรูปแบบของการดำเนินงานขององค์กรที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในการสะสมทุนอำนาจทางการเมือง การก่อรูปโครงสร้างอำนาจ และการดำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจที่ได้มาไว้อย่างยาวนาน

2. การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ เพื่ออธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสะสมทุนอำนาจทางการเมือง การก่อรูปโครงสร้างอำนาจ และการดำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจที่ได้มาไว้อย่างยาวนาน เรื่องราวความเป็นมาของผู้คนในสังคมท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ซึ่งอาจจะมีหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความคิด มีวิวัฒนาการของแต่ละสังคมท้องถิ่นมาอย่างยาวนานนั้นได้หล่อหลอมให้เกิดสำนึกร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีของสังคมท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน

3. การวิเคราะห์สาเหตุเชิงประวัติศาสตร์ โดยศึกษาปัจจัยจากอดีตที่มีผลต่อชุมชนด้วยการจัดหมวดหมู่ตัวแปรของการวิจัยและพรรณนารายละเอียดในช่วงเวลาที่มีทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต่างเช่น โครงสร้างอำนาจ และความต่อเนื่องตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มุ่งศึกษากระบวนการสะสมทุนและการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของตระกูลนักธุรกิจตระกูลหนึ่งในการได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง จนสามารถไต่เต้าขึ้นไปถึงตำแหน่งสำคัญในแวดวงการเมืองท้องถิ่น ทั้งยังสามารถสร้างไว้ซึ่งตำแหน่งและอำนาจทางการเมืองติดต่อกันมาได้เป็นระยะเวลายาวนานหลายสิบปีจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม หลังจากการวิเคราะห์แล้วผู้วิจัยสามารถนำมาเสนอผลการวิเคราะห์โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยออกได้เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. บริบททางประวัติศาสตร์การเมืองของจังหวัดที่ศึกษา
2. กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง
3. การก่อรูปของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง
4. การดำรงอยู่ของ โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง

บริบททางประวัติศาสตร์การเมืองของจังหวัดที่ศึกษา

บริบททางประวัติศาสตร์ของจังหวัดหนึ่งที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดหนึ่งที่เกิดจากเหตุการณ์ทางการเมืองทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีปฏิสัมพันธ์กับพัฒนาการของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ ดังนั้น บริบทดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ตีความ สำหรับในการวิจัยนี้เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดที่ศึกษาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอแบ่งยุคพัฒนาการ โดยอาศัยฐานข้อมูลจากการเลือกตั้งภายในจังหวัดที่ศึกษาออกเป็น 4 ช่วงใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ช่วงที่หนึ่ง: การเมืองจังหวัดที่ศึกษาในยุคอาณาจักรสยาม (พ.ศ. 2475 - 2521)
ยุคอาณาจักรสยามเป็นช่วงระบอบการเมืองไทยที่มีอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นนำทหารและข้าราชการถึงแม้จะมีรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งแต่อยู่ภายใต้การควบคุมของชนชั้นนำทหารและข้าราชการ เหตุการณ์ทางการเมืองจังหวัดหนึ่งในยุคนี้จึงเกิดภายใต้บริบทของระบอบอำมาตยาธิปไตยของไทย (ศรุดา สมพงษ์, 2550)

การเมืองยุคใหม่ของจังหวัดที่ศึกษานั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการเข้ามาของระบบการเลือกตั้ง การเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศไทยที่มีขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 โดยมี การเลือกตั้งเฉพาะสมาชิกประเภทที่ 1 หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 78 คน เป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขตจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้งใช้วิธีการเลือกตั้งทางอ้อมกล่าวคือ ให้ราษฎรเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วผู้แทนตำบลเป็นผู้ที่เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกต่อหนึ่ง จังหวัดที่ศึกษาในช่วงการเลือกตั้งนี้ ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นบุคคลที่มาจากบรรดาข้าราชการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทหาร กล่าวได้ว่าการเมืองในจังหวัดที่ศึกษาในช่วงแรกนั้น เป็นเรื่องของคนเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนชั้นนำของจังหวัด การหาเสียงจะใช้วิธีการปราศรัยบนเวทีและการแนะนำตัวผ่านทางผู้ที่มีบารมี เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน

ในการเลือกตั้งครั้งแรกประชาชนในจังหวัดที่ศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจในการปกครองเนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ใหม่มากในขณะนั้น และประชาชนเองก็ยังคุ้นเคยอยู่ในระบบเดิมคือ ระบบของเจ้าขุนมูลนาย ที่เป็นการชี้นำทางการเมืองจากจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่นั้น ๆ สำหรับการเมืองในช่วงแรก ๆ นี้ นักการเมืองถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งทางอ้อม และทางตรงของจังหวัดที่ศึกษา ได้แก่ (ศรุดา สมพอง, 2550, หน้า 64-65)

1. นาย หจ. ววจ. จากการเลือกตั้งทางอ้อมเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476
2. นาย น. รก. จากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 2 จากการเลือกตั้งโดยตรงแบบแบ่งเขต เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 และสมัยที่ 2 จากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481
3. นาย กจ. วส. จากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489 และนาย อด. วยน. จากการเลือกตั้งเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2489 ในการเลือกตั้งครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 นาย กจ. วส. ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นสมัยที่ 2 และหนกบ. ซึ่งเป็นอดีตอธิบดีกรมมหาดไทยในสมัยนั้น จากการเลือกตั้งเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2492 (เป็นไปตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492)

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2495 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ นาย จ. กลว. และนาย ปส. กจว. ซึ่งการดำเนินกิจกรรมของนักการเมืองถิ่นในจังหวัดที่ศึกษา ก็ยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม คือ การเมืองจำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำของจังหวัดและการลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดที่ศึกษา ก็เน้นการเลือกที่ตัวบุคคลเป็นหลัก สถานะภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้มีอำนาจในขณะนั้นเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังเช่นกรณีของนาย ปส. กจว. ได้อาศัย

สถานะภาพทางสังคมที่เป็นครูใหญ่สอนหนังสือ เป็นทนาย ความ เป็นนักหนังสือพิมพ์ รวมถึงมี สัมครพรรคพวกที่เป็นนักการเมือง เป็นทหาร ตำรวจ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นถึงแม้จะหมดยุคของคณะราษฎรแล้วก็ตาม แต่กิจกรรมทางการเมืองในจังหวัด ชท. ก็ ยังคงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก (สรุดา สมพงษ์, 2550, หน้า 63)

สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 จังหวัดที่ศึกษา ผู้ที่ ได้รับการเลือกตั้งได้แก่ 1. นาย จ. กลว. และนาย ปส. กจว. ทั้ง 2 ท่านสังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่ง มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม หัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลาและดำรงตำแหน่งนาย รัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่ ในการควบคุม ดูแลการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการดำเนินการเลือกตั้งที่ไม่ สุจริต มีการ โกงการเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครของพรรคเสรีมนังคศิลาอย่างโจ่งแจ้งและมากเป็น ประวัติการณ์ ในจังหวัดที่ศึกษานั้นผู้สมัครทั้งสองท่าน ก็ได้สังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา จึงหนีไม่พ้น สำหรับข้อกล่าวหานี้ พฤติกรรมเช่นนี้ส่งผลให้ประชาชน และนักศึกษาชุมนุมประท้วงที่หน้า ทำเนียบรัฐบาล โดยกล่าวหาว่าเป็นการเลือกตั้งที่สกปรก ทำให้รัฐบาลต้องประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉิน และมีแถลงการณ์ระบุว่ามิฉะนั้นบุคคลภายใต้การสนับสนุนต่างชาติก่อวินาศกรรมให้เกิดความไม่ สงบขึ้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เชื่อเช่นนั้น ยังคงเชื่อว่าการเลือกตั้งในครั้งนั้น ไม่สุจริตจริง ซึ่ง เป็นสาเหตุสำคัญนำไปสู่การรัฐประหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (สรุดา สมพงษ์, 2550, หน้า 60)

เวลาดำเนินมาถึงการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 จังหวัดที่ ศึกษาที่มีผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งได้แก่ 1. นาย พช. สรว. สังกัดพรรคสหภูมิ 2. นาย ปส. กจว. ในครั้งนี้ ผู้สมัครไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง เพราะกฎหมายในขณะนั้นมิได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนรา ษฏร ต้องสังกัดพรรคการเมือง หลังจากนั้นจะพบว่าต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าจะมีการเลือกตั้ง ทั่วไปอีกครั้ง เป็นครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในครั้งนี้มี 3 ท่านด้วยกัน ซึ่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพิ่มขึ้น จากการเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมา 1 ท่าน โดยพัฒนาอัตราส่วนของราษฎรที่เพิ่มขึ้นโดยใช้เกณฑ์ 150,000 คน ต่อ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้ง นี้ได้แก่ 1. นาย ชพ. มณน. สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ 2. นาย จล. ทวร. สังกัดพรรคสหประชาไทย 3. นาย อน. จส. ไม่ สังกัดพรรคในการเลือกตั้งครั้งนี้ทั้ง 3 คนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาแล้วแต่เป็นกลุ่มคนที่มีชื่อเสียง ในจังหวัดซึ่งเป็นผู้ที่มีบารมีและเป็นทีนบถือของคนในจังหวัด เช่น นาย ชพ. มณน. นั้นอดีตเป็น ข้าราชการเก่าและประกอบธุรกิจเกี่ยวกับป่าไม้ มีเครือญาติที่นามสกุลมณีเนตรในจังหวัด ฉะเชิงเทรา มาก ส่วนนาย จล. ทวร. เป็นคนในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดที่ศึกษาเคยมีประวัติเคยเป็น ครู เป็นนาย กเทศมนตรีเมืองมาก่อน และนาย อน. จส. ก็เป็นผู้ที่กว้างขวางที่มีบารมีมาก เคยเป็น

ตำรวจ เป็นสมาชิกสภาเทศบาลและเป็นเทศมนตรีมาก่อนเช่นกัน อาจกล่าวได้ว่าเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มตระกูล จส. ในเวทีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 60-67)

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 นั้นที่จะสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสังกัดพรรคการเมือง ในจังหวัดที่ศึกษาผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้ได้แก่ 1. นาย ปส. กจว. หัวหน้าพรรคสังคมนิยม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 2. นาย อน. จส. สังกัดพรรคสันติชน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 และ 3. นาย ชพ. มฉน. สังกัดพรรคประชาธิปไตย เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 ซึ่งทั้ง 3 ท่านก็เป็นผู้แทนราษฎรคนเดิมจากการเลือกตั้งครั้งที่แล้วในจังหวัดศึกษา นาย ปส. กจว. มีบทบาทโดดเด่นในการเมืองระดับชาติด้วยเนื่องจากเป็นผู้รวบรวมนักการเมืองกลุ่มอิสระสมัยพรรคสหประชาไทยของจอมพลถนอม กิตติขจร และนักการเมืองที่เป็นสมัครพรรคพวกตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคสังคมนิยม” ซึ่งเป็นพรรคที่ยึดมั่นในหลักการสังคมนิยม และชาตินิยม พรรคแนวร่วมสังคมนิยมเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลโดยที่พรรคการเมือง 4 พรรครวมกันเป็นค่ายใหญ่ ๆ ได้ 2 ค่าย คือ ค่ายของพรรคประชาธิปไตย และค่ายสวนรีน หรือกลุ่มร่วมชาติ มีพรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย และพรรคสังคมนิยมของนาย ปส. กจว. เอง

หลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้ปรากฏว่า นาย ปส. กจว. ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา โดยมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเนื่องจากที่ฝ่ายรัฐบาลมีเสียงรวมกันแล้วน้อยกว่าฝ่ายค้าน จึงถูกเรียกว่า “รัฐบาลเสียงข้างน้อย” รัฐบาลภายใต้การนำของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อยู่ได้ 34 วัน ก็ถูกพรรคฝ่ายค้านลงมติไม่ไว้วางใจล้มรัฐบาล และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 อย่างไรก็ตาม นาย ปส. กจว. ก็ได้ทำหน้าที่ประธานรัฐสภาตามเดิม รัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศภายใต้ความกดดันต่าง ๆ อันเกิดจากความขัดแย้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคร่วมรัฐบาล ดังนั้น จึงได้มีการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎรและไปสู่การเลือกตั้งไทย

เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2519 เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้งการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 จังหวัดที่ศึกษามีผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้แก่ (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 70)

1. นาย ปส. กจว. สังกัดพรรคสังคมนิยม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 5
2. นาย ชพ. มฉน. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 3 สังกัดพรรคประชาธิปไตย
3. พ.ท.บพ. คชว. สังกัดพรรคชาติไทย เป็นสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎรสมัยแรก ซึ่งเป็นการเอาชื่อนาย อน. ฉส.เข้ามาได้ โดย พ.ท.บพ. คชว. ไม่ใช่คนพื้นเพจังหวัดศึกษา แต่มีอาชีพรับราชการทหาร และได้ภรรยาเป็นคนจังหวัดศึกษา ทำธุรกิจโรงแรมในครั้งนี้นาย ปส. กจว. ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยมีนาย ชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2519 โดยได้รับการสนับสนุนจาก 4 พรรคการเมือง ได้แก่

1. พรรคประชาธิปัตย์ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 114 คน
2. พรรคชาติไทย จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 56 คน
3. พรรคธรรมสังคม จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 28 คน
4. พรรคสังคมชาตินิยม จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 8 คน

2. ช่วงที่สอง: การเมืองจังหวัดที่ศึกษาในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (พ.ศ. 2521-2540)

ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบในที่นี้ หมายถึง การเมืองไทยภายใต้ระบอบผสมผสาน (Mixed regime) ระหว่างการใช้ระบบเลือกตั้งและการคงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มมาตยาธิปไตยทหาร และข้าราชการพลเรือน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 ภายใต้ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบการเลือกตั้งที่ยังไม่มีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่ศึกษา (สรุดา สมpong, 2550, หน้า 71) ได้แก่

1. นาย กส. นมน. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก เดิมชื่อนาย กส. นมน. เป็นกำนันอยู่ที่ อำเภอพนมสารคาม ทำธุรกิจโรงเลื่อย ป่าไม้ เป็นผู้กว้างขวางในพื้นที่
2. นาย รณร. มลน. เจ้าของโรงสี เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก และสมัยเดียว
3. นาย จล. ทวร. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 2 หลังจากเว้นไปในการเลือกตั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมา

ในช่วงนี้จะพบการแข่งขันทางการเมืองในจังหวัดที่ศึกษามีความเข้มข้นขึ้นในการแข่งขันชิงพื้นที่เพราะในแต่ละพื้นที่ยังไม่มีใคร ครองคะแนนเสียงได้อย่างเหนียวแน่น คะแนนเสียงจึงไหลไปตามคะแนนนิยมในตัวของผู้สมัครจากการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องจึงเป็นการหาเสียงที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีการเมืองผู้ที่มีบทบาทโดดเด่นในจังหวัดที่ศึกษาอย่างนาย ปส. กจว. ก็ได้ลดบทบาทของตัวเองลงโดยไม่ได้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ยังคงดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ในปี พ.ศ. 2522

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 13 ในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2526 เป็นการเลือกตั้ง ในครั้งนี้กฎหมายได้บังคับให้พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องสังกัด

พรรคการเมืองก็ได้ ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 คน ได้แก่ (ศรุดา สมพงษ์, 2550, หน้า 72)

1. นาย อน. ฉส. (สมัยที่ 3) สังกัดพรรคก้าวหน้า
2. นาย ทว. พสบ. (สมัยแรก) ไม่สังกัดพรรคการเมือง
3. นาย กส นมน. (สมัยที่ 2) ไม่สังกัดพรรคการเมือง

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ถือได้ว่านาย อน. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของจังหวัดที่ศึกษา

การเลือกตั้งทั่วไปต่อมาในครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 นี้ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทุกคนต้องสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองจะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ในการเลือกตั้งครั้งนี้ จังหวัดที่ศึกษาสามารถที่จะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มได้อีก 1 คน เป็น 4 คนด้วยกัน ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ ได้แก่ (ศรุดา สมพงษ์, 2550, หน้า 73)

1. นาย กส. นมน. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 สมัยที่ 3 สังกัดพรรคก้าวหน้า
2. นาย จตร. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 สมัยแรก สังกัดพรรคประชาธิปไตย ซึ่งนาย จตร. ฉส. เป็นบุตรชายคนโตของ นาย อน. ฉส
3. นาย สข. ตจ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก สังกัดพรรคชาติไทย โดยนาย สข. ตจ. เป็นบุตรชายของนาย วช. ตจ. (หลงฐ์ วช.) ซึ่งแต่เดิมเป็นผู้สนับสนุน นาย อน. ฉส.
4. นาย จกพ. ทตก. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคก้าวหน้า โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มของกำนัน กส. นมน. และ นาย จกพ. ทตก. นาย จกพ. ประกอบอาชีพทนาย ความ เป็นเจ้าของโรงงานเส้น และอดีตสมาชิกสภาจังหวัดที่ศึกษา

ขณะที่การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 15 เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 จังหวัดที่ศึกษามีผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ (ศรุดา สมพงษ์, 2550, หน้า 73)

1. นาย จตร. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 เขต 1 สังกัดพรรคประชาชน
2. นาย อท. อรร. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก เขต 1 สังกัดพรรคกิจประชาคม
3. นาย สข. ตจ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 เขต 2 สังกัดพรรคชาติไทย
4. นาย ทว. พสบ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 เขต 2 สังกัดพรรคมวลชน

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย กส. นมน. พอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย ได้เว้นวรรคตัวเองไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่ได้ให้การสนับสนุนนาย อท. อรร. ลงสมัครแทนซึ่งนาย อาทิตย์ อูไร มาจากกรุงเทพ

ในปี พ.ศ. 2535 มีการเลือกตั้งทั่วไปในระดับชาติ 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 ยังเป็นการแข่งขันกันของกลุ่มอำนาจ 3 กลุ่มคือ กลุ่มตระกูลฉส. ซึ่งมีนาย จตร. ฉส. ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 3 สังกัดพรรคความหวังใหม่ กลุ่มตระกูลตจ. มีนาย สช. ตจ. ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 3 สังกัดพรรคสามัคคีธรรม ส่วนในกลุ่มของกำนันกส. นมน. มีส.ส. 2 คนคือ นาย อท. อรร. และนาย จกพ. ทตก.

ส่วนพิจารณาการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2535 ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดที่ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 74-75)

1. ร้อยตรีหญิง พนด. กมค. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก สังกัดพรรคเสรีธรรม โดยการสนับสนุนจาก ดร.อท. อรร. เป็นการเอาชนะกลุ่มตระกูลฉส.

2. นาย สช. ตจ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 สังกัดพรรคชาติพัฒนา

3. ดร.อท. อรร. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 3 สังกัดพรรคเสรีธรรม

4. นาย อธ. ศรย. ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคชาติพัฒนา ซึ่งเดิม นาย อธ. ศรย. ประกอบอาชีพเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน และเป็นสมาชิกสภาจังหวัดฉะเชิงเทรา มาก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งทั่วไปต่อมาในครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 เป็นการกลับมาครองพื้นที่ของกลุ่มตระกูลฉส. อีกครั้งหนึ่ง ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้แก่

1. นาย จตร. ฉส. สังกัดพรรคความหวังใหม่ ลงใน เขต 1

2. นาย สช. ตจ. 5 สังกัดพรรคชาติไทย ลงใน เขต 2

3. ดร.อท. อรร. สังกัดพรรคเสรีธรรม ลงใน เขต 1

4. นาย อธ. ศรย. สังกัดพรรคชาติพัฒนา ลงใน เขต 2

ต่อมาการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 19 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่ศึกษา ได้แก่ (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 76)

1. นาย จตร. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 สังกัดพรรคความหวังใหม่

2. นาย สช. ตจ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 สังกัดพรรคไท ซึ่งเป็นผู้สมัครคนเดียวของพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้

3. นาย อธ. ศรย. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 สังกัดพรรคชาติพัฒนา และ

4. นาย กส. นมน. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ จะพบว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย กส. นมน. ได้เข้ามาแทน ดร.อท. อรร. ซึ่งได้ถอนตัวจากเวทีการเมืองของจังหวัดที่ศึกษา

3. ช่วงที่สามการเมืองจังหวัดที่ศึกษาในยุคการเลือกตั้ง (พ.ศ. 2540-2560)

ยุคการเลือกตั้งในที่นี้ หมายถึง ช่วงที่ระบบการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบบการเลือกตั้งเต็มตัวเนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองต้องอาศัยเฉพาะกลไกการเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียวและห้ามข้าราชการอมตยาธิปไตยหรืออำมาตย์ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 การเมืองจังหวัดที่ศึกษายุคนี้เริ่มเคลื่อนไหวเมื่อมีการเลือกตั้งนี้ ทั่วไปครั้ง 19 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ในสนามการเลือกตั้งและกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองจังหวัดที่ศึกษาเป็นเวทีการเมืองของกลุ่มอำนาจ 2 ขั้ว อย่างเห็นชัดเจน ดังนั้น ผลการเลือกตั้งว่าผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยคนในขั้วอำนาจของตระกูลฉส. และตระกูล ตจ. ดังนี้

1. นาย อน. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 เขต 1 สังกัดพรรคไทยรักไทย ในครั้งนี้เป็นการลงสมัครแทนนาย จตร. ฉส. บุตรชายที่ลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทย

2. นาย อธ. สรย. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 เขต 2 สังกัดพรรคชาติพัฒนา

3. นาย สช. ตจ. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 6 เขต 3 สังกัดพรรคความหวังใหม่ และได้ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ 2

4. นาย วพ. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก เขต 4 ซึ่งนาย วพ. ฉส. เป็นบุตรชายคนรองของนาย อน. ฉส. เป็นที่น่าสังเกตว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ กำนันกส. นมน. ได้วางมือจากเวทีการเมืองจังหวัดที่ศึกษา

ในการเลือกตั้งจึงเป็นการแข่งขันกันระหว่าง 2 กลุ่มการเมือง คือ กลุ่มตระกูลฉส. และกลุ่มตระกูลตจ. แต่การแข่งขันกันก็ไม่ได้มีความรุนแรงมากนัก เนื่องจากมีการแบ่งเขตกันอย่างชัดเจน เพราะภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ฉบับที่ 16) ได้กำหนดให้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 1 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มการเมืองก็มีฐานเสียงในพื้นที่ของตนอยู่แล้ว ไม่ได้มีการแย่งชิงพื้นที่กัน และในอดีตทั้ง 2 กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองนี้ก็มีความสัมพันธ์ สันนิษฐานกันมาก่อน จึงตกลงกันได้

เราจะพบว่า การเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มกำนันกส. นมน. ได้วางมือจากเวทีการเมืองจังหวัดที่ศึกษาดังนั้น ในสนามการเมืองและการเลือกตั้งภายในจังหวัดที่ศึกษาหลังจากนั้นจึงเป็นการแข่งขัน

เฉพาะกันระหว่าง 2 ขั้วอำนาจทางการเมืองคือตระกูล ฉส.และตระกูล ตจ. ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ก็สะท้อนถึงโครงสร้าง 2 ขั้วอำนาจทางการเมือง ถึงแม้ว่าสองขั้วอำนาจจะสังกัดพรรคเดียวกันทั้งหมดคือพรรคไทยรักไทยก็ตาม คือ

1. นาง รุทม. ฉส.เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรกซึ่งนาง รุทม. ฉส. เป็นบุตรสาวของนาย อน. เป็นการสนับสนุนทายาทเข้าสู่การเมืองเป็นคนที่ 4 ของตระกูลฉส.

2. นาย สช. อชส . เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 3

3. นาย สช. ตจ.เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 7

4. นาย วพ. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่ศึกษา เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นการสะท้อนโครงสร้างสองขั้วอำนาจสังกัดพรรคเดียวกันทั้งหมดคือพรรคไทยรักไทยเช่นเดียวกัน (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 43)

1. นางรุทม. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2

2. นาย สช. อชส . เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4

3. นาย สช. ตจ.เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 8

4. นาย วพ. ฉส. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 3

สำหรับผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชท. ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ก็ยังเป็นการต่อสู้ของสองขั้วอำนาจหลัก ดังจะเห็นได้จากการวางตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งไว้ ได้แก่ (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

ผู้สมัครเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 1 หรือเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 1 แทนตำแหน่งที่ว่างจังหวัดชท. ได้แก่

1. นาย พช. ตจ. สังกัดพรรคเพื่อแผ่นดิน

2. นาย อธ. ศรย. สังกัดพรรคพลังประชาชน

ขณะที่ผู้สมัครเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 2 ได้แก่

1. นาย วพ. ฉส. สังกัดพรรคพลังประชาชน

2. นางรุทม. ฉส. สังกัดพรรคพลังประชาชน

ต่อมามีการเลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่ 11 มกราคม 2552 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่เป็นผลมาจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองจำนวน 3 พรรค (พรรคมหาชนธิปไตย พรรคชาติไทยและพรรคพลังประชาชน) ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง จำนวน 29 คนในพื้นที่ 22 จังหวัด 26 เขตเลือกตั้ง และเนื่องจากพรรคพลังประชาชนได้ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคทำให้กรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

จากการยุบพรรคมีผลทำให้ นาย อช. ศรย. ส.ส.จังหวัดที่ศึกษา เขตเลือกตั้งที่ 1 ซึ่งเป็นหนึ่งในกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน ต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพลง ดังนั้น ในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 1 จึงเป็นการเลือกตั้งซ่อมในเขตอิทธิพลทางการเมืองของตระกูลตจ. ตระกูลจส.จึงไม่ส่งผู้สมัครลงแข่งขัน

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ตระกูล ตจ. โดยนาย สข. ตจ. ได้สร้างความอื้อฮาทางการเมืองโดยการสนับสนุนนาง สรท. ตจ. พรรคประชากร แข่งขันกับหลานชายของตนเองคือ นาย ฉพ. ตจ. ในนามพรรคเพื่อแผ่นดินผลการเลือกตั้ง พบว่า นาย ฉพ. ตจ. ชนะการเลือกตั้งได้เป็น ส.ส. สมัยแรก การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้เป็นการยืนยันโครงสร้างอำนาจทางการเมืองอย่างชัดเจนของตระกูลตจ.

4. ช่วงที่สี่ "การเมืองจังหวัดที่ศึกษาในยุคหลังรัฐประหาร" (พ.ศ. 2557-2560)

การเมืองจังหวัดที่ศึกษาในยุครัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวและห้ามกิจกรรมทางการเมืองมีผลให้กลุ่มการเมืองในจังหวัดที่ศึกษาจะต้องยุติบทบาททางการเมืองที่เป็นทางการ แต่ก็ยังมีการเคลื่อนไหวในการสร้างฐานประชาชนและการเป็นพันธมิตรทางการเมือง

กล่าวโดยสรุปแล้วในปัจจุบันสามารถแบ่งกลุ่มการเมืองในจังหวัดที่ศึกษาที่ยังคงประสานเครือข่ายภายในกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

1. กลุ่มบ้านใหญ่ตจ. กลุ่มนี้ถือว่ายังมีบทบาทสูงในจังหวัดที่ศึกษา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างนาย สข. ตจ., นาย อช. ศรย. และนาย กต. ปปท. นาย กองค้การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา

2. กลุ่มบ้านใหญ่จส. กลุ่มนี้มีสมาชิกที่สำคัญอยู่ในตระกูลจส. เช่น นาย อน. จส., นาย จตร. จส. นาย วพ. จส., นาย กย จส. และนางชตม. จส.

3. กลุ่ม จสบ. ซึ่งอิงอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์ สมาชิกที่สำคัญประกอบด้วย นาย พน จสบ. ลพด้ารวจโท พท. จสบ., พณ. จสบ. รวมทั้ง ดร.บถ. พล.

กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง

พื้นฐานของพัฒนาโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ถือได้ว่ามีจุดเริ่มต้นสำคัญคือบทบาทของ นาย วช. ตจ. (หลงจู๊วช.) ผู้เป็นบิดาของนาย สข. ตจ. กล่าวคือหลงจู๊วช. เป็นผู้วางรากฐานของบ้านใหญ่ "บางกระดี" (ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านในตำบลกข. อำเภอพค. จังหวัดที่ศึกษา) เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้สะสมทุนทางเศรษฐกิจให้ครอบครัว ตจ. เป็นครอบครัวที่ร่ำรวยและยังมีการสะสมทุนทางสังคม

โดยระบบอุปถัมภ์กับผู้อื่นจนเป็นผู้กว้างขวางในจังหวัด ทูนทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวจึงกลายเป็นฐานให้คนในรุ่นลูกและรุ่นหลานสามารถเข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองจนถึงปัจจุบัน (นาย เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2560)

ในการได้มาซึ่งอำนาจของการเป็นบ้านใหญ่เน้นการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมมีความจำเป็นเนื่องจากเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการเข้าสู่วงการการเมืองไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ สิ่งหนึ่งที่ผู้สมัครเข้าสู่การชิงชัยในตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ จะต้องมียกคือทุนทางเศรษฐกิจหรือเงินทองที่พร้อมจะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในกระบวนการหาเสียง แลลงชี้แจงนโยบาย รวมถึงการจัดทำกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ตัวเองให้เป็นที่รู้จักของประชาชน นอกจากนี้นอกจากการมีเงินแล้วในการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองจากการเลือกตั้งแล้วจำเป็นจะต้องได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคมอีกด้วย (นาย เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2560)

บ้านใหญ่แห่งนี้ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาก็ดำเนินรอยตามเส้นทางนี้เช่นเดียวกัน โดยจุดเริ่มต้นของ กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของบ้านใหญ่นี้ เกิดจาก นาย วช. ตจ. หรือที่ชาวบ้านเรียกกันในอีกชื่อหนึ่งว่า "หลงจู๊วช." ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน มีพื้นเพเป็นคนจังหวัดที่ศึกษามาแต่เดิม เขาเล็งเห็นโอกาสของความมั่งคั่งจากความอุดมสมบูรณ์ของฝืนป่าในจังหวัดที่ศึกษา จึงเริ่มมีการขอสัมปทานทำป่าไม้ในฝืนป่า ซึ่งในอดีตรัฐบาลออกนโยบายเปิดช่องให้มีการบุกเบิกและเปิดให้เอกชนทำสัมปทานป่าไม้ (นาย เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม 2560)

ครอบครัว ตจ. มีเชื้อสายจีน ที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพค้าขายในจังหวัดที่ศึกษาจนเริ่มมีฐานะมั่นคงระดับหนึ่งหลังสงครามโลกสงบลงในราว พ.ศ. 2486 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของนาย ทูนท้องถิ่นในภาคหนึ่งของประเทศไทย โดยการขอสัมปทานทำป่าไม้ในป่าดงดิบภาคหนึ่งของประเทศไทยเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นเปิดช่องให้มีการบุกเบิกที่ดินอย่างกว้างขวาง ในยุคนี้จึงเป็นยุคที่มีการเกิดโรงเลื่อยจักรจำนวนมาก โรงเลื่อยจักรเหล่านั้น มีเครื่องมือทันสมัยทั้งเลื่อยจักรขนาดใหญ่ รถยนต์ซั๊กลากไม้ซุงจำนวนมาก พร้อมทั้งเรือเดินทะเลขนาดใหญ่บรรทุกไม้กระดานส่งขายกรุงเทพฯ ต่างประเทศ เต็มไปหมดทั้งภาคตะวันออกในสถานการณ์ดังกล่าวหลงจู๊วช. เห็นโอกาสสำคัญที่จะสร้างรายได้มหาศาลหลงจู๊วช. เริ่มเข้าไปทำธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อยในแถบอำเภอพนส.และบริเวณรอยต่อ 5 จังหวัดภาคหนึ่งของไทยซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้มากที่สุดบริเวณหนึ่งของภาคหนึ่งของไทย (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอพาร ถิ่นบางเตียว, 2549, หน้า 284-286)

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2490-2510 ชาวบ้านอำเภอพนส. อำเภอสข. และอำเภอไกล่เคียงต่างก็อพยพมาดงป่าบุกเบิกพื้นที่ทำไร่อ้อยไร่มันสำปะหลัง อันเป็นพืชเศรษฐกิจสมัยนั้นจำนวน

มาก พื้นที่ป่าดงดิบที่โรงเลื่อย พนม. ได้รับสัมปทานในครั้งนั้นถูกแผ้วถางกลายเป็นไร่อ้อย ไร่มัน
สำปะหลัง จนกระทั่งเกิดเป็นชุมชนแห่งใหม่ คืออำเภอทต. และบางส่วนของอำเภอสข. รวมไปถึง
ชุมชนใหม่บริเวณป่าอ่างฤๅไนเป็นต้น (ธวัช ปุณโณทก, 2549, หน้า 24-26)

เหตุการณ์นับต่อนั้นมาหลงจิวช. จึงเริ่มเข้าไปทำธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อยในแถบ
อำเภอพนส. จากนั้นก็ยังได้มีการขยายกิจการไปถึงบริเวณป่าไม้ธรรมชาติรอยต่อ 5 จังหวัดภาคหนึ่ง
ของไทย ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้มากที่สุดบริเวณหนึ่งของภาคหนึ่งของไทย การทำ
ธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อยพนมสารคามของหลงจิวช. นั้น มีฐานสำคัญตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอพนส.
จังหวัดที่ศึกษา โดยโรงเลื่อยของหลงจิวช.นี้ได้รับการสัมปทานป่าไม้ในเขตอำเภอพนส. อำเภอสข.
ป่า อน.และป่ารบย.เพื่อนำมาใช้เป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจแปรรูปไม้ ยังผล
นำไปสู่การสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้กับครอบครัว ตจ.อย่างรวดเร็วอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้น
ของการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นทุนอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่าการ
สะสมทุนทางอำนาจในช่วงเวลาต่อมากรณีดังที่วณิชสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า (นาย แดง
นามสมมติ, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2560)

"การทำธุรกิจป่าไม้และแปรรูปไม้ได้สร้างความมั่งคั่งให้ตระกูล ตจ. เป็นอย่างมากจนมี
ฐานะเป็นคหบดีคนสำคัญคนหนึ่งของจังหวัดที่ศึกษา"

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาคั้งนี้ยังมีข้อค้นพบว่า หลังจากที่ครอบครัว ตจ.ประสบความสำเร็จสูงในการทำธุรกิจแปรรูปไม้แล้ว กระบวนการสะสมทุนทางสังคมของตระกูล ตจ.
ได้ก่อตัวขึ้นอย่างช้า ๆ ควบคู่ไปด้วยเนื่องจากนอกจากฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่งคั่งขึ้นด้วยธุรกิจค้าไม้
แล้ว นิสัยส่วนตัวของหลงจิวช. ยังเป็นผู้มีเมตตา โอบอ้อมอารีมักรับให้การช่วยเหลือคนที่ยาก
จนกว่าเสมอและยังมีการให้ความช่วยเหลือบริจาคเงินให้กับส่วนราชการ โรงเรียน วัด และบริจาค
ที่ดินให้สร้างสถานที่ราชการ เช่น โรงพยาบาลสข. โรงเรียนมัธยมสข. โรงเรียนทรว. และที่ว่าการ
อำเภอทต. เป็นต้น ด้วยมีความรู้สึกสำนึกบุญคุณต่อแผ่นดิน ตามแบบอย่างวัฒนธรรมของคนจีนที่มี
ความกตัญญูทดแทนที่ต่อแผ่นดินที่ให้กำเนิดชีวิตและให้โอกาสจนตัวเองสู้ชีวิตจนมีความประสบ
ความสำเร็จ การปฏิบัติตนเช่นนี้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการสะสมทุนทางสังคมของหลงจิวช.
เพราะได้ช่วยส่งผลให้เขากลายเป็นผู้ที่มีบารมีอย่างมากในจังหวัดที่ศึกษาในระยะเวลาอันรวดเร็ว
และยกระดับขึ้นจากการเป็นผู้คอยช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนในชุมชนรวมถึงละแวกใกล้เคียง
การช่วยเหลือชาวบ้าน การช่วยเกี่ยวกับงานบุญ งานบวช งานแต่งและงานประเพณีสำคัญ ๆ ต่าง ๆ
จนกลายเป็นความใกล้ชิดกับชาวบ้านและยังทำให้เป็นที่นับถือของคนในท้องถิ่นมากขึ้นอันเป็นการ
สร้างเสริมบารมีให้แก่ตระกูล ตจ. โดยไม่ได้ตั้งใจ กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากการให้

สัมภาษณ์ของผู้ทำงานใกล้ชิดดั้งเดิมคนหนึ่งที่ว่า (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2560)

“หลงจู๊วช. แกสงสารคนจนมาก แยกอกแกละยากจนมาก่อน รู้ถึงความทุกข์ยากลำบาก ดังนั้นใครมีทุกข์มาหา แกมักจะช่วยเหลือมากบ้างน้อยบ้างทุกคน”

ความเป็นผู้เอื้อเฟื้อและให้ความช่วยเหลือกับผู้คนในท้องถิ่น ทำให้ได้รับการเรียกขานว่า “หลงจู๊ว” ซึ่งนัยยะอีกด้านหนึ่งของความหมายที่แสดงให้เห็นถึงบารมีของหลงจู๊วช. ที่ได้กลายเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น และเป็นการแผ่ขยายฐานทางสังคมของตระกูลจจ. อย่างมากกรณีดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า ” (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2560)

“หลงจู๊วช. เขาสร้างแต่ความดี ด้วยการใช้พระคุณ มากกว่าพระเดช ไม่มีหอรอกที่จะใช้อำนาจข่มเหงชาวบ้านเลย”

การทำธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อยพนส..ของหลงจู๊วช. มีฐานสำคัญตั้งอยู่อำเภอพนส. จังหวัดที่ศึกษา โรงเลื่อยนี้ได้สัมปทานป่าไม้ในเขตอำเภอพนส. อำเภอสขช. ตัดไม้ในป่าเขาอน. และป่ารบมย. นับว่าบุกรุกป่าสงวนจำนวนมาก การตัดไม้ของโรงเลื่อยพนส. เป็นลักษณะเดียวกันกับโรงเลื่อยสมรช. นั่นคือ ชาวบ้านอำเภอพนส. อำเภอสขช.และอำเภอใกล้เคียงระหว่าง พ.ศ. 2490-2510 ต่างก็อพยพมาลงป่าบุกเบิกพื้นที่ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง อันเป็นพืชเศรษฐกิจสมัยนั้นจำนวนมาก พื้นที่ป่าดงดิบที่โรงเลื่อยพนส.ได้รับสัมปทานในครั้งนั้นถูกแผ้วถางเป็นไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง จนเกิดชุมชนใหม่ คืออำเภอทต. และบางส่วนของอำเภอสขช. ชุมชนใหม่บริเวณเขาอน. เป็นต้น (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2560)

การทำธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อยของตระกูลจจ. ได้สร้างความมั่งคั่งให้ตระกูลจจ.เป็นอย่างมากจนมีฐานะเป็นคหบดีคนสำคัญคนหนึ่งของจังหวัดที่ศึกษาทำให้ชื่อเสียงของหลงจู๊วช. เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในจังหวัดที่ศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการในจังหวัดที่ศึกษาที่มักจะไปขอการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหลงจู๊วช. อยู่เสมอจนทำให้ชื่อและบารมีของหลงจู๊วช.เป็นที่รู้จักมากขึ้นในกลุ่มข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดที่ศึกษา ในช่วงเวลาต่อมาเมื่อทรัพยากรป่าไม้บริเวณเขตอำเภอพนส. อำเภอสขช. ป่าอน. และป่ารบมย. หดลง หลงจู๊วช. และทายาทตระกูลจจ. ได้ขยายธุรกิจการทำป่าไม้ไปยังผืนป่าชายแดนไทย-พม่า โดยการเข้าทำสัมปทานป่าไม้อยู่ที่แถบ จังหวัด ต. และ จังหวัด กบ. ภายใต้ชื่อ บริษัท มพนก.จำกัด บริษัทดังกล่าวอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของนาย สข. จจ. และครอบครัวแต่ยังคงอยู่ภายใต้ระบบการจัดการแบบกงสีก่อนที่จะมีนโยบายปิดป่าในสมัยรัฐบาลช. ในปี พ.ศ. 2532 ที่เกิดน้ำท่วมที่ตำบลกระทุง จังหวัด นครศรีธรรมราช พ.ศ.สนั่น ขจรประสาท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ประกาศปิดป่าสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ

ในขณะนั้น บริษัท มพนท. จำกัด โดยนาย สข. ตจ. ในฐานะกรรมการผู้จัดการบริษัท ยังได้ขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาพร.และป่าคร. ที่องค์ตำบลท. อำเภอพ. จังหวัดปบ. รวมเนื้อที่ 147 ไร่ 1 งานเพื่อใช้เป็นเส้นทางซ้กลากไม้ตามสัมปทานทำไม้จากประเทศสหภาพมาเข้ามาประเทศไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2533, หน้า 62)

นอกจากกลุ่มข้าราชการแล้วยังมีกลุ่มนักการเมืองภายในจังหวัดที่ศึกษาก็มักจะเข้าพบ หลงจู๊ว. เพื่อพยายามขอให้หลงจู๊ว. สนับสนุนในทางการเมือง เพราะหลงจู๊ว. เป็นทั้งผู้มีความมั่งคั่งในด้านเงินและมีต้นทุนทางสังคมสูงมากคนหนึ่ง ในจังหวัดที่ศึกษาแม้กระทั่งนาย อน. ฉส. เมื่อเริ่มเข้าสู่สนามการเมืองระดับชาติก็ได้แรงสนับสนุนอย่างแข็งขันจากหลงจู๊ว. เช่นกัน จากสายสัมพันธ์ระหว่างหลงจู๊ว. กับตระกูลฉส. ที่มีมานาน มีผลสัมพันธ์ต่อกระบวนการต่อสู้ทางการเมืองภายในจังหวัดที่ศึกษาเป็นอย่างมาก กล่าวคือแม้ว่าภายหลังกระบวนการทางการเมืองภายในจังหวัดที่ศึกษาที่เป็นการแข่งขันกันของสองขั้วอำนาจหลักภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองขั้วอำนาจตามผลการศึกษาของผู้วิจัย แต่การต่อสู้ทางการเมืองของทั้งสองตระกูลเป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่ยังแบ่งพื้นที่ทางการเมืองของใครของมันและให้เกียรติกันสูงมากระหว่างตระกูลจะไม่มี การทำลายกันจนเกิดความขัดแย้งชนิดไม่มองหน้ากันอย่างในหลายกรณีศึกษา (นาย แดง นามสมมติ สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2560)

กระบวนการต่อสู้ของสองตระกูล เป็นการต่อสู้ผ่านตัวแทนในสนามการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่ต่างฝ่ายต่างสนับสนุนตัวแทนลงแข่งขันทางการเมือง เช่น สนาม อบจ. เทศบาล อบต. กำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน ต่อสู้กันในเกมการเมืองมากกว่าที่จะปะทะอย่างชัดเจนนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงอย่างกรณีจังหวัดระยองที่มีการต่อสู้กันอย่างเข้มข้นของขั้วอำนาจหลักภายในจังหวัด

เมื่อหลงจู๊ว. ประสบความสำเร็จจากการทำธุรกิจป่าไม้และโรงเลื่อย ในเวลาเดียวกันนั้น กระบวนการการสะสมทุนทางสังคมของตระกูลตจ. ได้ก่อตัวขึ้นอย่างช้า ๆ ด้วยนิสัยส่วนตัวของ หลงจู๊ว. ที่เป็นคนมีเมตตาชอบให้การช่วยเหลือคนที่ยากจนกว่า ช่วยเหลือราชการ โรงเรียน วัด ด้วยสำนึกบุญคุณหนี้แผ่นดิน มีความกตัญญูต่อแผ่นดินไทยที่ให้ชีวิตและให้โอกาสจนหลงจู๊ว. ประสบความสำเร็จ

ทว่าด้านหนึ่งจากกระบวนการสะสมทุนทางสังคมของหลงจู๊ว. ส่งผลให้เขากลายเป็นผู้ที่มีบารมีอย่างมากในจังหวัดที่ศึกษา จากคอยช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนในชุมชน การช่วยเหลือชาวบ้าน การช่วยงานบุญ งานบวช งานแต่ง เป็นการสร้างความใกล้ชิดกับชาวบ้านและยังทำให้เป็นที่นับถือของคนในท้องถิ่นมากขึ้น อันเป็นการสร้างเสริมบารมีให้แก่ตระกูลตจ. จนคนในท้องถิ่นต่างพากันเรียกว่า “หลงจู๊ว” ซึ่งนัยยะอีกด้านของความหมายที่แสดงให้เห็นถึงบารมีของหลงจู๊ว.

หลงจิวช. ได้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้นเป็นการแผ่ขยายฐานทางสังคมของตระกูล ตจ.อย่างมาก โดยอาจเรียกได้ว่าด้วยการช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน จนเป็นที่รักและนับถือแก่ ชาวบ้านอย่างมาก

ต่อมาหลงจิวช.ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานลูกเสือชาวบ้านของจังหวัดที่ศึกษา การศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ตำแหน่งประธานลูกเสือชาวบ้าน เป็นตำแหน่งที่สำคัญของกลุ่มชนชั้น นำท้องถิ่น แม้ว่าตำแหน่งนี้จะไม่ได้มีอำนาจและผลประโยชน์อะไรมากมายแก่ชนชั้นนำท้องถิ่น แต่ทว่าตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นได้รู้จักและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ ชนชั้นนำทางการเมืองในระดับชาติและเป็นเงื่อนไข สำคัญ ที่ทำให้กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นในระดับจังหวัดที่ผ่านกระบวนการการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ และสังคม ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ และกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองใน ระดับชาติ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำด้วยกันจนกลายเป็นเครือข่าย ชนชั้นนำ ในภาพรวมของสังคมไทย

ความสัมพันธ์และเครือข่ายชนชั้นนำในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นที่แนบแน่นขึ้นจน กลายเป็นสายใยที่โยงใยกัน ทั้งนี้ยังมีการประสานด้วยผลประโยชน์ทั้งในทางเศรษฐกิจและ การเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำระดับชาติทั้งที่เป็นข้าราชการ นักการเมืองกับกลุ่มชนชั้นนำใน ระดับท้องถิ่น

สำหรับชนชั้นนำท้องถิ่นในระดับจังหวัดเมื่อเขาได้ใกล้ชิดกับกลไกของราชการ และกลุ่ม ชนชั้นนำทางการเมืองมากขึ้น ในหลายกรณีการศึกษายังพบว่ามีการเทียบเชิญชนชั้นนำท้องถิ่นเข้าสู่ การเมือง โดยกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองระดับชาติ เพราะกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองระดับชาติ เล็งเห็นจุดแข็งและข้อได้เปรียบของกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นในพื้นที่มีโอกาสได้รับการเลือกตั้ง ก่อนข้างมากเนื่องจากชนชั้นนำท้องถิ่นเหล่านี้มีทั้งฐานทางเศรษฐกิจ มีต้นทุนทางสังคม มีเครือข่าย ระบบอุปถัมภ์ ตลอดจนเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองและราชการในพื้นที่ของตนเอง

การก่อรูปของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง

การก่อรูปโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของตระกูลตจ. หรือบ้านใหญ่บางกระด้ เริ่มต้นเมื่อ นาย สข. ตจ. ในฐานะบุตรชายของหลงจิวช. เข้าสู่การเมืองจากการศึกษาบทบาททางการเมืองของ ตระกูลตจ. กล่าวโดยสรุปได้ว่าพัฒนาการเริ่มต้นจากหลงจิวช.คนในรุ่นพ่อ ที่มีบทบาทเป็น ผู้สนับสนุนทางการเมืองโดยเฉพาะการสนับสนุนนาย อน. ฉส. ในระยะแรก ๆ ทำให้ทั้งสอง ตระกูลมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้น ในเวลาเมื่อมีการแยกเป็นอำนาจสองขั้วแล้ว

จะพบว่า การแข่งขันทางการเมืองของสองตระกูลเป็นการแข่งขันที่ไม่รุนแรงและไม่มีการเปิดเกมแข่งขันกันอย่างซึ่งหน้าตรงไปตรงมา

นอกจากการเป็นผู้สนับสนุนนักรการเมือง หลงจู๊วช. ได้ทำการสะสมทุนทางสังคมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องจนทำให้ตระกูลตจ. เป็นตระกูลที่มีต้นทุนทางสังคมสูงมากตระกูลหนึ่งในจังหวัดที่ศึกษาและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การสถาปนาขั้วอำนาจทางการเมืองของตระกูลตจ. เกิดขึ้นในเวลาต่อมา โดยเฉพาะในยุคของลูกชายคือนาย สข. ตจ. ที่กลายเป็นแกนหลักทางการเมืองของตระกูลตจ. ในปัจจุบัน (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

จากการเป็นหัวหน้าคนสนับสนุนคนอื่นของหลงจู๊วช. iewm ะยะหนึ่ง จนตระกูลตจ. มีความพร้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและต้นทุนทางสังคมมากขึ้น ถึงเวลาเหมาะสมหลงจู๊วช. จึงสนับสนุนลูกชาย คือนาย สข. ตจ. เข้าสู่สนามการเมืองในฐานะส.ส. ได้สำเร็จ บนถนนสายการเมืองถือได้ว่านาย สข. ตจ. เป็นผู้ประสบความสำเร็จสูงคนหนึ่งนาย สข. ตจ. เป็น ส.ส. 8 สมัย นาย สข. ตจ. ได้ดังจากการเป็นแกนนำกลุ่ม 16 เขายังดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ ๆ เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รองประธานรัฐสภา และเป็นผู้มีบทบาททางการเมืองสูงมากคนหนึ่งในฐานะตัวแปรทางการเมืองเนื่องจากเขามีเครือข่าย – พันธมิตรทางการเมืองที่สังกัดกลุ่มบ้านแห่งหนึ่งอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของเขา (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2560)

กระบวนการก่อรูปโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ตระกูลตจ. นั้นเกิดขึ้นภายใต้การขยายตัวของบ้านใหญ่นส. ที่หลงจู๊วช. ให้การสนับสนุนมาโดยตลอดการเกิดโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่บางกระดี่เริ่มขับเคลื่อนตั้งแต่เหตุการณ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 กล่าวคือ

การเลือกตั้งครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญของตระกูลตจ. เนื่องจากตระกูล ตจ. จะเป็นผู้ดึงคนในรุ่นลูกของตระกูลตจ. ของสู่เส้นทางทางการเมือง การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 โดยนาย อน. ตจ. ได้เรียกตัวลูกชาย คือนาย จต. ตจ. ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาเอกอยู่ที่สหรัฐอเมริกา กลับมาลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ดังนั้น จึงเป็นก้าวสำคัญทางการเมืองของตระกูลตจ. ที่พยายามสร้างทายาททางการเมืองจากพ่อสู่ลูกชายภายในวงตระกูลตจ. และเป็นการขยายตัวของขั้วอำนาจท้องถิ่นภายใต้การนำของตระกูลตจ. ที่ทรงอิทธิพลทางการเมืองกลายเป็นลักษณะโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นภายในจังหวัดที่ศึกษาจนถึงปัจจุบัน (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

นาย จต. ตจ. เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2499 ที่อำเภอเมือง จังหวัดที่ศึกษา เป็นบุตรคนโตของนาย อน. ตจ. กับนางจล. ตจ. เรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนชล. ในจังหวัดบ้านเกิด จบมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสกว. หลังจากนั้นนาย จต. ตจ. ได้สอบเข้าเรียนต่อที่

แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยฯ. พร้อมทั้งทำกิจกรรมนักศึกษา ด้วยการออกค่ายอาสาพัฒนา และได้รับเลือกเป็นนาย กสโมสรณ์ศึกษามหาวิทยาลัยฯ. ตอนสมัยเรียนปี 4 นาย จตร. จส. ได้มีบทบาทสำคัญในการนำนักศึกษาเข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจเผด็จการจนนำไปสู่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และมีการกวาดล้างผู้นำนักศึกษา ทำให้นาย จตร. จส. ต้องหนีเข้าป่า เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ใช้ชีวิตอยู่ในป่าระยะหนึ่งโดยใช้ชื่อจัดตั้งว่า “สหายุสุภาพ” (ศรุตา สมพอง, 2550, หน้า 51)

ในช่วงที่ทำงานในป่า นาย จตร. จส. ได้เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อธิปไตย ร่วมกับพร.ฉวนก. (สหายุ.) อดีตนาย กสโมสรณ์ศึกษามหาวิทยาลัย ปี 2514 และ บส. ชลช. กบฏ 14 ตุลา และผู้ก่อตั้งพรรคสังคมนิยม มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการ (ศรุตา สมพอง, 2550, หน้า 51)

ภายหลังสถานการณ์คลี่คลายจึงกลับเข้าเมืองและตัดสินใจไปศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญาตรี และปริญญาโท ด้านเศรษฐศาสตร์จาก State University of New York สหรัฐอเมริกา และได้รับทุน Teaching American University Washington D.C. USA เรียนต่อระดับปริญญาเอก จนสอบประมวลความรู้ (Comprehensive) แต่ไม่ได้ทำวิทยานิพนธ์ เนื่องจากต้องกลับประเทศไทยเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2529 (ศรุตา สมพอง, 2550, หน้า 52)

ดังนั้น พ.ศ. 2529 นาย จตร. จส. ก้าวสู่ถนนสายการเมืองครั้งแรกจากการสนับสนุนของผู้เป็นพ่อ นาย อน. จส. ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในนาม พรรคประชาธิปไตย และได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. จังหวัดที่ศึกษาสมัยแรก

ในขณะที่บ้านใหญ่จส.กำลังขยายตัวทางการเมืองนั้นก็จะเป็นการก่อรูปโครงสร้างอำนาจของบ้านใหญ่จช. หรือพนส.หรือที่รู้จักกันในพื้นที่บ้านบางกระดีเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2529 เมื่อหลงจู๊วช. เห็นว่าลูกชายคือนาย สข. จช. มีความพร้อมที่จะเข้าสู่เวทีการเมืองจึงได้หันไปให้การสนับสนุนบุตรชายแทนแต่ก็ยังรักษาสัมพันธ์ภาพไว้อย่างดีกับตระกูลจส. โดยที่นาย อน. จส. ก็เข้าใจดี และก็สนับสนุนด้วยเนื่องจากในขณะนั้นนาย อน. จส. ก็เริ่มสนับสนุนลูกชาย คือนาย จตร. จส. เช่นเดียวกันและเห็นว่าการเมืองในจังหวัดที่ศึกษาได้เวลาของคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามามีบทบาทแทน (นาย แฉง นามสมมติ. สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

นาย สข. จช. เกิดเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 เป็นบุตรของนาย วช. จช. (หลงจู๊วช.) และนางสภ. จช.นาย สข. จช. จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศอเมริกา การศึกษาชีวิตเส้นทางบนถนนสายการเมืองของ นาย สข. จช.พบว่า นาย สข. จช. เข้าสู่สนามการเมืองครั้งแรกภายใต้การสนับสนุนจากหลงจู๊วช. ซึ่งต่อมา

นาย สข. ตจ. กลายมาเป็นนักการเมืองผู้ทรงอิทธิพลทางการเมืองมากคนหนึ่ง (สรุดา สมพอง, 2560, หน้า 57-58)

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ครั้งที่ 14 นี้จังหวัดที่ศึกษา มีผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คนด้วยกัน และได้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดออกเป็น 2 เขตเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ 1 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ นาย กส. นมน. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 3 สังกัดพรรคก้าวหน้าและนาย จตร. จส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคประชาธิปไตย และเขตเลือกตั้งที่ 2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ นาย สข. ตจ.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคประชาธิปไตย และนาย จกพ. ทตก.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคก้าวหน้า

ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 นาย จตร. จส. และนาย สข. ตจ. สังกัดพรรคการเมืองเดียวกัน คือ พรรคประชาธิปไตย และทั้งสองก็ก้าวสู่สนามการเมืองระดับชาติพร้อมกันในการเลือกตั้งครั้งนี้และสมัยที่ 2 ในปี 2531 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ครั้งที่ 15 จังหวัดที่ศึกษามีผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คนด้วยกันและแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 2 เขตการเลือกตั้งเหมือนในการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 40)

เขตเลือกตั้งที่ 1

1. นาย จตร. จส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย จตร. จส.

ย้ายออกจากพรรคประชาธิปไตยไปสังกัดพรรคประชาชน

2. นาย อท. อรร. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคกิจสังคม

เขตเลือกตั้งที่ 2

1. นาย สข. ตจ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย สข. ตจ. ได้

ย้ายจากพรรคประชาธิปไตยเช่นกันโดยไปสังกัดพรรคชาติไทย

2. นาย ทว. พสบ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 สังกัดพรรคมวลชน

อย่างไรก็ดีวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 มีการปฏิบัติยึดอำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ การปกครองประเทศโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ แต่ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 อำนาจ รสช. สิ้นสุดลง เนื่องจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (ฉบับที่ 15) และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 16 สนามการเลือกตั้งของจังหวัดที่ศึกษา มีผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ (สรุดา สมพอง, 2550, หน้า 41)

1. นาย จกพ. ทตก. (สมัยที่ 2) สังกัดพรรคสามัคคีธรรม

2. นาย จตร. ฉส. (สมัยที่ 3) สังกัดพรรคความหวังใหม่

3. นาย สข. ตจ. (สมัยที่ 3) สังกัดพรรคสามัคคีธรรม

4. นาย อท. อรร. (สมัยที่ 2) สังกัดพรรคสามัคคีธรรมภายใต้กลุ่มกำนันกส.

สภาชุดนี้สิ้นสุดลงในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2535 โดยการยุบสภาซึ่งในช่วงระยะเวลานี้ได้เกิดเหตุการณ์เดินขบวนประท้วงพล อ. สุจินดา คราประยูร ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเหตุให้ประชาชน นักวิชาการ และนักการเมืองร่วมกันเดินขบวนคัดค้าน และได้มีการสลายการชุมนุมด้วยความรุนแรงเป็นเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญอีกครั้งของประเทศไทยที่เรียกขานกันว่า “พฤษภาทมิฬ”

จากการเลือกตั้ง 3 ครั้งในปี พ.ศ. 2529 พ.ศ. 2531 และ พ.ศ. 2534 ที่ผ่านมาจะพบว่า นาย สข. ตจ. ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดที่ศึกษามาโดยตลอด ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่านาย สข. ตจ. ได้กลายมาเป็นแกนหลักในการก่อรูปขั้วอำนาจตระกูลหลังจากนั้นเขายังได้ขยายขั้วอำนาจตระกูลจ. ให้เข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดที่ศึกษาโดยการสนับสนุนเครือญาติ-พี่น้อง-ภรรยา และ ลูก เข้าสู่สนามการเมือง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนเครือข่าย-พันธมิตรทางการเมืองเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นในทุกระดับ ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยกลไกระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่เพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงด้วยการกระจายผลประโยชน์เศรษฐกิจการเมืองให้แก่เครือข่าย – พันธมิตรทางการเมือง ดังนั้น หลังจากที่ถูกกลุ่มขั้วกำนันกส. นมน. ได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. ครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2539 และต่อมาได้ถอนตัวจากการเมืองแล้ว จังหวัดที่ศึกษาจึงได้ตกผลึกแบบแผนเป็นโครงสร้างอำนาจแบบสองขั้วระหว่างตระกูลจ. และตระกูลฉส. (นาย แแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

อย่างไรก็ดี ในการลงสมัครรับเลือกตั้งของบ้านใหญ่จ. นั้นจำเป็นต้องใช้เงินในรูปแบบของธุรกิจการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ “ใช้เงินทุกครั้ง” เนื่องจากประชาชนผู้ลงคะแนนเลือกตั้งยังมีกลุ่มคนจนที่มีความขัดสนเรื่องเงิน ดังนั้น จึงยังมีพฤติกรรมแบบ “เงินไม่มา กาไม่เป็น” ถึงแม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเลี้ยงดูหรือให้สิ่งของอย่างอื่นแล้วก็ตาม การใช้เงินทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของบ้านใหญ่ที่ศึกษามีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ (นาย แแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2560)

1. การใช้เงินเพื่อการเลือกตั้งโดยตรง การใช้เงินรูปแบบนี้มาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสถานภาพของผู้สมัคร เช่น ในการสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้สมัครที่มีสถานภาพทางการเมืองสูงอาจต้องใช้เงินในการเลือกตั้งครั้งหนึ่งถึง 10-20 ล้านบาท แต่สถานภาพอยู่ในระดับปานกลางต้องใช้ 20-30 ล้านบาท และถ้าสถานภาพต่ำอาจต้องใช้มากกว่า 30 ล้านบาทขึ้น

2. การเงินเพื่อสร้างเครือข่ายนักการเมืองหรือเครือข่ายหัวคะแนนในอนาคต เช่น บ้านใหญ่เคยจ่ายเงินให้ผู้สมัคร ส.ส. คนหนึ่ง 40 ล้านบาท นอกเหนือจากเงินที่ผู้สมัครต้องลงทุนส่วนตัวอีก 20 ล้านบาท เป็นต้น

3. การใช้เงินเพื่อผลงานในช่วงการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยทั่วไปจะจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ที่ประมาณ 3-5 ล้านบาท แต่ถ้าเป็น ส.จ. ที่มีบทบาทสูงอาจได้ถึง 30 ล้านบาท เป็นต้น

การก่อรูปโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่บางกระดี่ด้วยบารมีของหลงจู๊วช.ที่ได้ก่อร่างสร้างฐานเสียง อำนาจและบารมีอันแน่นหนาให้นาย สข. ตจ. สามารถเดินในเส้นทางการเมืองด้วยตนเองได้แล้ว นาย สข. ก็เริ่มหาลูกน้องคนสนิทซึ่งเป็นทั้งหัวคะแนน และมีตำแหน่งทางการเมืองสำคัญ ๆ ในจังหวัด เช่น นาย วม. หรือ สจ.ป. ซึ่งในอดีตดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาติดต่อกันถึง 6 สมัยซ้อน พ่วงด้วยตำแหน่งรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ซึ่งเป็นคนฝึกให้นาย สข. เล่นการเมืองและหาเสียงจนได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทน (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

นาย สข. จึงไว้วางใจ สจ.ป. มากเป็นพิเศษจึงมอบหมายให้เป็นลูกน้องคนสนิทมือขวาของ นาย สข. คอยดูแลจัดการเรื่องงานต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ การดูแลหัวคะแนนเพื่อรักษาฐานเสียงให้มั่นคง จัดการเรื่องงานแต่ง งานบวช งานศพ ของประชาชนในพื้นที่ แจ่งนาย สข. ให้ช่วยเหลือเมื่อชาวบ้านประสบความเดือดร้อนด้านคิดความ การดูแลและจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาที่จะมาลงในพื้นฐานเสียงของนาย สข. ให้ไปตามข้อตกลงร่วมกันกับนาย กของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

ด้วยประสบการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาอย่างโชกโชนของ สจ.ป. เขาก็จะไปพบนาย สข. บ่อย ๆ เพื่อรายงานสถานการณ์ในพื้นที่ฐานเสียง อีกทั้งเป็นผู้ดูแลและส่งท่อน้ำเลี้ยงให้ลูกน้องของ นาย สข. คนอื่น ๆ ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่อย่างเนื่อง ๆ

นอกจากกิจกรรมทางการเมืองกลุ่มบ้านใหญ่จะต้องสร้างฐานทางการเมืองโดยใช้กิจกรรมทางสังคมด้วย กล่าวคือ เมื่อมีกิจกรรมทางสังคมในท้องถิ่น นาย ก อบต. อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวคะแนน ประชาชนทั่ว จะแจ่งตารางงานหรือทำหนังสือขอสนับสนุนเงินและสิ่ง สจ.ป. จะเป็นตัวแทนนาย สข. ในการรับเรื่อง และรายงานให้นาย สข. ทราบ จะมีรูปแบบการดำเนินการดังนี้ (นาย แดง นามสมมติ, การสัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

กิจกรรมทางสังคม เช่น งานแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ในพื้นที่ งานล้างไหของวัด การขอเงินสนับสนุน ขอเสื้อกีฬา ขอของรางวัลงานประจำปี ทางผู้ขอจะต้องมีการทำหนังสือขออย่างเป็นทางการ

ทางการ เพื่อนำเข้าระบบสำนักงานของนาย สข. ตจ. แต่การทำหนังสือผู้ขอไม่จำเป็นต้องพิมพ์เอง เพียงแค่ติดต่อผ่าน สจ.ป. เพื่อรายงานตรงถึงนาย สข. แล้วให้พนักงานราชการที่รู้จักนับถือกันช่วย พิมพ์หนังสือส่งตาม มาที่หลังได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ได้รับคำสั่งจากนาย สข. มารับ หนังสือพร้อมกับนำเงินมาส่งให้ โดยการขอเงินจะมีเงื่อนไขคือ ในงานจะต้องมีการพิมพ์ป้ายชื่อ นาย สข. ว่าเป็นสนับสนุนงานนี้ หรือถ้าของเป็นสิ่งของ อาทิ เสื้อกีฬาจะต้องมีการสกรีนชื่อนาย สข. บนเสื้อ โดยเฉพาะงานวันสงกรานต์จะมีการแจกผ้าขนหนูอย่างดี ปักชื่อนาย สข. บนผ้าขนหนูอย่างงดงาม เพื่อให้ชื่อของนาย สข. เป็นที่จดจำ และประทับใจในน้ำใจของนาย สข. ซึ่งการทำ เช่นนี้ถือเป็นการหาเสียงอีกรูปแบบหนึ่ง ทำให้การเลือกตั้งในครั้งต่อ ๆ ไปง่ายขึ้น

งานประจำวันในท้องถิ่น เช่น งานแต่งงาน งานวันเกิด งานบวช งานฉาบฉวย งาน ประเพณีนี้ตามธรรมเนียมในพื้นที่ที่ศึกษา จะมีการใส่ซองช่วยงาน ส่วนงานฉาบฉวยจะมีการร่วมเป็นเจ้าของงานศพด้วย การใส่ซองในแต่ละงานมีรูปแบบแตกต่างกันดังนี้

งานแต่งงาน การใส่ซองเงินช่วยจะพิจารณาหวัะแวนเป็นอันดับแรก ต่อมาคือระดับความสนิทสนมหรือตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยจำนวนเงินช่วยเงินมีตั้งแต่ 1,000 - 10,000 บาท ซึ่งหน้าซองทุกซองจะมีชื่อของนาย สข. ทุกซอง ถ้าเป็นแขกคนสำคัญหรือหวัะแวนคนสำคัญ นาย สข. จะเดินไปร่วมงานด้วยตนเอง ทำให้เจ้าภาพของงานรู้สึกเป็นเกียรติ ภาคภูมิใจ และการใส่เงินรับไหว้ตามเพณีเพิ่มอีกต่างหาก การปฏิบัติเช่นนี้เจ้าภาพจะรู้สึกศรัทธาในนาย สข. มากยิ่งขึ้น เนื่องจากงานแต่งเป็นงานมงคลที่จะเป็นหน้าเป็นตาของครอบครัว แต่ถ้าหากเชิญนาย สข. ขึ้นคล้องพวงมาลัยก็มักต้องเกรินด้วยเรื่องการเมืองขึ้นก่อนเสมอ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า นักการเมืองที่ได้ขึ้นเวทีจะพูดเรื่องนี้ทุกคน เพื่อให้ประชาชนได้รับฟังและจดจำว่าบุคคลนี้คือใคร เป็นการหาเสียงไปในตัว ซึ่งจะพบได้บ่อยในงานแต่งและงานบวช

งานวันเกิด จะมีการส่งกระเช้าของขวัญไปให้ หากเป็นนาย คำนวณใหญ่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นาย ก อบจ. ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในสังกัดของนาย สข. นาย สข. จะเดินไปอวยพรวันเกิดด้วยเอง ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อเป็นกระชับความสัมพันธ์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและแนบแน่นอีกรูปแบบหนึ่ง อันจะยังผลทำให้เกิดความสะดวก ง่ายติดต่อกับราชการ และคบหาสมาคมกันไว้เพื่อช่วยกันในเรื่องต่าง ๆ

สำหรับวันเกิดของตัวนาย สข. เองจะมีการจัดขึ้นทุกปีเช่นกัน โดยจัดที่บ้านริมน้ำ จังหวัดนนทบุรี ในการจัดงานแต่ละครั้งจะมีซุ้มอาหารจากลูกน้องของนาย สข. มาช่วยกันหาซุ้มอาหารต่าง ๆ มาร่วมงานทั้งอาหารคาว อาหารหวาน พร้อมเวทีดนตรีไทยให้ความบันเทิงตลอดงาน สำหรับงานวันเกิดของนาย สข. จะไม่ใช่งานใหญ่โตนัก แต่จะมีบุคคลที่เคารพนับถือมาร่วมอวยพรวันเกิดให้นาย สข. กันอย่างคับคั่ง มีทั้งสจ.จังหวัดที่ศึกษา ผบ.ตร. ผู้ว่าราชการจังหวัด นักการเมือง

ระดับ สส. สว. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ได้มาพบปะสังสรรค์กันงานนี้ ผู้มาอวยพรแต่ละคนก็จะได้รับของที่ระลึกกรีนชื่อนาย สข. และกินอิม แจกเช่นที่เคยเป็นมาตั้งแต่ยุคสมัยรุ่นหลังจิวซ์.

งานบวช มีการขอเครื่องบวชหรือขอเป็นเงินเพื่อนำไปใช้ในพิธี จำนวนเงินที่ได้มากขึ้นอยู่กับตัวแปรสองตัวคือหวัคเนน และความสนิทสนม ซึ่งในงานจะมีการประกาศชื่อนาย สข. ให้ประชาชนที่มาร่วมงานนับร้อยนับพันคนทราบเสมอว่าเป็นอุปถัมภ์การบวชในครั้งนี้ และเช่นเคยกับการขึ้นพูดหาเสียงบนเวที หากว่านาย สข. ติดงาน ไม่สามารถมาเองได้ก็จะมอบหมายให้ สจ.ป. ไปงานแทนซึ่งรูปแบบการขึ้นพูดบนเวทีก็จะเหมือนกันแต่พูดหาเสียงให้นาย สข. แล้วจึงกล่าวถึงตนเอง แล้วอวยพรนาคและครอบครัวเป็นอันดับสุดท้ายก่อนลงจากเวที

งานฉาปนกิจศพ สิ่งแรกคือการใส่ซองช่วยงานโดยจำนวนงานก็พิจารณาจากปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้น จำนวนเงินที่ใส่มีตั้งแต่ 1,000 - 10,000 บาท พร้อมการวางพวงกรีดดอกไม้สดเขียนชื่อนาย สข. และร่วมเป็นเจ้าของศพพระอภิธรรมศพจำนวน 1 คืน โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานนาย สข. จะลงพื้นที่ไปวางพวงหรือดอกไม้สดล่วงหน้าในงานศพตามที่ สจ.ป. รายงานไป ผู้วิจัยได้อาศัยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมพบว่า การวางพวงกรีดดอกไม้สดมีราคาแพงถึงพวงละ 500 บาท แต่พวงพวงหรือดอกไม้สดแบบนี้จะมีความสวยโดดเด่นสะดุดตาและน่าจดจำต่อผู้พบเห็นซึ่งงานงานศพแต่ละงานจะมีผู้ร่วมงานไม่ต่ำกว่าร้อยคน พวงหรือดอกไม้จึงคุ้มค่าใช้มากกว่าพวงหรือที่เป็นพัดลมหรือผ้าเต็ก

ส่วนคนที่มีความสนิทสนมและได้รับความไว้วางใจสูงก็คือ นาย พร. นม. เป็นลูกน้องคนสนิทซึ่งเคยเป็นเลขานุการส่วนตัวของนาย สข. มาก่อน พี่นพเป็นคนภาคใต้ แต่นาย สข. ได้มอบหมายให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา เขตอำเภอ สขข. และมีข้อตกลงกับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาลงคะแนนเสียงให้นาย พร. นม. ดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาเพื่อควบคุมจัดการสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาคนอื่น ๆ ที่เป็นลูกน้องสายนาย สข. และนาย พร. ก็มีหน้าที่หลักในการดูงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา รับหน้าที่เป็นตัวแทนนาย สข. ลงพื้นที่ไปงานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อำเภอพนส. อำเภอ สข. และอำเภอ ทต. ฯลฯ (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

นาย สข. จะใช้ยุทธวิธีการดูแลฐานเสียงในจังหวัดด้วยการให้ลูกน้องที่รับการคัดเลือกให้มีตำแหน่งทางการเมือง จากนั้นมีการอุปถัมภ์เงินช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง และให้ สจ.ป. เป็นผู้ช่วยหาเสียงอีกแรง นอกจากลูกน้องที่เป็นนักการเมืองแล้ว นาย สข. ยังมีข้าราชการเหล่าต่าง ๆ ที่เข้ามาขอความช่วยเหลือให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นใหญ่เป็นโต ซึ่งนาย สข. เป็นผู้ที่มีบารมีกว้างขวาง รู้จักข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มากมาย ทำให้การขอเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งไม่ใช่เรื่อง

ยาก เมื่อสิ่งที่ขอประสบความสำเร็จ บุคคลผู้นั้นจะสำนึกในบุญคุณนาย สข. เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ นาย สข. จึงมีลูกน้องที่รักและเคารพมากมาย กับดูแลเรื่องการรักษาฐานเสียงมีพื้นฐานที่แน่นมาก (นาย แแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

พื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ก็ถือได้ว่าเป็นฐานเสียงที่สำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่ง นาย สข. จึงส่งพี่สาวและลูกชาย สมัครเลือกตั้งในตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาเพื่อที่จะสามารถคุมเกมการเมืองภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษาได้ง่าย และกระจายการปกครองให้รักษาฐานเสียงได้ดีอีกด้วย สำหรับพี่สาวและลูกชายที่เวลานั้น ได้แก่ นาง จด. มลพ. (นางจด. ใช้นามสกุลสามี นาย ร. มลพ.) ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา เขตอำเภอทต. และ นาย สข. ตจ. ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา เขตอำเภอสข.

ในการขยายบทบาทของบ้านใหญ่ตจ. โดยอาศัยระบบอุปถัมภ์เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในบางครั้งบางโอกาสจำเป็นต้องใช้กลไกการใช้ความรุนแรงในการดำเนินการทางการเมืองที่เรียกกันว่า ชุ้มมือปืน ความจำเป็นที่จะต้องใช้ ชุ้มมือปืนก็เนื่องมาจากเหตุผลหลายเหตุผลด้วยกันคือ การป้องกันตัวเองของสมาชิกในกลุ่มบ้านใหญ่ที่ถูกคุกคามชีวิต การใช้ในกรณีที่ลูกน้องทรยศหักหลังไม่อาจเยียวยาได้หรือบางครั้งอาจจะต้องใช้สำหรับคนที่มิเจตนาต่อต้านบ้านใหญ่หลังจากที่การพูดคุยหรือให้ผลประโยชน์แล้วไม่ลงตัว ตัวอย่างของการใช้ชุ้มมือปืนของกลุ่มบ้านใหญ่ เช่น การคุ้มกันในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น การใช้มือปืนในกิจกรรมทางการเมืองนั้นมักจะเป็นมือปืนที่มาจากที่อื่น เช่น จะมาจากจังหวัดพขบ.หรือจังหวัด กพพ. โดยผู้นำกลุ่มบ้านใหญ่จะต้องเลี้ยงดูมือปืนและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ความจำเป็นที่จะต้องมียุมือปืนในการดำเนินการทางการเมืองของบ้านใหญ่สามารถสรุปได้จากคำพูดของคนทำงานในกลุ่มบ้านใหญ่ได้ดังนี้ (นาย แแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2560)

“นักการเมืองไม่มีมือปืนก็เสมือนปืนไม่มีกระสุน”

นอกจากการขยายอำนาจภายในจังหวัดของบ้านใหญ่ตจ. แล้วจำเป็นจะต้องมีการขยายตัวทางการเมืองเพื่อการช่วงชิงตำแหน่งรัฐมนตรี ในรัฐบาลเนื่องจากตำแหน่งรัฐมนตรีนั้นเป็นตำแหน่งที่จะทำให้ นักการเมืองที่เป็น ส.ส. สามารถมีอำนาจในการแต่งตั้งคนให้เป็นฐานทางการเมืองเช่น การโยกย้ายตำรวจหรือข้าราชการฝ่ายปกครองในเครือข่ายให้เป็นผู้บัญชาการหรือหัวหน้าส่วนราชการเพื่อช่วยปกป้องธุรกิจของตระกูล ตจ. รวมถึงการช่วยเป็นกลไกสนับสนุนการเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโอกาสที่จะได้ทรัพย์สินเงินทองมาจากการมีตำแหน่งรัฐมนตรีดัง

คำพูดของนักการเมืองผู้มีประสบการณ์ในกลุ่มบ้านใหญ่ ตจ. ดังที่ว่า (นาย ก นามสมมติ, สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2560)

“เป็นรัฐมนตรีเงินจะเอาทำอะไรก็ได้”

ในการนี้จำเป็นต้องอาศัยจำนวน ส.ส. ที่มีมากพอสำหรับการต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรี ดังนั้น นาย สช.จึงต้องอาศัยเครือข่ายทางการเมืองระดับชาติเกี่ยวพันซึ่งกันและกันช่องทางหนึ่งก็คือ การเข้าร่วมกับเครือข่ายทางการเมืองที่เรียกว่า กลุ่ม 16 กลุ่ม 16 เป็นชื่อกลุ่มการเมืองที่เกิดจากการรวมกันของ ส.ส.รุ่นใหม่ ในปี พ.ศ. 2535 โดยส่วนใหญ่เป็น ส.ส.

พรรคชาติไทย และ พรรคชาติพัฒนา ก่อตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 โดยมี นาย นว. ชช. ส.ส.บุรีรัมย์ ร่วมกับ ว่าที่ร้อยตรีพร. สวฉ., นาย จล คขท. ส.ส.นครราชสีมา, นาย ธน. ยส. ส.ส. เพชรบุรี, นาย วรท. รนท.ว ส.ส.กำแพงเพชร เป็นแกนนำ และมี นาย สพ. อมว.ส.ส.

เชียงใหม่ พรรคชาติพัฒนา เป็นหัวหน้ากลุ่มโดยมีนาย สช.เป็น “กระเป๋าสตางค์”ของกลุ่ม (นาย ก นามสมมติ, สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2560) รายนามของนักการเมืองที่อยู่ในกลุ่ม 16 สามารถสรุปได้ดังนี้ (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

1. นาย สพ. อวว. ส.ส.ชม. พรรคชาติพัฒนา (ปัจจุบันถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง หลังจาก สังกัดพรรคพลังประชาชน)

2. นาย นว. ชช. ส.ส.บร. พรรคชาติไทย

3. นาย สช. ตจ.สุ ส.ส.ฉท. พรรคชาติไทย

4. ว่าที่ร้อยตรี พร. สวฉ. ส.ส.นรม. พรรคชาติพัฒนา

5. นาย จล คขท. ส.ส.นรม. พรรคชาติพัฒนา

6. นาย สชย. คป. ส.ส.ชบ. พรรคชาติไทย

7. นาย วทย. คป. ส.ส.ชบ. พรรคชาติไทย

8. นาย ธน. ยส. ส.ส.พชบ. พรรคชาติไทย

9. นาย สอ. กปท.ม ส.ส.รชบ. พรรคชาติไทย

10. นาย ชช. หสว. ส.ส.ปทน. พรรคชาติไทย

11. นาย วรท. รนท. ส.ส.กพพ. พรรคชาติไทย

12. นาย อธ. ศลก. ส.ส.ฉช. พรรคชาติพัฒนา

13. นาย ปว. อตต. ส.ส.จทบ. พรรคชาติพัฒนา

14. นาย ยย. อวศ. ส.ส.รย. พรรคชาติไทย

15. นาย ทศ. ทศ. ส.ส.บร. พรรคชาติไทย

16. นาย บจ. ฌฆจ. ท์ ส.ส.รอ. พรรคชาติไทย

- 17.พ.ต.ท.สช. พลส. ส.ส นรม. พรรคนำไทย
- 18.นาย กษ. รชก. ส.ส.สร. พรรคชาติไทย
- 19.นาย อคค. รตส. ส.ส.นทป. พรรคพลังธรรม
- 20.นาย ฉช. อพก. ส.ส.สกน. พรรคความหวังใหม่
- 21.ร้อยตรีหญิงพนด. กมค. ส.ส.ฉช. พรรคชาติไทย
- 22.นาย สศ. กร. ส.ส.รย. พรรคชาติไทย

การดำรงอยู่ของโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่ง

ความสัมพันธ์บ้านใหญ่ตจ. กับเครือข่ายการเมืองกลุ่ม 16 ต้องสลายลงเมื่อเกิดปัญหาบีบี ซีกกล่าวคือ แคล้วความสัมพันธ์ระหว่างหญิงสาวชาวพม่าที่ชื่อ "มข." กับ นาย สช. ตจ. อดีตรัฐมนตรี ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และอดีตแกนนำนักการเมืองกลุ่ม 16 เมื่อปี พ.ศ. 2539 ได้นำมาสู่การ เปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อระบบสถาบันการเงินใน ประเทศไทยอย่างใหญ่หลวง และทำให้นักการเมืองกลุ่ม 16 ต้องลดบทบาทลง (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 327)

การเปิดโปงเรื่องดังกล่าวเริ่มจากข่าวทลายขบวนการนักธุรกิจ-นักการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท โดยกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน กระบวนการเจาะข่าว โดยนำเสนอชนิด "กัดไม่ปล่อย" ในเวลาต่อมาทำให้มติชนสามารถแกะรอยถึงความสัมพันธ์ของ อดีตแกนนำกลุ่ม 16 และหญิงสาว "มะไซ" ดังจะเห็นได้จากบทความของนาย ประสงค์ สุนศิริ คอลัมนิสต์ชื่อดังของหนังสือพิมพ์แนวหน้าในยุคนั้น ที่ระบุว่า มีรัฐมนตรีคนหนึ่ง ครอบครัวย้ายมา ชายแดน เวลามาไม่เข้ามาก็จะมีผู้หญิงติดไม้มาด้วยชื่อ มข. โดยที่ "มข." มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับ รัฐมนตรีผู้นั้น (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 327)

หลังจากนั้นตัวละครสำคัญก็ค่อย ๆ ถูกเปิดเผยออกมาขึ้น เมื่อมติชนตรวจสอบประวัติ ของ มข. เบื้องต้น พบว่าเธอเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท เอิร์ท อินดัสเตรียล จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็น บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กว่า 16 ล้านหุ้น ร่วมกับนาย อกช. อคน ซึ่งขณะนั้นดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ การ จำกัด (มหาชน) หรือ บีบีซี และเป็นทีปรึกษา นาย นว. ชช. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และแกนนำกลุ่ม 16 ในขณะนั้น ถือหุ้น 11.05 ล้านหุ้น นอกจากนี้ยังมีนาย ชวล. อคน. พี่ชายของ อกช. ที่ถือหุ้นอีก 10.14 ล้านหุ้น ถัดมาด้วยความบังเอิญ ผู้สื่อข่าวมติชนได้รับเอกสารจากเพื่อนนักข่าวต่างสำนักฉบับหนึ่งซึ่งเป็น ข้อมูลสำคัญของมข. ก็คือ การเทกโอเวอร์ เอิร์ท อินดัสเตรียล ของ มข. และนาย อกช. ในปี 2538 ขณะเดียวกันปมนำเสนออีกประการคือ การใช้เทคนิคในการทำให้ราคาหุ้นสูง แล้วเทขายได้กำไร ทั้ง ๆ ที่เพิ่งซื้อบริษัทดังกล่าวมาไม่ถึงปี (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 328)

นาย ปส. ลรวส. นักข่าวมติชนนำเอกสารดังกล่าวมาวิเคราะห์ว่า ทำไมซื้อมาแล้ว 11 เดือน จากราคา 11 บาท ขายได้ 16 บาท กำไรถึง 3-4 ร้อยล้าน เขาตั้งคำถามง่าย ๆ ว่า เงินไปไหนอย่างไร ซึ่งเป็นคำถามเชิงธุรกิจที่ประสงค์ยอมรับว่า เขามีความรู้แฉ่ง ๆ ปลา ๆ อย่างไรก็ตามตาม คำถามของ ประสงค์ถูกตัดออกด้วยทีมข่าวเศรษฐกิจของมติชนในขณะนั้นว่า กรณีเช่นนี้ บีบีซีทำมาระยะหนึ่งแล้ว คือให้บริษัทหนึ่งกู้ แล้วให้อีกบริษัทหนึ่งมาซื้อไป จนทำให้มีกำไร ส่งผลให้เวลาต่อมา คลังข้อมูลข่าวเจาะส่วนหนึ่งไหลมาจากโต๊ะข่าวเศรษฐกิจของมติชน อย่างไม่ขาดสาย

ขั้นตอนการแกะรอยปมปริศนาเป็นไปอย่างละเอียดทุกขั้นตอน มติชนค่อย ๆ ตรวจสอบ เอกสารจากตลาดหลักทรัพย์ฯว่า เกิดความผิดปกติเช่นนี้เหมือนกรณีมะไซหรือไม กระทั่งเงื่อนปม ค่อย ๆ ถูกคลี่ออก

เมื่อมติชนพบว่าบีบีซียังได้ปล่อยสินเชื่อให้กับกลุ่มนัก ธุรกิจต่างประเทศ เช่น นาย อน. คชก. นักค้าอาวุธชาวซาอุดีอาระเบีย นักธุรกิจ-การเมืองกลุ่ม 16 นาย จวส. มตร. เลขาธิการพรรค เอกภาพในยุคนั้น แม้กระทั่งนาย พร. ปพส. ประธานกลุ่มบ้านฉาง รวมเป็นเงินนับหมื่นล้านบาท เพื่อเทกโอเวอร์บริษัทในตลาดหลักทรัพย์กว่า 10 บริษัท นอกจากนี้ มติชนยังรวบรวมข้อมูลจาก นิตยสารดอกเบี๋ยรายเดือน พบว่ามีบริษัท 5-6 บริษัท ที่เข้าเทกโอเวอร์เพียงครึ่งปีหรือหนึ่งปีก็ขายทิ้ง เหมือนจับตะกร้าล้างน้ำ ทำให้ซื้อมาขายไปได้กำไรหลายร้อยหลายพันล้านบาท เช่น บริษัท ชลประทานซีเมนต์ จำกัด(มหาชน) ของกลุ่มสช.ได้กำไรกว่า 1,000 ล้านบาท ข้อมูลของมติชน นำเชื่อถือและสร้างความตื่นตะลึงให้กับสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ แหล่งข่าวเปิดเผยมติชนว่า มีการ ปล่อยสินเชื่อให้กับนักธุรกิจ-นักการเมืองกลุ่ม 16 ในการเทกโอเวอร์บริษัทต่าง ๆ ในตลาด หลักทรัพย์ถึง 15 บริษัท รวมทั้งสิ้น 21 ครั้ง ในช่วงเวลาแค่ปีเศษ เป็นวงเงินสูงถึง 36,000 ล้านบาท โดยกลุ่มที่เข้าเทกโอเวอร์มีเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น(ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 328)

จากปมสวาทกลายเป็นประเด็นใหญ่ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ มติชนจึงนำข้อมูลเบื้องต้นรวบรวมเสนออย่างเป็นระบบ เพื่อไขปริศนาเทกโอเวอร์หุ้นเน่า ดังกล่าว ข่าว สกู๊ป รายงาน บทวิเคราะห์ บทความ ถูกนำเสนออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นาย สรก.สทท. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในขณะนั้น ได้สั่งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยและ เลขาธิการคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ตรวจสอบและรายงานให้ ทราบโดยด่วน (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 329)

นอกจากนักธุรกิจ-นักการเมืองกลุ่ม 16 แล้ว ตัวละครสำคัญคนหนึ่งก็คือ นาย รก. สสน. นักธุรกิจชาวอินเดีย ที่ปรึกษาของนาย กก. ชลจ. กรรมการผู้จัดการใหญ่แห่งบีบีซี คืออีกหนึ่งความ ยากในการแกะรอย เพราะกว่าที่มติชนจะหาข้อมูลมาปะติดปะต่อว่า นาย รก.ผู้นี้เป็นใคร ทำเอา นักข่าวใช้เวลาแรมเดือนในการเก็บข้อมูล

สิ่งที่ผิดชนพคือ ข้อมูลกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่โยงใยเกี่ยวกับราเชช ที่สำคัญกลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทอย่างสูงในการเข้าเทกโอเวอร์และบริหารบริษัท ที่ถูกเทกโอเวอร์หลายบริษัท มติชนนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจัดทำข้อมูลข่าวอย่างเป็นทางการ ถึงพฤติกรรมและเส้นทางการเงิน การซื้อหุ้นของกลุ่มก๊วนเศรษฐีอินเดียผู้ี้ กระทบั กรีกเกียรดิยอมรับกับมติชนในเวลาต่อมาว่า บีบีซีได้ปล่อยเงินกู้จำนวนหนึ่งให้กับราเชช ทว่ากรรมการผู้จัดการใหญ่แห่งบีบีซียังคงปิดปากเงียบถึงจำนวนเงินกู้ดังกล่าว กระนั้นก็ตาม จำนวนเงินกู้เกินหลักพันล้านบาทถูกเปิดเผยจากแหล่งข่าวระดับสูงในบีบีซีใน เวลาต่อมา ท่ามกลางข่าวลือว่า กระทรวงการคลังเตรียมแผนปลดกรีกเกียรดิออกจากตำแหน่งในทางการเมือง ประตุสวรรคัเริ่มเปิดออก ปมที่ผิดชนแะรอยมานานแรมปี ถูกนำไปขยายผลโดยพรรคประชาธิปัตย์ ที่กลับมาทวงแค้นจากนักการเมืองกลุ่ม 16 ด้วยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2539 (ไอพาร ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 329)

ประเด็น ที่พรรคประชาธิปัตย์หยิบมาถล่มเวลานั้นก็คือ กรณีบริษัทในตระกูลตจ. คือ บริษัท ซีลาร์ อินเตอร์เนชันแนล เซอร์วิส และบริษัทวินิเวส ไปซื้อที่ดินยังจังหวัดนค. แล้วนำไปค้ำประกันการขอกู้เงินจากบีบีซี เพื่อนำเงินไปซื้อหุ้นทำกำไรในระยะสั้น ทว่าที่ดินเหล่านั้นกลับเป็นที่ดินที่ออก น.ส. 3 ก.โดยมิชอบ ส่งผลให้เกิดเอ็นพีแอลอย่างมหาศาลในบีบีซี รวมถึงกรณีนักการเมืองกลุ่ม 16 จำนวนหนึ่งไปกู้ยืมเงินจากบีบีซี เพื่อนำไปซื้อหุ้นบริษัทต่าง ๆ ในตลาดหลักทรัพย์ ส่งผลให้ตจ. ตจ. แดลงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยทั้งน้ำตา (ไอพาร ถิ่นบางเตียว, 2554 หน้า 330)

ควันหลงหลังกการอภิปรายว่า หลังกาสูเทพ เทือกสุบรรณ เอาข้อมูลมาแกลงสภา ทุกคนก็ตกตะลึงว่า เขาเอาข้อมูลมาจากไหน เพราะมีจำนวนมาก ซึ่งภายหลังสุเทพเล่าให้ฟังว่า ส่วนหนึ่งเขาเอาฐานมาจากมติชน แล้วก็เอาไปคั่นคว่าเพิ่มเติม

พรรคประชาธิปัตย์ นำข้อมูลหลักฐานการปล่อยสินเชื่อของบีบีซีไปถล่มนักการเมืองกลุ่ม 16 ในสภา ว่าทำให้เกิดความเสียหายต่อบีบีซีสูงถึง 70 กว่าล้านบาท ดังนั้น ประชาชนจึงแห่ไปถอนเงิน วันละ 2,000 ล้านบาท การเปิดโปงความจริงส่งผลกระทบต่อฐานะความมั่นคงของบีบีซีอย่างรุนแรง จนธนาคารแห่งประเทศไทยต้องสั่งให้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงินเพิ่มทุนทันที 5,400 ล้านบาท เพื่อเข้าควบคุมการบริหารงานได้อย่างเต็มที่

ขณะที่กระทรวงการคลังต้องประกาศเข้าควบคุมบีบีซีอย่างเบ็ดเสร็จ แรงกดดันจากการนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง ได้นำไปสู่การดำเนินคดีกับนาย กก. ชลจ. และนาย รก. สสน. ในข้อหายักยอกทรัพย์บีบีซี 1,657 ล้านบาท (ไอพาร ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 330)

การประสบปัญหาเรื่องบีบีซีทำให้กลุ่มต้องย่อยสลายกลุ่มเห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนเนื่องจากถือว่า “แยกกันเราอยู่” (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2560)

หลังจากที่บ้านใหญ่ ตจ. ประสบกับปัญหาบีบขี่ ทำให้ความเข้มแข็งของเครือข่ายกลุ่ม 16 ต้องอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัดตั้งสะท้อนจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540 เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 20 การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 100 คนซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในขณะนั้น เพราะได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ฉบับที่ 16)

จังหวัดที่ศึกษาได้แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 4 เขตการเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 4 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ในขณะนั้น ดังนี้ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2560)

ตารางที่ 2 ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2544

เขต	หมายเลข	ชื่อ - สกุล	ชื่อพรรค	รวมคะแนน
1	7	นาย อน. ฉส.	ไทยรักไทย	39,531
	9	ร.ต.หญิง พนด. กมล.	ชาติไทย	3,899
	13	นาย จรพ. มธ.	ราษฎร	2,761
	16	นาย ออกช. ฐนน.	ประชาธิปัตย์	19,336
	18	นาย จรพ. จส.	ประชากรไทย	515
	21	นางสาว ยศธ. นยน.	ชาติพัฒนา	920
			รวมทั้งสิ้น	66,962
2	5	นาย มน. คณส.	ความหวังใหม่	5,013
	7	นาย จกพ. ทตค.	ไทยรักไทย	18,107
	11	นาย ยศศ. สนน.	ถิ่นไทย	1,070
	16	นาย ชส. พสบ.	ประชาธิปัตย์	8,685
	18	นาย ชสร. อสร.	ประชากรไทย	312
	21	นาย อธ. ศลก.	ชาติพัฒนา	34,879
			รวมทั้งสิ้น	68,066

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต	หมายเลข	ชื่อ - สกุล	ชื่อพรรค	รวมคะแนน
3	5	นาย สช. ตจ.	ความหวังใหม่	24,324
	7	พ.ต.ท สศ. สว.	ไทยรักไทย	19,462
	11	นาย พช. หสว.	ถิ่นไทย	1,301
	16	นาย พศ. ขท.	ประชาธิปัตย์	5,377
	18	นางขจ. พทศ.	ประชากรไทย	201
	21	นาย สน. บปส.	ชาติพัฒนา	6,222
		รวมทั้งสิ้น		56,887
4	7	นาย วพ. ฉส.	ไทยรักไทย	41,807
	13	นาย จกว. ทจ.	ราษฎร	18,207
	18	นาย วรว. พท.	ประชากรไทย	670
	21	นางสาวจร. ขท.	ชาติพัฒนา	1,129
		รวมทั้งสิ้น		61,813

ผู้ที่ได้รับการประกาศให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง สามารถสะท้อนบทบาทของบ้านใหญ่ตจ.ที่ได้ ส.ส.เพียงคนเดียวจาก ส.ส.ทั้งหมด 4 คน ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 นาย อน. ฉส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 สังกัดพรรคไทยรักไทย
เขตเลือกตั้งที่ 2 นาย อธ. สลก. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 4 สังกัดพรรคชาติพัฒนา
เขตเลือกตั้งที่ 3 นาย สช. ตจ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 7 สังกัดพรรคความหวัง

ใหม่

เขตเลือกตั้งที่ 4 นาย วพ. ฉส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก สังกัดพรรคไทยรักไทย
จากการศึกษาเราจะพบว่า การเลือกตั้งครั้งนี้แม้ว่าจะเป็นสมัยแรกของนาย วพ. ฉส. ที่เข้า

สู่การเมืองในระดับชาติภายใต้การสนับสนุนของตระกูลฉส. แต่ทว่าด้านหนึ่งทำให้เราเห็นภาพการขยายพื้นที่ทางการเมืองครั้งสำคัญของตระกูลฉส. ภายในจังหวัดที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน กล่าวคือการเลือกตั้งในครั้งนี้ นาย จตร. ฉส. ขึ้นไปสมัครในระบบบัญชีรายชื่อ (Party list) ของพรรคไทยรักไทย ในขณะที่ และเงื่อนไขการเลือกตั้งในระบบเขต เดียวเบอร์เดียวทำให้ตระกูลชนชั้นนำท้องถิ่นและหัวอำนาจทางการเมือง ต้องช่วงชิงความได้เปรียบทางการเมืองในการขยายพื้นที่ของตนเองให้ได้มากที่สุด

สำหรับตระกูลจส.เองก็ไม่ได้นั่งเฉยในสถานการณ์ดังกล่าว ในการเลือกตั้งครั้งนี้ตระกูลจส.ภายใต้การนำของนาย อน. จส. กลับมาสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. อีกครั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 และได้ขยายพื้นที่อำนาจทางการเมืองในเขตเลือกตั้งที่ 4 โดยการส่งนาย วพ. จส. เข้าสู่สนามการเมืองเป็นสมัยแรก สังกัดพรรคไทยรักไทย เพื่อชิงความได้เปรียบ เทียบกับขั้วการเมืองอีกขั้วคือตระกูลตจ.มีเพียงเขตเดียวคือเขตเลือกตั้งที่ 3

แม้ว่าจะมีนาย อธ. สลก. เป็นพันธมิตรทางการเมืองในเขตเลือกตั้งที่ 2 ในส่วนลึกแล้วตระกูลตจ.ไม่เคยไว้ใจนาย อธ. สลก. เพราะรู้ว่านาย อธ. สลก. เองก็มีความพยายามจะสถาปนาอำนาจเหมือนกันแต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องฐานทางเศรษฐกิจและฐานการเมืองที่ไม่มีความเป็นเอกภาพพอทำให้นาย อธ. สลก. ยังจำเป็นต้องรักษาสัมพันธภาพในฐานะพันธมิตรทางการเมืองของตระกูลตจ.ต่อไป สำหรับบทบาททางการเมืองของนาย วพ. จส. หลังจากเขาเข้าสู่สนามการเมืองตามรอยพ่อและพี่ชาย ในฐานะ ส.ส. เขต 4 ของจังหวัดที่ศึกษา และสภาชุดนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อครบวาระ 4 ปี เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2548

ต่อมาในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งที่ 21 การเลือกตั้งครั้งนี้ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน โดยมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 100 คน จังหวัดที่ศึกษา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือก ดังนี้ (ศรุดา พองทอง, 2550, หน้า 43)

ตารางที่ 3 ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2548

เขต	หมายเลข	ชื่อ - สกุล	ชื่อพรรค	รวมคะแนน
1	1	นาย สพ. ตลน.	ชาติไทย	2,886
	4	พ.ต.ท. พกช. สहन.	ประชาธิปัตย์	24,898
	9	นางฐตม. จส.	ไทยรักไทย	51,726
		รวมทั้งสิ้น		79,510
2	4	นาย ชล. จส.	ประชาธิปัตย์	19,587
	9	นาย สช. อชส.	ไทยรักไทย	50,410
	11	นาย ชส. พสบ.	มหาชน	10,777
		รวมทั้งสิ้น		80,774
3	1	นางสาวนรม. งทม.	ชาติไทย	3,986
	4	นาย พส. ขท.	ประชาธิปัตย์	10,236
	9	นาย สช. ตจ.	ไทยรักไทย	61,571
		รวมทั้งสิ้น		75,793

ตารางที่ 3 (ต่อ)

เขต	หมายเลข	ชื่อ - สกุล	ชื่อพรรค	รวมคะแนน
4	4	นาย จว. ทจ.	ราษฎร	30,439
	9	นาย วพ. ฉส.	ไทยรักไทย	52,671
		รวมทั้งสิ้น		83,110

เขตเลือกตั้งที่ 1 นางฐตม. ฉส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก

เขตเลือกตั้งที่ 2 นาย สช. อชส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก

เขตเลือกตั้งที่ 3 นาย สช. ตจ. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 8

เขตเลือกตั้งที่ 4 นาย วพ. ฉส. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2

รัฐบาลพรรคไทยรักไทยสมัยที่สองนี้ เป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้ง จากประชาชนทั่วทุกภาคทั้งในเมืองและชนบท จึงเป็นรัฐบาลชุดแรกในประวัติศาสตร์ไทย ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่มาจากพรรคการเมืองเดียวซึ่งได้รับการเลือกตั้งเกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร

ผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ ทำให้การเมืองไทย มีแนวโน้มที่จะพัฒนาเข้าสู่ระบบสองพรรค หลังจากจัดตั้งรัฐบาลได้ไม่นานนัก ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายผู้ไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นผู้เสียผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาลผู้นิยมพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม และนักวิชาการที่มีแนวคิดแตกต่างกับรัฐบาล โดยสาเหตุหลักมาจากการกล่าวหาว่ารัฐบาลมุ่งเอื้อประโยชน์ให้กับเครือญาติและพวกพ้อง พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร มิได้ตอบคำถามต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างชัดเจน ความขัดแย้งยืดเยื้อ แต่ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร

ภายใต้สถานการณ์ของปัญหาบีบีซีที่นำไปสู่วิกฤติทางการเงินของประเทศถึงแม้บ้านใหญ่ตจ.ต้องปรับตัวให้อยู่ได้โดยการสลายเครือข่ายทางการเมืองระดับชาติคือกลุ่ม 16 แต่ต่อมาบ้านใหญ่ตจ. ก็ยังต้องประสบปัญหาหาคดียุบพรรคไทยรักไทยกล่าวคือ

ภายใต้สถานการณ์กดดันดังกล่าวเพื่อความอยู่รอดของกลุ่มทำให้บ้านใหญ่ตจ. ต้องปรับเครือข่ายครั้งใหญ่ทั้งในระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น คือ การเข้าร่วมเครือข่ายใหม่กับพรรคเพื่อแผ่นดินและการขยายเครือข่ายพื้นที่การเมืองในจังหวัดที่ศึกษามากขึ้น เช่น การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาและนาย กองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้การเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นโมฆะ และเป็นจนวนเหตุนำไปสู่คดียุบพรรคการเมืองเนื่องจากการเลือกตั้ง 2 เมษายน พ.ศ. 2549 เป็นคดีประวัติศาสตร์ที่พรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย ในคดีกลุ่มที่ 1 พรรคประชาธิปัตย์และพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้าในคดีกลุ่มที่ 2 ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลยในข้อกล่าวหา เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และกระทำการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

ต่อมาตุลาการรัฐธรรมนูญแต่ละคน ได้มีคำวินิจฉัยส่วนตัวออกมา และคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยกลางในช่วงบ่ายจนถึงเกือบเที่ยงคืนของวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 เริ่มจากคดีกลุ่มที่ 2 ในส่วนพรรคประชาธิปัตย์และพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ สรุปว่าพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีความผิดในทุกข้อกล่าวหาส่วนอีก 4 พรรคมีความผิดจริง จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทยรวมทั้งให้เพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทั้ง 4 พรรค มีกำหนด 5 ปี

หลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 นาย สช. ตจ. ได้นำสมาชิกกลุ่มออกจากพรรคพลังประชาชน เพื่อเข้าร่วมพรรคเพื่อแผ่นดิน โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะมีปัญหาเรื่องการส่งผู้สมัครในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่ลงตัวในพรรคพลังประชาชน และเห็นว่าพรรคเพื่อแผ่นดินเป็นพรรคแกนกลางไม่อยู่ฝ่ายใด ที่สำคัญอุดมการณ์ทางการเมืองตรงกัน คือ มีความชัดเจนต้องการแก้ปัญหาของบ้านเมือง

ในทางการเมืองนั้นเป็นที่รับรู้กันดีว่านาย สช. ตจ. พร้อมด้วยกลุ่มส.ส. พันธมิตรทางการเมืองของเขาที่อยู่ภายใต้ร่มเงาอุปถัมภ์ของเขานั้นทำงานการเมืองในลักษณะที่เป็นกลุ่มต่อรองผลประโยชน์ในการเข้าร่วมรัฐบาลในฐานะตัวแปรทางการเมือง การทำงานทางการเมืองของนาย สช. ตจ. และเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองจะมีการวางยุทธศาสตร์ในการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มในการจัดตั้งรัฐบาล จากยุทธศาสตร์ทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวเขามักจะมีการเปลี่ยนพรรคการเมืองบ่อยครั้ง เพื่อที่จะวางตัวเป็นตัวแปรทางการเมือง การเล่นการเมืองเพื่อเป็นพรรคร่วมรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2554, หน้า 334)

การปรับเครือข่ายทางการเมืองของบ้านใหญ่ ตจ. ขับเคลื่อนครั้งแรกโดยการเข้าแข่งขันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 22 ในวันที่ 2 มีนาคม 2551 แม้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้จะมีผู้สมัครที่มีชื่อเสียงลงแข่งขันหลายท่านและมีการตั้งข้อสังเกตว่าการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มทหาร ข้าราชการ พยายามใช้กลไกของรัฐแทรกแซงการเลือกตั้งเพื่อสกัดพรรคพลังประชาชนเพราะมองว่าพรรคพลังประชาชนคือตัวแทนของพรรคไทยรักไทย แต่ผลการเลือกตั้งใน

เขต 2 ตระกูลจส.คงรักษาพื้นที่และตำแหน่ง ส.ส. เอาไว้ได้ด้วยคะแนนทิ้งห่างคู่แข่งแบบถล่มทลาย นาย วพ. จส. ได้คะแนนถึง 69,092 คะแนน ในขณะที่นางฐิตม. จส. ได้คะแนน 62,331 คะแนน

ตารางที่ 4 ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2551

ผู้สมัครเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 1			
ชื่อพรรคการเมือง	หมายเลข	ชื่อ-สกุล ผู้สมัครฯ	คะแนน
เพื่อแผ่นดิน	1	นาย พช. ตจ.	85,821
	2	นางกมน อบ.	9,395
ประชาธิปไตย	3	พ.ต.ท. พกช. สน.	18,930
	4	นาย ชล จส.	33,556
รวมใจไทยชาติพัฒนา	5	พ.ต.อ.อน. กสว.	1,742
	6	นาย ชว. ศคช.	1,338
มัชฌิมาธิปไตย	7	นาย สท. วปด.	639
	8	นาย ธร. ทตคช.	6,628
เครือข่ายชาวนาแห่งประเทศไทย	9	นาย สพ. วลน.	1,140
	10	นาย ท. ทปส.	1,195
พลังประชาชน	11	นาย สช. อขส.	49,940
	12	นาย อธ. ศลก.อิทธิ	75,994
ชาติไทย	13	นาย ธนพ. สวล.	3,193
	14	นาย กก. กค.	1,167
ประชากรไทย	15	นาย ธนช. ศส.	631
	16	นาย พร. มล.	418
ไทยร่ำรวย	17	นาง กจน. วทน.	446
	18	นาย สร. มตท.	489
ไทยเป็นไท	19	นาย สธ. ยส.	195
	20	นาย อภว. กวถ.	203

ในขณะที่เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ของตระกูลตจ. แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย สช.ตจ. ต้องคำพิพากษาในกรณีเดียวกับนาย จตร. จส. ต้องเว้นวรรคการเมือง 5 ปี การเลือกตั้งในเขต 1 ตระกูลตจ.

จึงต้องให้นาย พช. ตจ. ซึ่งเป็นพี่ชายนาย สข. ตจ. ลงสมัครแทนในนามพรรคเพื่อแผ่นดิน โดยมีนาย สข. ตจ. และกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นที่สังกัดกลุ่มบ้านใหญ่ตจ. คอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง พร้อม ๆ กับเปิดทางให้พันธมิตรทางการเมืองอย่างนาย อธ. สลก. ลงสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคพลังประชาชน ผลการเลือกตั้งไม่เกินความคาดหมายของประชาชน นาย พช. ตจ. ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนน ถึง 85,821 คะแนน ในขณะที่นาย อธ. สลก. ได้คะแนนอันดับสอง 75,994 คะแนน

แม้ว่าในปัจจุบัน สข. ตจ. หลังคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคไทยรักไทย พร้อมเว้นวรรคทางการเมืองกรรมการบริหารพรรค 5 ปี ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ฉบับที่ 27 ทำให้นาย สข. ตจ. ในฐานะคณะกรรมการบริหารพรรคต้องหยุดกิจกรรมทางการเมืองเป็นเวลาถึง 5 ปี

แต่สำหรับข่าวอำนาจทางการเมืองอย่างตระกูลตจ. ในจังหวัดที่ศึกษานั้น ได้มีความพยายามในการปรับตัวทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดที่ศึกษา นอกจากสนับสนุนเครือข่าย – พันธมิตรในทางการเมืองแล้วตระกูล ตจ. การศึกษาของผู้วิจัยพบว่านาย สข. ตจ. ยังได้สนับสนุนเครือข่ายเข้าสู่สนามการเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วันที่ 23 ธันวาคม 2550 นาย พช. ตจ. ซึ่งเป็นพี่ชายนาย สข. ตจ. ได้เข้าสู่สนามการเมืองในการลงสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่ศึกษา เขตเลือกตั้งที่ 1 สังกัดพรรคเพื่อแผ่นดิน ภายใต้การสนับสนุนของนาย สข. ตจ.

ก่อนเข้าสู่สนามการเมือง นาย พช. ตจ. เคยประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ และเขามีสายสัมพันธ์อันดีกับนาย กต. ปปท. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ซึ่งในสนามองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ก็เป็นเวทีการเมืองในระดับท้องถิ่นที่สองตระกูลหลักส่งตัวแทนเพื่อแย่งชิงพื้นที่การเมืองเนื่องจากสนามองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นสนามการเมืองที่สำคัญในการสร้างฐานทางการเมืองของหัวหน้าทั้งสองตระกูล เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่มีงบประมาณปีละกว่า 1,000 ล้านบาท

ในทางการเมืองลักษณะเด่นดังกล่าวสามารถที่จะกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองให้แก่เครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองได้อย่างดี หัวหน้าทั้งสองตระกูลจึงพยายามส่งตัวแทนเข้าแย่งชิงตำแหน่งนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด โดยการส่งตัวแทนในการแข่งขันทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนั้นจึงเป็นสงครามตัวแทนของหัวหน้าอำนาจหลักทางการเมืองในจังหวัด ในบางจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้นดุเดือดมาก เช่น การเลือกตั้งนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดระยอง มีการเลือกตั้งกันถึง 6 ครั้งกว่าจะได้นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด การศึกษาพบว่าในความเป็นจริงแล้วเป็นการแข่งขันของหัวหน้าอำนาจในจังหวัดเท่านั้น

สำหรับเขตเลือกตั้งที่ 1 นอกจากมีนาย พช. ตจ. ที่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ภายใต้การสนับสนุนของตระกูลตจ. แล้วยังมีนาย อธ. สลก. จากพรรคพลังประชาชน สำหรับนาย อธ. สลก. ถือว่าเป็นเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของตระกูลตจ.มาอย่างยาวนาน

แต่ทว่านาย อธ. สลก. เองกลับได้มีความพยายามสถาปนาตัวเองเป็นกลุ่มการเมืองอิสระจากตระกูลตจ. โดยพยายามสนับสนุนเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของตนเองให้ลงสมัครแข่งขันในสนามการเมืองท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายของตนเอง เช่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ในสถานการณ์ดังกล่าวในระยะยาวแล้วย่อมสร้างผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างตระกูลตจ.และนาย อธ. สลก. อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในฐานะข้าอำนาจหลักตระกูลตจ. ไม่มีทางยอมให้ฐานอำนาจทางการเมืองสั่นคลอน แต่สำหรับผู้มากด้วยประสบการณ์ทางการเมืองอย่างสช. ตจ. จึงต้องคอยหาจังหวะและโอกาสที่เหมาะสมเพราะการปล่อยให้นาย อธ. สลก. สถาปนาอำนาจชั่วคราวเมืองใหม่ในเขตพื้นที่อิทธิพลทางการเมืองของตนนั้นย่อมกระทบต่อตระกูลตจ. ในระยะยาว

โอกาสเป็นของตระกูลตจ. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิ นาย อธ. สลก. มีกำหนด 5 ปี เนื่องจากนาย อธ. สลก. เป็นกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน และนำไปสู่การเลือกตั้งซ่อมในเขต 1 แทนตำแหน่งที่ว่างในวันอาทิตย์ที่ 11 มกราคม 2552 ตามพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 แทนตำแหน่งที่ว่างจำนวน 1 ตำแหน่ง แทนนาย อธ. สลก. ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่ 11 มกราคม 2552

การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางทั้งในจังหวัดที่ศึกษาและสื่อสารมวลชนทั่วไป นอกจากจะเป็นโอกาสของตระกูล ตจ. ที่จะโค่นนาย นาย อธ. สลก. ที่พยายามสถาปนาชั่วคราวเมืองอิสระบนพื้นที่เขตอิทธิพลทางการเมืองของตระกูล ตจ.

อีกด้านของการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ที่สร้างความฮือฮาอันมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของจังหวัดที่ศึกษาคือ ผู้สมัครที่ลงแข่งขันมีความสัมพันธ์เป็นคนในตระกูลเดียวกัน ที่ลงสมัครแข่งขันกันเอง โดยการเลือกตั้งซ่อมตระกูล ตจ. ส่งผู้สมัครทั้งสองพรรค ประกอบด้วย พรรคประชากรสง ส่ง นาง สชท. ผู้สมัครหมายเลข 1 (มีฐานะเป็นภรรยาของนาย สช. ตจ.) และพรรคเพื่อแผ่นดิน ส่ง นาย ฌชพ. ตจ. ผู้สมัคร หมายเลข 2 (มีฐานะเป็นหลานของนาย สช. ตจ.) ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่ศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 1 แทนตำแหน่งที่ว่าง

หมายเลข 1 นาง สชท. ตจ. คะแนนรวม 51,286 คะแนน ลำดับที่ 2

หมายเลข 2 นาย ฌชพ. ตจ. คะแนนรวม 52,499 คะแนน ลำดับที่ 1

การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของตระกูล ตจ.ในพื้นที่เขต 1 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่อิทธิพลทางการเมืองของตระกูล ตจ. ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า การเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ตระกูล นส. ซึ่งเป็นหัวหน้าทางการเมืองชั่วคราวหนึ่งใน จังหวัดที่ศึกษาไม่ส่งผู้สมัครที่เป็นตัวแทนของตระกูลเข้าแข่งขันเนื่องจากเป็นการให้เกียรติกัน ระหว่างตระกูล นส. ตจ. และเป็นพื้นที่ของตระกูล ตจ.

แม้ว่าในส่วนลึกแล้วทั้งสองตระกูลก็จะพยายามขยายเขตอิทธิพลทางการเมืองเพื่อสร้างความได้เปรียบแก่ตัวการเมืองของตนเอง จึงทำให้ลักษณะการแข่งขันทางการเมืองของสองตระกูล เป็น “การแข่งขันแบบซ่อนรูป” โดยแข่งขันและช่วงชิงอำนาจทางการเมืองผ่านตัวแทนเครือข่าย พันธมิตรทางการเมืองที่ตนเองสนับสนุนอยู่เบื้องหลังทั้งสนาม อบจ. เทศบาล อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาของผู้วิจัยยังพบว่า นอกจากกรณีตระกูล ตจ. ได้สนับสนุนพี่ชาย ภรรยา และลูก แล้ว การศึกษาพบว่าก่อนหน้านี้ นาย สข. ตจ. ยังได้สนับสนุน น้องชาย คือ นาย นลช. ตจ. ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) วันพุธที่ 19 เมษายน 2549 การศึกษาพบว่า นาย นลช. ตจ. เป็น ผู้รับช่วงการเมืองต่อจากพี่เขย คือนาย ร. มลพ. อดีต ส.ว. จังหวัดที่ศึกษาสมัยที่แล้วอีกด้วย เป็นการ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติที่มีความเข้มข้นมากในระบบการเมืองไทย

ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นการตอกย้ำให้เห็นข้อเท็จจริงของระบบการเมืองไทยที่มีส่วน สัมพันธ์กับการเมืองในระดับท้องถิ่นและการดำรงอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติที่ เข้มข้นมาก โดยมีลักษณะเป็นการเมืองภายในครอบครัวในฐานะชนชั้นนำท้องถิ่นและก้าวสู่ การเมืองระดับชาติ โดยอาศัยฐานคะแนนเสียงจากท้องถิ่น ที่ผ่านเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองที่ ได้รับการสนับสนุนจากตระกูลหลัก / หัวหน้าในจังหวัด และมีการกระจายผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจการเมืองและเชื่อมโยงด้วยระบบอุปถัมภ์อย่างเป็นระบบทำให้สัมพันธภาพเชิงอำนาจใน ท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ต่อเนื่องยาวนาน

นอกจากพี่น้องในตระกูล ตจ. ที่นาย สข. ตจ. สนับสนุนเข้าสู่สนามการเมืองและ การศึกษา ยังพบว่า การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ครั้งล่าสุด ตระกูล ตจ. ยังได้สนับสนุน นาย นค. วรพ. ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ด้วย การศึกษาของผู้วิจัยพบว่า นาย นค. วรพ. ซึ่งเป็นอดีตรอง ปลัดกรุงเทพมหานคร นั้นก็มีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับนาย สข. ตจ. เนื่องจากนาย นค. วรพ. มี ศักดิ์เป็นน้องชายของนาย สข. ตจ.

ในปี พ.ศ. 2551 การสนับสนุนของนาย สข. ตจ. จนทำให้ นาย นค. วรพ. ได้รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดที่ศึกษา ในสมัยที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และนาย สข. ตจ. ยังผลักดัน

ผ่านเครือข่ายทางการเมืองในระดับชาติของเขาทำให้ นาย นค. วรพ. สามารถดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานวุฒิสภา คนที่ 1 ได้สำเร็จ

สำหรับประชาชนในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดที่ศึกษา ครั้งล่าสุดในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2551 ก็ยังเป็นการสะท้อนและตอกย้ำให้เห็นสภาพการเมืองที่ผูกขาดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำระดับจังหวัดเพียง 2 ตระกูลที่ยังคงทรงอิทธิพลในการแข่งขันการเลือกตั้ง สว. กระบวนการทางการเมืองและเป็นการแข่งขันของสองตระกูลใหญ่ที่ผ่านเครือข่าย - พันธมิตรทางการเมืองที่เขาสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

แม้ว่าการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกสภา (สว.) ตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญ 2550 จะพยายามวางเงื่อนไขเพื่อให้กระบวนการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกนั้นได้บุคคลที่มีความเป็นกลางในทางการเมืองมากที่สุดไม่ให้เกิดความเกี่ยวพันกับกลุ่มนักการเมือง พรรคการเมืองเพื่อสร้างความอิสระในการทำการศึกษาของวุฒิสมาชิกสภา (สว.) ในระยะยาว แต่ในความเป็นจริงจากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก (สว.) ของจังหวัดที่ศึกษา นั้นหากพิจารณาจากหลักฐานเงื่อนไขตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2552 พบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละท่านมีคุณสมบัติครบและสามารถลงสมัครได้

แต่ถ้าศึกษาความสัมพันธ์ส่วนตัวเรากลับพบว่าการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก (สว.) มีผู้ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเช่นกันไม่ต่างจากการเลือกตั้งนาย องค์กรบริหารส่วนจังหวัดแต่อย่างใด กล่าวคือ ในสนามการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก (สว.) ครั้งนี้มีการสนับสนุนจากตระกูลจส.และตระกูลตจ. ต่างให้การสนับสนุน เครือญาติ เครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของตนลงแข่งขันและทำให้ผู้สมัครที่มีกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในระดับจังหวัดสนับสนุนต่างมีแนวโน้มที่จะชนะการเลือกตั้ง อย่างเช่น นาย นค. วรพ. อธิการบดีกรุงเทพมหานคร ผู้สมัครหมายเลข 2 และเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สว. ครั้งนี้ด้วย การศึกษาของผู้วิจัย พบว่า นาย นค. วรพ. นั้นมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตระกูลตจ. โดยมีศักดิ์เป็นน้ำชายของนาย สช. ตจ. ทำให้ นาย นค. วรพ. สามารถอาศัยฐานคะแนนเสียงที่ผ่านการจัดตั้งจากเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของนาย สช. ตจ. ในพื้นที่จังหวัดที่ศึกษาและทำให้เขาชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนน 92,173 คะแนน

สำหรับตระกูลจส. ได้สนับสนุน พล.ต.อ. สช. วัฒน. อธิการบดี. การศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ในอดีต พล.ต.อ. สช. วัฒน. นั้นเป็นเพื่อนคนจังหวัดที่ศึกษา และเคยดำรงตำแหน่งผู้กำกับการจังหวัดที่ศึกษามาก่อนและมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับตระกูลจส. มาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะนาย อน. จส.

ในการลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งนี้ ตระกูลจส. จึงสนับสนุนเต็มที่โดยสั่งให้เครือข่าย พันธมิตรของตระกูลทะเลคะแนนซึ่งเป็นคะแนนจัดตั้งของผู้อำนวยการเมืองของตนให้แก่

พล.ต.อ. สุข. วัฒน. แต่ผลการเลือกตั้ง พล.ต.อ. สุข. วัฒน. อดีตรองผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้สมัครหมายเลข 3 ได้คะแนน 84,551 คะแนน คะแนนเป็นอันดับ 2 พ่ายแพ้แก่นาย นก. วรพ. ไม่มากนัก

แต่ถ้าวิเคราะห์ผลคะแนนการเลือกตั้งที่ผู้สมัครมีกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดให้การสนับสนุนและเปรียบเทียบกับผู้สมัครรายอื่นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจะพบความแตกต่างกันอย่างชัดเจนของคะแนนเสียง เป็นการชี้ให้เห็นถึงฐานคะแนนเสียงที่เป็นคะแนนจัดตั้งของขั้วอำนาจทางการเมืองหลักภายในจังหวัด เปรียบเทียบกับผู้สมัครรายอื่น ดังนี้ นาย อนร. ศรร. อาชีพทนาย ความผู้สมัครหมายเลข 1 ได้คะแนน 12,832 คะแนน และ นาย ทช. รสบ. โปรโมเตอร์มวยชื่อดัง ผู้สมัครหมายเลข 4 ได้คะแนน 66,606 คะแนนเป็นกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยนำเสนออีกกรณีเป็นการยืนยันชัดเจนถึงสภาพความเป็นจริงของการเมืองภายในจังหวัดที่ศึกษาที่มีลักษณะเป็นการเมืองที่มีขั้วอำนาจทางการเมืองหรือที่เรียกว่าชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดเพียง 2 กลุ่มอำนาจ / ขั้วอำนาจ ผูกขาดอำนาจทางการเมืองเอาไว้ สนามการแข่งขันทางการเมืองเป็นการแข่งขันผ่านเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของตนเอง มีการต่อรองประนีประนอมกันระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในระดับจังหวัด เป็นลักษณะสำคัญของโครงสร้างอำนาจการเมืองท้องถิ่นในลักษณะสองขั้วอำนาจ

อย่างไรก็ดี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดที่ศึกษานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2554 สามารถสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5 รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 ถึง พ.ศ. 2554 จังหวัดที่ศึกษา

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปีที่เลือกตั้ง	รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	สมัยที่	พรรคการเมืองที่สังกัด
1	15/พ.ย./2476	นาย หจ. ววจ.	1	-
2	7/พ.ย./2480	นาย น. รก.	1	-
3	12/พ.ย./2481	นาย น. รก.	2	-
4	6/ม.ค./2489	นาย กจ. วนส.	1	-
	5/ส.ค./2489 (เลือกตั้งเพิ่ม)	นาย อด. วยน.	1	-
5	29/ม.ค./2491	นาย กจ. วนส.	2	-
	5/มิ.ย./2492 (เลือกตั้งเพิ่ม)	หนกบ.	1	-

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี ที่เลือกตั้ง	รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	สมัยที่	พรรคการเมืองที่ สังกัด
6	26/ก.พ./2495	นาย จ. กลฉ. นาย ปส. กจว.	1	-
7	26/ก.พ./2500	นาย จ. กลฉ. นาย ปส. กจว.	2 2	เสรีมนังคศิลา เสรีมนังคศิลา
8	15/ธ.ค./2500	นาย พช. ศรว. นาย ปส. กจว.	1 3	สหภูมิ ไม่สังกัดพรรค
9	10/ก.พ./2512	นาย ชพ. มฉน. นาย จล. ทวร. นาย อน. ฉส.	1 1 1	ประชาธิปัตย์ สหประชาไทย ไม่สังกัดพรรค
10	26/ม.ค./2518	นาย อน. ฉส. นาย ปส. กจว. นาย ชพ. มฉน.	2 5 2	สันติชน สังคมนิยม ประชาธิปัตย์
11	22/เม.ย./2522	นาย กส. นมน. นาย ฉร. มฉน. นาย จล. ทวร.	1 1 2	ไม่สังกัดพรรค ไม่สังกัดพรรค กิจสังคม
12	18/เม.ย./2526	นาย อน. ฉส. นาย ทว. พสบ. นาย กส. นมน.	3 1 2	ก้าวหน้า ไม่สังกัดพรรค ไม่สังกัดพรรค
13	27/ก.ค./2529	นาย กส. นมน. นาย จตร. ฉส. นาย สช. ตจ. นาย จกพ. ทตค.	3 1 1 1	ก้าวหน้า ประชาธิปัตย์ ประชาธิปัตย์ ก้าวหน้า
14	24/ก.ค./2531	นาย จตร. ฉส. นาย อท. อรร. นาย สช. ตจ. นาย ทว. พสบ.	2 1 2 2	ประชาชน กิจประชาคม ชาติไทย มวลชน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี ที่เลือกตั้ง	รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	สมัยที่	พรรคการเมืองที่ สังกัด
15	22/มี.ค./2535	นาย จกพ. ทดก.	2	สามัคคีธรรม
		นาย จตร. จส.	3	ความหวังใหม่
		นาย สช. ตจ.	3	สามัคคีธรรม
		นาย อท. อรร.	2	สามัคคีธรรม
16	13/ก.ย./2535	ร้อยตรี (หญิง) พนด. กมค.	1	เสรีธรรม
		นาย สช. ตจ.	4	ชาติพัฒนา
		นาย อท. อรร.	3	เสรีธรรม
		นาย อธ. สลก.	1	ชาติพัฒนา
17	2/ก.ค./2538	นาย จตร. จส.	4	ความหวังใหม่
		นาย อท. อรร.	4	เสรีธรรม
		นาย สช. ตจ.	5	ชาติไทย
		นาย อธ. สลก.	2	ชาติพัฒนา
20	6/ก.พ./2548	นางฐิตม. จส.	1	ไทยรักไทย
		นาย สช. อชส.	1	ไทยรักไทย
		นาย สช. ตจ.	8	ไทยรักไทย
		นาย วพ. จส.	2	ไทยรักไทย
21	23/ธ.ค./2550	นาย พช. ตจ.	1	เพื่อไทย
		นาย ฌพ. ตจ.	1	เพื่อไทย
		นาย วพ. จส.	3	เพื่อไทย
		นางฐิตม. จส.	2	เพื่อไทย
22	4/ก.ค./2554	นาย บล. พล.	1	ประชาธิปไตย
		พล.ต.ท.พท. จสบ.	1	ประชาธิปไตย
		นาย สช. อชส.	1	เพื่อไทย
		นาย ร. มลผ.	1	เพื่อไทย

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา (อบจ.) การศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ครั้งนี้มีการสนับสนุนอยู่เบื้องหลังผู้สมัครโดย ข้าราชการทั้งสอง โดยการศึกษาพบว่า ตระกูล ฉส. ให้การสนับสนุนนายก ต. ปปท. นักธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ชื่อดังในจังหวัดที่ศึกษา อดีตเคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 ต.บก. และอยู่ในตำแหน่งถึง 11 ปี กระทั่งปี 2538 นายก ต. ปปท. เข้าสู่สนามการเมืองด้วยการลงสมัครสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) และได้รับเลือกให้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จนกระทั่งหมดวาระลงในปี 2546 ลงสมัครตำแหน่งนายก อบจ. นายก ต. ปปท. มีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับตระกูล ฉส. มาอย่างยาวนาน ในสนามองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา เขาจึงมีฐานะเป็นตัวแทนของตระกูลฉส. ฐานะคะแนนเสียงหลักและเป็นหัวคะแนนคนสำคัญของตระกูล ฉส. ในฐานะนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

สำหรับตระกูลตจ. โดยนาย สข. ตจ. ให้การสนับสนุนนาย สศ. ภพภ. สมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา เขตอำเภอพนส.หลายสมัย มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับตระกูลตจ. เพราะเป็นคนอำเภอเดียวกัน นอกจากนี้ นาย สศ. ภพภ. ยังเป็นหัวคะแนนคนสำคัญของนาย สข. ตจ. ในพื้นที่มาอย่างยาวนาน แม้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้สมัครนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะอยู่คนละสายกัน คือสายนาย สข. ตจ. และสายของนาย จตร. ฉส. แต่ทั้งสองก็ได้รับการสนับสนุนจากพรรคไทยรักไทยผลปรากฏว่านายก ต. ปปท. ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนาย จตร. ฉส. ได้รับการไว้วางใจจากประชาชนชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ ด้วยคะแนน 131,628 คะแนน ซึ่งชนะนาย สศ. ภพภ. ที่ได้คะแนน 130,888 คะแนน

ต่อมาการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และสมาชิกสภา อบจ. จังหวัดที่ศึกษาครั้งล่าสุด ปรากฏว่าผู้สมัครตำแหน่งนายก อบจ. มีเพียงนายก ต. ปปท. แกนนำกลุ่มรวมใจพัฒนา อดีตนายก อบจ. คนเก่าลงสมัคร โดยที่ไม่มีใครกล้าลงแข่งขันด้วย เพราะรู้ว่ามิตระกูล ฉส. ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังดังนั้น โอกาสที่จะชนะการเลือกตั้งนั้นน้อยมาก ถ้าผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งไม่ได้สังกัดหรือมีกลุ่มบ้านใหญ่ตระกูลใดตระกูลหนึ่งให้การสนับสนุน ทั้งนี้การศึกษาเชิงลึกของผู้วิจัย พบว่ามีการตกลงกันระหว่างชนชั้นนำทั้งสองตระกูลในสนามการเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้

นายก ต. ปปท. จึงมีความสนิทกับทั้ง 2 บ้านใหญ่ในจังหวัดที่ศึกษาโดยพื้นฐานนายก ก. ก. เป็นผู้มึนบารมีมาก รู้จักและสนิทสนมกับระดับผู้ใหญ่วงการข้าราชการทั้งทหาร ตำรวจ ด้วยจุดนี้เอง การได้นาย ก. ก. มาเป็นพันธมิตรกับตระกูลตจ. จึงส่งผลดีกับนาย สข. ในทุก ๆ ด้าน นายก ก. มีทั้งกำลังทุน และหัวคะแนนมากมาย ซึ่งนายก ก. มีวิธีซื้อใจหัวคะแนนผู้เฒ่าให้ด้วยการแจกยาหัวหมา (ยาไว้อากร้าผลิตในประเทศจีน) คนละ 1 กล่อง มีตัวยา 2 เม็ด ผู้วิจัยค้นหาผ่านเว็บไซต์พบว่ายาหัว

หมามีราคาถึงกล่องละ 400 บาทซึ่งมักจะให้ผ่านลูกน้องและผ่าน สจ.ป. ไปแจกห้วคเแนนในพื้นที่ ผู้วิจัยได้อาศัย การสังเกตโดยมีส่วนร่วมพบว่าเหล่าบรรดาห้วคเแนนชอบกันมาก และของแจก ห้วคเแนนอีกแบบที่ชอบกันมากก็คือ สุรา ขอกันครั้งละเป็นลัง ซึ่งการทำแบบนี้ก็ได้ผลลัพธ์ที่น่า พอใจ เพราะห้วคเแนนหาเสียงให้เป็นที่น่าพอใจทั้ง 2 ตระกูลใหญ่ (นาย แดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2560)

ถึงแม้ว่านาย กก.จะจับมือกับทั้ง 2 บ้านจะแบ่งเขตการควบคุมฐานเสียงระหว่าง 2 ตระกูล ไม่ให้กระทบกัน เพราะมุมหนึ่งก็ต้องรำลึกถึงบุญคุณของตระกูลคส. ที่ทำให้ตนได้มาถึงจุดนี้ อีก ฝ่ายหนึ่งก็เคารพยำเกรงตระกูลคจ. เพราะได้จับมือเป็นพันธมิตรกันแล้ว

ขณะเดียวกันบรรยากาศการเมืองท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดการสมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบจ.เป็นไปอย่างคึกคักที่มีทั้งอดีตสมาชิกเก่าจากทั้งสองขั้วการเมือง และ ผู้สมัครอิสระหน้าใหม่แหล่งสมัครแข่งขันกันเต็มเกือบครบทุกเขตเลือกตั้งรวม 30 เขตในเขตตัว เมืองจังหวัดที่ศึกษา 6 เขตเลือกตั้ง มีผู้สมัครซึ่งเป็นอดีต ส.อบจ.หน้าเก่าลงสมัคร 4 คน คือ นาย จต. ตกพ. ผู้สมัครหมายเลข 1 เขต 1 นาย นร. บศร. ผู้สมัครหมายเลข 1 เขต 4 นาย ชว. ปปท. ผู้สมัคร หมายเลข 1 เขต 5 ในนามกลุ่มรวมใจพัฒนา และนาย สศ กคน. ผู้สมัครหมายเลข 2 เขต 6 กลุ่ม พัฒนาจังหวัดที่ศึกษา เมื่อศึกษาสายสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครสมาชิกสภาจังหวัดที่มีแนวโน้มที่จะ ชนะการเลือกตั้งพบว่าเป็นเครือข่าย พันธมิตรทางการเมืองกับสองตระกูลชนชั้นนำทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีอดีตผู้สมัครสอบตกและผู้สมัครหน้าใหม่จากทั้งสองขั้วการเมืองรวมถึงผู้สมัคร อิสระลงสมัครแข่งขันกันเป็นจำนวนมาก เช่น ในเขตเลือกตั้งที่ 2 และ 3 ที่มีผู้สมัครหน้าใหม่ลง สนามการเลือกตั้งแต่โอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ส่วนในเขตอื่น ๆ มีผู้สมัครจาก ทั้งสองขั้วการเมืองลงแข่งขันกันกล่าวคือต่างเป็นเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองที่กลุ่มตระกูลคส. และตระกูลคจ.ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง การศึกษาพบว่ามีเขตเลือกตั้งที่ไม่มีคู่แข่ง เช่น ในเขต เลือกตั้งที่ 4 ที่มีนาย ชว. ปปท. ซึ่งเป็นอดีตส.อบจ.และเป็นบุตรชายของผู้สมัครนายก อบจ.คน ปัจจุบันลงสมัครภายใต้แรงหนุนจากบิดาในฐานะอดีตนายก อบจ. และตระกูลคส. จนทำให้ไม่มี ใครกล้าลงสมัครแข่งขันในเขตเลือกตั้งดังกล่าว สะท้อนให้เห็นการผูกขาดอำนาจทางการเมืองที่ ผ่านเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของตระกูลชนชั้นนำท้องถิ่นในจังหวัดที่ศึกษาอย่างชัดเจน ท่ามกลางความแปรผันและบริบททางการเมืองภายใต้อิทธิพลของ 2 ขั้วอำนาจในเขตพื้นที่จังหวัดที่ ศึกษา ข้อมูลของผู้วิจัยในการศึกษาพบว่ามี การต่อรองทางการเมืองในการเลือกตั้งนายก อบจ. อย่าง เข้มขันของสองตระกูลชนชั้นนำท้องถิ่น พบว่า เกณฑ์ของขั้วอำนาจทั้งสองพยายามที่จะประสาน ผลประโยชน์กันทั้งสองขั้วอำนาจ โดยอาศัยสัญญาลูกผู้ชาย วัฒนธรรมนักเลงลูกน้ำเค็ม ที่ต้องถือ ลังจะเหนือสิ่งอื่นใดในฐานะลูกผู้ชายใจนักเลง ผลของการต่อรองคือการพยายามจับขั้วการเมือง

ใหม่ในการลงสมัครรับเลือกตั้งนายกและสมาชิก อบจ. ในครั้งนี้จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าอดีตแกนนำจากทั้งสองกลุ่มการเมืองทั้งในฝ่ายบริหารเดิม คือ นายท.ต. ปปท.อดีตนายก อบจ. (ตระกูลฉส.) และ นาย สศ ภพภ. อดีตผู้สมัครนายกฯ (ตระกูลตจ.) ทั้งที่ในอดีตเคยเป็นคู่แข่งกันมาเพราะต่างฝ่ายต่างเป็นเครือข่าย พันธมิตรของแต่ละตระกูล

แต่การเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้กลับพบว่านายท.ต. ปปท.อดีตนายก อบจ. ภายใต้การหนุนหลังของตระกูล ฉส.ลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวสร้างความสำเร็จให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางทั้ง ๆ ที่ประชาชนคาดว่า การเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้น่าจะมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น แต่ข้อมูลเชิงลึกจากการศึกษาพบว่า การเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้มีเสี่ย ก. หรือนาย วพ. ฉส. ผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อรองเกมการเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้ โดยผลของการต่อรองแบบถูกผู้ขายระหว่างตระกูลฉส. และตระกูล ตจ. ขอให้เครือข่าย – พันธมิตรที่ตนเองหนุนหลังแบ่งกันชั่วคราวสมัย โดยการเลือกตั้งสมัยนี้ให้บ้านใหญ่ฉายแสงมาก่อน สมัยหน้าเป็นหน้าที่บ้านใหญ่ตจ. แต่การบริหารจัดการในอบจ. แม้ว่านายก อบจ. จะเป็นฝ่ายตระกูลฉายแสง

แต่การบริหารจัดการ โดยเฉพาะงบประมาณและผลประโยชน์ในอบจ.ต้องแบ่งให้ให้ทั้งสองฝ่ายหรืออาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการ อบจ.จังหวัดที่ศึกษาแม้ว่าจะอยู่ภายใต้อิทธิพลการหนุนหลังของตระกูลฉส. ที่ดำเนินการเครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง ดังนั้นตระกูลฉส. จึงต้องมีหน้าที่แบ่งปันและการกระจายผลประโยชน์เพื่อรักษาสัมพันธภาพของอำนาจในจังหวัดที่ศึกษา ซึ่งเป็นผลของการต่อรองกับตระกูลตจ. โดยมีตัวละครสำคัญ คือ นายก อบจ. ที่ตนเองหนุนดำเนินการกระจายผลประโยชน์ จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าการแข่งขันที่มีการมีข้อตกลง บางสิ่งบางอย่างร่วมกันระหว่างตระกูลตจ.และตระกูลฉส.จนไม่มาลงสมัครแข่งขันให้ประชาชนได้มีสิทธิเลือก

จากการศึกษาของผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงของอำนาจการเมืองในจังหวัดที่ศึกษาที่ตกอยู่ในมือชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดเพียง 2 ตระกูล (ฉส. – ตจ.) ที่มีอิทธิพลสูงสุดกระบวนการทางการเมืองภายในจังหวัดที่เป็นไปในรูปแบบใด จะแข่งขันหรือจะประนีประนอม ต่อรองกันในทางการเมืองขึ้นอยู่กับตระกูลทั้งสองจะเลือกใช้เกมการเมืองแบบไหน ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่องโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัด
แห่งหนึ่งในประเทศไทย สำหรับบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยขอเสนอบทสรุป โดยการแบ่งหัวข้อการนำเสนอออก
เป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มี 3 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมที่เป็นฐาน
ในการได้มาซึ่งอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการก่อรูปโครงสร้างอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศ
ไทย

3. เพื่อให้ศึกษาให้ทราบถึงการดำรงไว้ซึ่งอำนาจของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของ
บ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย เริ่มต้นจากการทำสัมปทานป่าไม้ในผืนป่าภาคหนึ่งของไทยใน
พื้นที่บริเวณอำเภอพนส.สขข. ป่าอน.และป่ารบย.ในระยะเริ่มแรก ต่อมาเมื่อป่าไม้ในบริเวณ
ดังกล่าวหมดลง จึงได้มีการขยายธุรกิจการทำไม้ไปยังผืนป่าบริเวณชายแดนไทย – พม่า โดยการเข้า
สัมปทานป่าไม้แถบจังหวัดต. และจังหวัดจ. รวมถึงป่าเขาช.และป่าคร. พื้นที่ในตำบลรท.
อำเภอปส. จังหวัดปจ. และจากอาชีพการทำธุรกิจค้าขายและแปรรูปไม้ดังกล่าวแล้วนั้นได้สร้าง
ฐานะที่มั่งคั่งให้กับครอบครัวของบ้านใหญ่อย่างมาก กระทั่งมีฐานะเป็นคหบดีคนสำคัญคนหนึ่ง
ของพื้นที่จังหวัดภาคหนึ่งของไทย

ส่วนการสะสมทุนทางสังคมมีพื้นฐานมาจากความเป็นคนมีใจบุญ โอบอ้อมอารี
ตลอดจนความเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คอยช่วยเหลือผู้คนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลังจากได้รับการแต่งตั้ง
ให้เป็นประธานลูกเสือชาวบ้านของจังหวัดที่ศึกษาแล้ว ก็ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับกลุ่มชนชั้น
นำในท้องถิ่นได้รู้จักและมีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ ชนชั้นนำ

ทางการเมือง อีกทั้งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นในระดับจังหวัดที่ผ่านกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและสังคม ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและในระดับชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ หรืออาจเรียกว่าการใช้ยุทธศาสตร์ “เพื่อนต่อเพื่อน” นอกจากนี้แล้วยังมีการช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การแจกของขวัญ การช่วยเหลืองานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่าการก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการทำธุรกิจไม่จนประสบความสำเร็จ และมีการสร้างกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคม จนกระทั่งเป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างกว้างขวางแล้ว การก่อรูปดังกล่าวเกิดจากการที่ หลงจิวช. ได้ให้การสนับสนุนนาย อน. จส. ให้ได้มีโอกาสเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อน จากนั้นแล้วนาย อน. ได้ร้องขอให้ส่งนาย สช. ตจ. ผู้เป็นลูกชายของหลงจิวช. ได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองระดับชาติ โดยอาศัยฐานทุนทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นเครื่องมือ ประกอบกับการอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือจากนาย วณ. รพท. (สจ.ป.) คอยเป็นที่เคียงในการเสริมศักยภาพด้านการหาเสียง จากนั้นแล้วได้มีการสถาปนาขั้วอำนาจด้วยการสนับสนุนเครือข่ายที่พี่น้อง ภรรยา บุตรและเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองเข้าสู่สนามการเมืองท้องถิ่นในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมตลอดไปจนถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยการอาศัยกลไกระบบอุปถัมภ์ในพื้นที่เพื่อการสร้างฐานคะแนนเสียง และการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองให้กับกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของบ้านใหญ่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหล่อเลี้ยง ให้ระบบของขั้วอำนาจและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่บ้านใหญ่สถาปนาขึ้นมาขึ้นสามารถดำรงอยู่ได้ และคอยตอบสนองต่อบ้านใหญ่ได้อย่างตลอดเวลา ผลของการก่อรูปโครงสร้างดังกล่าวมีผลทำให้ นาย สช. ตจ. สามารถได้รับความไว้วางใจให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรติดต่อกันถึง 8 สมัย นอกจากนี้ยังได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลอีกหลายตำแหน่ง เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย 2 สมัย และเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎรรวม 2 สมัย ด้วยเช่นกัน

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบและกระบวนการของการได้มาและกลยุทธิ์การธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยนั้น สามารถสรุปข้อค้นพบได้ว่า รูปแบบและกระบวนการของการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองเกิดจากการรวบรวมเครือข่ายทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ไว้อย่างมั่นคง เริ่มตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับกลุ่มชนชั้นนำต่าง ๆ ไว้อย่างเหนียวแน่น โดยอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำหรับการเชื่อมประสาน ส่วนกลยุทธิ์การ

ข้าราชการไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของบ้านใหญ่แห่งนี้ให้ยั่งยืนและยาวนานนั้น นอกจากจะอาศัย ผลกระทบจากการก่อสร้างฐานเสียง อำนาจและบารมีอันแน่นหนา โดยเริ่มจากหลวงฐิวช.ส่งผ่านต่อไป ยัง นาย สข. ตจ. ผู้เป็นทายาทแล้ว ยังมีการใช้กลไกของผู้ที่มีความใกล้ชิดอย่างเช่น สจ.ป. เป็นต้น เป็นคนกลางในการเชื่อมประสานเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ศึกษา ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและบริหารงบประมาณกว่า 1,000 ล้านบาท ให้มีความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันซึ่งต้องอาศัยเรื่องของการดูแลและการส่งท่อน้ำเลี้ยงอยู่อย่างเนื่อง ๆ ให้กับเครือข่ายที่ลง สมัครับเลือกตั้งเป็นนาย กงศ์การปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีการสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น งาน โรงเรียน งานวัด งานชุมชน และงาน ส่วนบุคคลของชาวบ้าน เป็นต้น ด้วยการพิจารณาระดับวงเงินในการช่วยเหลือแตกต่างกันไปตาม ระดับความสัมพันธ์ ผนวกกับการส่งกระเช้าอวยพรใน โอกาสต่าง ๆ การส่งพวงหรีด เพื่อการแสดง การเคารพผู้วายชนม์ สำหรับกระบวนการกำกับดูแลรักษาอำนาจทางการเมืองให้มีความยั่งยืน ยาวนานนั้น เป็นการสร้างระบบการควบคุมแบบรูปทรงสามเหลี่ยมปิรามิด กล่าวคือการทำให้อุปกรณ์ ที่ได้รับการอุปถัมภ์คอยดูแลในแต่ละเขตพื้นที่ฐานเสียง และรายงานความเคลื่อนไหวผ่าน สจ.ป. นาย พร. และนาย ก ก. เพื่อแจ้งต่อให้นาย สข. ตจ. ได้รับทราบ ยังผลทำให้การควบคุมระบบฐาน เสียงเป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อยด้วยความร่วมมือของระบบเครือข่ายพันธมิตรในจังหวัดแห่งหนึ่ง ของประเทศไทย จึงทำให้ฐานเสียงทางการเมืองของตระกูลตจ.ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและ มีความมั่นคงด้วยพระเดชและพระคุณของบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทยที่เป็นผู้ให้ มาอย่างยาวนาน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของ จังหวัดแห่งหนึ่งแห่งหนึ่งในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษาอันเป็นข้อค้นพบที่ได้ จากการวิจัย มาอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย และองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมซึ่ง ผู้วิจัยได้รวบรวมนำเสนอไว้ในบทที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ได้ดังนี้

ตามข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้ในประเด็นเกี่ยวกับการก้าวเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง ของ บ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยเริ่มจากการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ อันหมายถึงความมั่ง คั่ง ความมั่งมีด้านเงินทองจากการทำธุรกิจค้าไม้และแปรรูปไม้ ในเขตพื้นที่อำเภอพนส. อำเภอสข. บริเวณแควรบย. และเขาอ่างฤๅไน อันเป็นเขตรอยต่อห้าจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้เนื้อ ยใหญ่ขนาดชนิด การดำเนินรูปแบบธุรกิจไม้ดังกล่าวจะดำเนินการภายใต้นโยบายการสัมปทานป่า ไม้ และเมื่อป่าไม้บริเวณที่ว่ามีหมดสิ้นลงไป การดำเนินกิจการสัมปทานทำไม้ของบ้านใหญ่แห่งนี้

ได้มีการพัฒนาหาแหล่งป่าไม้อื่น ๆ ที่อยู่บริเวณภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งเป็นเขตรอยต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า บริเวณพื้นที่จังหวัดต.และจังหวัดจก.การดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้การบริหารงานของบริษัท มสพท.จำกัดที่มีนาย สช. ตจ. เป็นกรรมการผู้จัดการ กระนั้นก็ตามผลประโยชน์ที่ได้รับจากดำเนินธุรกิจดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการแบบกงสี อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจภายใต้กระบวนการธุรกิจทำไม้ของตระกูลตจ. ที่มีมาตั้งแต่สมัยอดีตและต่อเนื่องเรื่อย ๆ มาแล้วนั้น เป็นผลทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวระดับด้อยขึ้นมากกว่าเดิมไปอีก กระทั่งกลายเป็นผู้มีฐานะที่มีอันจะกินคนหนึ่งของจังหวัดที่ศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นที่ยึดอย่างกว้างขวางในจังหวัดที่ศึกษาและจังหวัดใกล้เคียง มีกลุ่มข้าราชการ นักการเมือง พระสงฆ์และประชาชนชาวบ้านแวะเวียนกันเข้ามาขอความช่วยเหลือ เพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในแง่ของเงินทอง และการขอความช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ อยู่อย่างเนือง ๆ เช่น การวิ่งเต้น โยกย้ายตำแหน่ง การวิ่งเต้นเพื่อเคลียร์คดีความ และการขอช่วยเหลือเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นต้น ซึ่งในจุดนี้เองที่ทำให้ทุนทางเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่งของครอบครัวตจ. เริ่มทำให้เกิดการสะสมทุนทางสังคมไปพร้อม ๆ กันแบบคู่ขนาน ด้วยการเป็นผู้ให้จนกลายเป็นที่ยึดและให้ความนับถือของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับท้องถิ่น และประชาชนโดยทั่วไปในจังหวัดที่ศึกษาเนื่องจากทุกกลุ่มที่มานั้นมุ่งหวังที่จะอาศัยทรัพย์สินทางบ้านใหญ่แห่งนี้เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกระเป๋าเงินนั่นเอง

ผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอฟาร ถิ่นบางเตียว (2550) ที่ได้ร่วมกันศึกษาไว้ในเรื่อง โครงสร้างอำนาจในจังหวัดช.กับนัยในการขับเคลื่อนโครงการทางสังคม ได้เสนอการผสมผสานอำนาจท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การผสมผสานระหว่างโครงสร้างชนชั้นนำเข้ากับการวิเคราะห์ชนชั้นและเครือข่ายแบบอุปถัมภ์ โดยได้ใช้โครงสร้างอำนาจในจังหวัดชลบุรีกับนัยการขับเคลื่อนโครงการทางสังคม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโครงสร้างอำนาจของจังหวัดช.ซึ่งเป็นอำนาจชั่วคราวของกลุ่ม “บ้านใหญ่” ภายใต้การนำของ นาย สช. คป. (กำนันป.) ผลการวิจัย พบว่า ภายใต้โครงสร้างอำนาจชั่วคราวในภาคประชาสังคมที่ถูกครอบงำโดยกลุ่มบ้านใหญ่นั้น เป็นผลให้การดำเนินนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นในจังหวัด ช.ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนฐานของกระบวนการของการทำธุรกิจการเมือง โดยมีแบบแผนการดำเนินงานในลักษณะ ที่เรียกว่า “โครงการเศรษฐกิจเพื่อหาเงิน โครงการสังคมเพื่อหาเสียง โครงการวัฒนธรรมเพื่อสร้างทุนทางสังคม” กล่าวคือ การขับเคลื่อนโครงการทางเศรษฐกิจของกลุ่มบ้านใหญ่จะใช้องค์การบริหารส่วนจังหวัดช.(อบจ.) เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน โครงการทางเศรษฐกิจนั้นมีเป้าหมายเพื่อเล่นการเมืองแบบธุรกิจการเมือง คือ มีการเอาเงินจาก อบจ. มาเพื่อซื้อเสียงหรือหาเสียงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำถนน ไฟฟ้า น้ำประปา มีสิ่งก่อสร้างของชุมชน ใน

ขณะเดียวกัน โครงการทางเศรษฐกิจก็เป็นการลงทุนหลังจากที่ได้รับตำแหน่งจากการเลือกตั้ง สิ้นสุดลง ส่วนโครงการทางสังคมในจังหวัดช.ที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่มี อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ โครงการทางด้านการศึกษาโครงการช่วยเหลือผู้ติดโรคเอดส์ โครงการเบี้ย คนชรา และโครงการช่วยเหลือผู้พิการ การขับเคลื่อนโครงการสังคมเหล่านี้้นักการเมืองของกลุ่ม บ้านใหญ่ไม่สามารถหาเงินจากเปอร์เซ็นต์ในการทำโครงการได้โดยตรง เนื่องจากเป็นงบประมาณ ที่ให้แก่ปัจเจกชนที่ด้อยโอกาสโดยตรงโครงการทางวัฒนธรรมของนักการเมืองในกลุ่มบ้านใหญ่ เป็นโครงการที่ยังมีการจัดทำและได้รับการขับเคลื่อนค่อนข้างน้อยยกเว้นเป็นกิจกรรมทาง วัฒนธรรมที่ทำกันเป็นประจำปี เช่น งานลอยกระทง และงานวันไหลในเทศกาลสงกรานต์ โครงการวัฒนธรรมเท่าที่มีอยู่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างภาพพจน์หรือทุนทางสังคมของนักการเมือง ท้องถิ่นเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงให้แก่ชาวบ้านและฟื้นฟูคุณค่าทาง วัฒนธรรมในท้องถิ่น

ขณะที่ผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นนั้น ที่มีข้อ ค้นพบว่า บ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย เริ่มต้นจากการใช้ทุนทางเศรษฐกิจและสังคมในการ สร้างสายสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายทางการเมืองที่มีทั้งการสนับสนุนทรัพย์สินเพื่อให้สมาชิกใน เครือข่ายได้ใช้จ่ายในการลงชิงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่เรียกว่าเป็นกระเป๋าสตางค์เงินให้กับผู้สมัคร เลือกตั้งนั่นเอง จากนั้นได้แพร่ขยายไปในกลุ่มชนชั้นข้าราชการ วิศวกร วิทยาลัย อธิการ สาธารณะ ประโยชน์ รวมถึงตลอดไปถึงประชาชนโดยทั่วไป จนเป็นที่รู้จักและเกิดความยอมรับอย่างกว้างขวาง การก่อรูปจึงเริ่มต้นจากการถูกชักชวนจากกลุ่มข้าราชการ สำหรับจุดเริ่มต้นของการก่อรูป โครงสร้างอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น มีการสร้างฐานอำนาจด้วยการสนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้ง การเมืองท้องถิ่นระดับกลางและระดับล่างก่อน เช่น ระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นจึงค่อย ๆ ให้การสนับสนุนนาย อบ. จส. ลง สนามการเมืองใหญ่ระดับชาติ ต่อมาเมื่อนาย อบ.ประสบความสำเร็จแล้ว จึงได้ชักชวนนาย สข. ตจ. ลูกชายคนสำคัญของบ้านใหญ่แห่งหนึ่ง ที่ขณะนั้นกำลังศึกษาต่ออยู่ต่างประเทศ กระทั่งสามารถ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ถึง 8 สมัย นอกจากนี้ยังสามารถดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ อีกมากมาย เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น เงื่อนไข ดังกล่าวมีการสร้างยุทธศาสตร์ผ่านการแสดงภาพลักษณ์ของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยใน ฐานะผู้ให้ เป็นผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และอ่อนน้อมถ่อมตนทั้งตระกูล จนมีคนตั้งฉายาให้นาย สข.ว่า “เลือก 1 ได้ถึง 3” ซึ่งหมายความว่าหากประชาชนเลือกนาย สข. ผู้เป็นลูกชายเป็นผู้แทน ก็จะ สามารถได้ทั้งหลวงจิวช. และป้าสภ.ตจ. ที่ประชาชนรู้สึกที่บ้านใหญ่แห่งนี้ทำให้พวกเขาгинดี อยู่ดี มีกิน มีใช้ ผนวกด้วยกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เช่น การเปิดบ้านเพื่อรับแขก 24 ชั่วโมง การร่วมงาน

บวช งานแต่งและงานบุญในเทศบาลสำคัญต่าง ๆ ของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ จึงมีไร่เรื่องแปลกที่บ้านใหญ่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถก่อรูปโครงสร้างอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน กรณีเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bottomore(1993)และคณะ ที่ได้สรุปถึงแนวคิดโครงสร้างอำนาจของสำนักชนชั้นนำนิยมไว้ว่า แนวคิดโครงสร้างอำนาจของสำนักชนชั้นนำนิยม เชื่อว่าอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองในชุมชนจะตกอยู่ในมือของชนชั้นนำหรือเรียก่าชนชั้นแห่งอำนาจ ในทุกชุมชนจะมีชนชั้นนำ (ชนชั้นแห่งอำนาจ) อยู่กลุ่มหนึ่งที่รวมตัวแล้วผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจในชุมชนทุกเรื่อง ในการพิจารณาว่า ใครในชุมชนเป็นชนชั้นนำ สำนักชนชั้นนำนิยมใช้วิธีการพิจารณาจากรายชื่อกระบวนรายชื่อและเรียงลำดับจากรายชื่อของสมาชิกในชุมชนที่สมาชิกในชุมชนระบุว่า เป็นคนมีอำนาจตามลำดับคะแนน โดยการพิจารณาดังกล่าวบุคคลที่ได้รับการระบุจากสมาชิกในชุมชนมากที่สุดก็จัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำของชุมชนตามลำดับการระบุของสมาชิก

นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาของผู้วิจัยยังสอดคล้องกับผลงานของอมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย อันสามารถสรุปได้ว่าโครงสร้างแบบอุปถัมภ์เป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่ผู้นำ โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ตั้งอยู่บนเครือข่ายความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ (faceto face) ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองบุคคล (dyadic) ที่มีการแลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เท่าเทียมกัน (unequal exchange) เครือข่ายอุปถัมภ์จึงประกอบด้วยบุคคลสองประเภทคือ ผู้นำที่อาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ เช่น ผู้อุปถัมภ์ ลูกพี่ เจ้านาย หรือผู้ใหญ่แล้วแต่บริบทการเป็นผู้นำอุปถัมภ์จะมีฐานทรัพยากรที่สำคัญ คือ อำนาจรัฐ ตำแหน่งหน้าที่ สถานภาพทางสังคมหรือทักษะความรู้ต่าง ๆ ผู้นำจะต้องแสดงบทบาทที่สำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองหรือช่วย “เคลียร์” รวมถึงให้ความก้าวหน้าแก่ผู้ตาม ดังนั้น ผู้นำอุปถัมภ์อาจใช้วิธีการทั้งพระคุณในลักษณะของนิกนุญหรือพระเดชในแบบเจ้าพ่อก็ได้ ส่วนบุคคลอีกประเภท คือ ผู้ตามซึ่งอาจจะมีชื่อเรียกต่างตามบริบทว่าผู้ใต้อุปถัมภ์ ลูกน้อง บริวาร หรือผู้น้อย ผู้ใต้อุปถัมภ์จะขาดฐานทางทรัพยากรยกเว้นการมีแรงงานของตนเอง เพื่อการรับใช้ลูกพี่ผู้อุปถัมภ์ ดังนั้น ผู้ใต้อุปถัมภ์จะต้องมีค่านิยมที่สำคัญ คือ แนวคิดเรื่องบุญคุณ การรู้จักกตัญญูหรือชื่อสัตย์จงรักภักดี ระบบอุปถัมภ์ถือได้ว่ามีลักษณะพลวัตร ซึ่ง Scott (1985 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2545) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาจากงานวิจัยที่มีข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการของการได้มาและกลยุทธการธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของบ้านใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทยนั้น ที่สามารถสรุปข้อค้นพบได้ว่า รูปแบบและกระบวนการของการได้มาซึ่งอำนาจ

ทางการเมืองเกิดจากการรวบรวมเครือข่ายทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ไว้อย่างมั่นคง เริ่มตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับกลุ่มชั้นนำต่าง ๆ ไว้อย่างเหนียวแน่น โดยอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำหรับการเชื่อมประสานส่วนกลยุทธ์การธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของบ้านใหญ่แห่งนี้ให้ยั่งยืนและยาวนานนั้น นอกจากจะอาศัยผลกระทบจากการก่อสร้างฐานเสียง อำนาจและบารมีอันแน่นหนาโดยเริ่มจาก หลงจิวช.ส่งผ่านไปยัง นาย สข.ตจ. ผู้เป็นทายาทแล้ว ยังมีการใช้กลไกของผู้ที่มีความใกล้ชิด อย่างเช่น สจ.ป. เป็นต้น เป็นคนกลางในการเชื่อมประสานเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ศึกษา ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและบริหารงบประมาณกว่า 1,000 ล้านบาท ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งต้องอาศัยเรื่องของการดูแลและการส่งต่อน้ำเลี้ยงอยู่อย่างเนือง ๆ ให้กับเครือข่ายที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนาย กองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีการสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม เช่น งาน โรงเรียน งานวัด งานชุมชน และงานส่วนบุคคลของชาวบ้าน เป็นต้น ด้วยการพิจารณาระดับวงเงินในการช่วยเหลือแตกต่างกันไปตามระดับความสัมพันธ์ ผนวกกับการส่งกระเช้าอวยพรในโอกาสต่าง ๆ การส่งพวงหรีด เพื่อการแสดงการเคารพผู้วายชนม์ สำหรับกระบวนการกำกับดูแลรักษาอำนาจทางการเมืองให้มีความยั่งยืนยาวนานนั้น เป็นการสร้างระบบการควบคุมแบบรูปทรงสามเหลี่ยม พีรามิด กล่าวคือการทำให้นักการเมืองที่ได้รับการอุปถัมภ์คอยดูแลในแต่ละเขตพื้นที่ฐานเสียง และรายงานความเคลื่อนไหวผ่าน สจ.ป. นาย พร. และนาย กก. เพื่อแจ้งต่อให้นาย สข. ตจ. ได้รับทราบ ยังผลทำให้การควบคุมระบบฐานเสียงเป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อยด้วยความร่วมมือของระบบเครือข่าย พันธมิตรในจังหวัดที่ศึกษา จึงทำให้ฐานเสียงทางการเมืองของตระกูลตจ. ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนานและมีความมั่นคงด้วยพระเดชและพระคุณของตระกูลตจ. ที่เป็นผู้ให้มาอย่างยาวนาน ผลการศึกษาดังเช่นที่ได้รับมานี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ต (2533) ที่เคยศึกษาไว้ในเรื่อง โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำในชนบทไทย: ศึกษากรณี หมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนแปลง เป็นการศึกษาโครงสร้างอำนาจและภาวะความเป็นชนชั้นนำในหมู่บ้านชนบทไทย ซึ่งฐานคติของการศึกษา คือ หมู่บ้านทุกหมู่บ้านในสังคมชนบทไทยต่างมีความสัมพันธ์ติดต่อและได้รับผลกระทบจากภายนอก ซึ่งได้แก่ ระบบราชการและระบบทุนนิยมด้วยกันทั้งสิ้นแต่จะต่างกันที่ขนาดความรุนแรงมากน้อยของแรงกระทบ หากหมู่บ้านใดที่มีแรงกระทบจากภายนอกน้อย ลักษณะของโครงสร้างอำนาจและภาวะชนชั้นนำย่อมจะเกิดขึ้นกับปัจจัยภายในหมู่บ้านมากกว่าปัจจัยภายนอกในทางตรงข้ามหมู่บ้านที่มีแรงกระทบจากภายนอกมาก โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำย่อมแปรผันตามปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในหมู่บ้าน ผลการวิจัยเป็นไปตามจริงตามฐานคติที่ตั้งไว้ ดังนี้ กรณีหมู่บ้านดั้งเดิม โครงสร้างอำนาจในองค์

รวมมีลักษณะที่เกิดจากการปะทะประสานของโครงสร้างอำนาจแบบเครือข่าย แบบอุปถัมภ์ และ ฝักฝ่าย

รูปแบบดังกล่าวเริ่มต้นจาก โครงสร้างอำนาจแบบเครือข่ายซึ่งมีการกระจายอำนาจของ หัวหน้ากลุ่มตระกูลต่าง ๆ ในชุมชน จากนั้นเริ่มผันแปรมาสู่ลักษณะอำนาจเชิงอุปถัมภ์และเมื่อ อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงในหมู่บ้าน ได้มีการก่อรูปของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่าง ข้าราชการกับชาวบ้าน อีกทั้งเมื่อเงินตราเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างนายทุน กับชาวบ้านก่อรูปในเชิงอุปถัมภ์ขึ้นมาภายใต้การบูรณาการระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านมิได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันอย่างที่เข้าใจในอดีต ในทางตรงกันข้ามกับ มีการแก่งแย่งและช่วงชิงสิ่งที่มีค่าในหมู่บ้านและทำให้เกิดการก่อตัวเป็นกลุ่มฝักฝ่ายภายในหมู่บ้าน ขึ้นมากรณีหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนแปลง โครงสร้างอำนาจมีลักษณะปะทะประสานระหว่าง โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์แบบชนชั้นและฝักฝ่าย โดยพลวัตรของ โครงสร้างอำนาจ เริ่มต้นจาก โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ที่ได้รับอิทธิพลหลงเหลือจากระบบศักดินา ได้แก่ ความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้านาย กับลูกน้องในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับข้าราชการ ด้วยเมื่ออำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซง ความผันแปรใน โครงสร้างอำนาจของหมู่บ้านมีมากขึ้นเมื่อนำพา ตนเองไปผูกติดกับตลาดโลก ลักษณะความสัมพันธ์ทางชนชั้นเริ่มเด่นชัดขึ้นมี 2 ลักษณะที่ ผสมผสานกันอยู่ ประการแรก เป็นลักษณะทางชนชั้นที่รับเอาระบบศักดินามาผสม ประการที่สอง ลักษณะชนชั้นที่เป็นแบบทุนนิยม ทำให้หมู่บ้านเกิดการแตกแยกและแบ่งเป็นกลุ่มฝักฝ่ายซึ่งต่างก็ พยายามจะช่วงชิงการนำในหมู่บ้านและความขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีประเด็นต่าง ๆ ที่เป็น ผลประโยชน์เข้ามากระทบสำหรับการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ในด้านความแตกต่างระหว่างประชาชน และชนชั้นนำ ส่วนใหญ่ พบว่า คุณสมบัติที่สามารถอธิบายการเป็นชนชั้นนำของชุมชน ได้แก่ ทรัพย์สินสมบัติความร่ำรวยและการมีตำแหน่ง เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งตำแหน่งทางการและ ตำแหน่งทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้รับจากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะเชิง นโยบาย ที่สามารถนำไปสู่การปฏิรูปองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเกิดการพัฒนาไปสู่สังคม การเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ดังนี้

1. ควรมีการปฏิรูปการกระจายอำนาจจากส่วนกลางอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิด

กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่กินดีอยู่ดี และการเกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริงเช่น การรับสมัครบุคคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดผู้สมัครจะต้องเป็นคนในท้องถิ่น เป็นต้น

2. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีอำนาจอย่างเป็นทางการตามกฎหมายอย่างเต็มที่ เพื่อก่อให้เกิดการคานอำนาจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งรวมไปถึงนักการเมืองในทุกระดับ โดยการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้สึกมีความเป็นเจ้าของในการตรวจสอบถ่วงดุลภายใต้หลักการธรรมาภิบาล

3. ควรใช้เวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุก ๆ กลุ่มการเมือง เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นโดยใช้ยุทธศาสตร์ของการเมืองในภาคประชาชนซึ่งอาศัยชุมชนเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน ภายใต้มีมติการมีส่วนร่วมโดยเริ่มต้นจากการรับรู้ปัญหาาร่วมกัน การคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ตลอดจนการร่วมมือกันในการตรวจสอบและการรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย จบลงเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้คือ

ควรขยายพื้นที่ทำการวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น การศึกษาโครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงพัฒนาการและการสร้างเครือข่าย รวมถึงการได้มาและการรักษาไว้ซึ่งอำนาจ เพื่อจะทำให้สามารถได้มาซึ่งตัวชี้วัดใหม่ที่ใช้เป็นมาตรฐานได้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2527). *ทฤษฎีและแนววิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์หนึ่ง*. กรุงเทพฯ:
เจ้าพระยาการพิมพ์.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2533). *บริษัท แม่สอดพนากิจ จำกัด ขอเข้าทำประโยชน์ในเขต
ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาไชยราชและป่าคลองกรูด เพื่อใช้เป็นเส้นทางซักลากไม้ และที่
รวมหมอนไม้ ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2560, 17 กันยายน). สัมภาษณ์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ
พรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. (2552). *การสะสมทุนและโครงสร้างอำนาจขั้วเดียว
ในจังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2549). *บทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อท้องถิ่นใน
กระแสโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธี
วิจัยอาวุโส สกว. ศ. ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และจุพามาศ ไชยรบ. (2545). *วิถีชีวิตของผู้ประกอบการรายย่อยบนชายหาด
บางแสน: วิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยชุมชน*. ม.ป.ท.
- นลินี ดันฐานิตย์. (2525). *การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในชนบทไทย: ศึกษาเปรียบเทียบ
หมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนาของรัฐและหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการพัฒนาของรัฐ*.
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นาตาชา วศินดิถก. (2540). *โครงสร้างอำนาจในชุมชนกับการเมืองท้องถิ่น: ศึกษากรณี
เมืองพัทลุง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาย ก นามสมมติ. (2560, 12 สิงหาคม). *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา*. สัมภาษณ์.
- นายแดง นามสมมติ. (2560ก, 30 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- นายแดง นามสมมติ. (2560ข, 21 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- นายแดง นามสมมติ. (2560ค, 22 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- นาย เอ นามสมมติ. (2560ง, 13 สิงหาคม). สัมภาษณ์.

- ธวัช ปุณโณทก. (2549). *นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2552). *โครงสร้างอำนาจการกระจุกตัวของความมั่งคั่งและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมความคิดคำนึงทางแนวคิดทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชาย รัตนดิลก ณ. ภูเก็ต. (2533). *โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำในชนบทไทยศึกษา กรณีหมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนแปลง*. วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว. (2515). *ลักษณะสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียงจงเจริญ.
- ระดม วงษ์น้อม. (2527). *แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งนภา ธรรมเกษมสุข. (2550). *ชนชั้นนำในการเมืองไทยปัจจุบัน: การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุนวัฒนธรรมตามแนวคิดของปีแอร์บูร์ดิเอด*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรคดีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2525). *การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทภาคกลาง: ผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยม*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา.
- ศรุดา สมพอง. (2550). *นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2560). *ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ. 2544*. เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป_พ.ศ._2544
- สมหญิง สุนทรวงษ์. (2532). *ระบบอุปถัมภ์กับการกระจายผลประโยชน์ในการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาหมู่บ้านในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ สุนทรเลิศ. (2540). *ทฤษฎีสังคมนิยมวิทยาร่วมสมัย: พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น.
- สุมาลี พันธูรา. (2543). *พัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2440-2516*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2538). *พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในประเทศไทย: แ่งคิดเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตย*. *วิพากษ์สังคมไทย*, 393, 21-27.

สินธุ์ชัย ศุภรเสพย์. (2539). *บทบาทของ “เจ้าพ่อ” ในการเมืองไทย พ.ศ. 2517-2535*.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อคิน รัตพัฒน, ม.ร.ว. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.

อคิน รัตพัฒน, ม.ร.ว. (2536). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในกาพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยและทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาร.

อคิน รัตพัฒน, ม.ร.ว. (2540). *ระบบอุปถัมภ์และโครงสร้างชนชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชาคุณินทร์พันธ์. (2545). *ระบบอุปถัมภ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญจราพร กมุทพิสมัย. (2533). *เจ้าพ่อบนเส้นทางประชาธิปไตย. ใน เอกสารประกอบ การสัมมนาสถาบันไทยคดีศึกษา (หน้า 14-25)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2554). *พัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2546). *การเมืองท้องถิ่นกับการนำรูปแบบการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงมาใช้ในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาล: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Dahl, R. A. (1986). *Democracy, liberty, and equality*. Oslo: Norwegian University Press.